

ΑΚΤΙΝΕΣ

Έτος 33ον

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1970

Αριθ. 316

Η ΕΙΡΗΝΗ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ

Έπι γῆς εἰρήνη...

Έφέτος, θά γιορτάση τὰ Χριστούγεννα μιά ἀνθρώπινη γενιά, πού ἔχει χάσει τὸν προσανατολισμό της. Δὲν ἔχομε οὔτε ἐσωτερικὴ οὔτε ἐξωτερικὴ εἰρήνη. Παντοῦ, ὁ φόβος ταράζει τοὺς ἀνθρώπους τὴν ἡμέρα καὶ τοὺς συντροφεύει τὴ νύχτα. Ὁ κόσμος μας πάσχει ἀπὸ τὴν ἀρρώστια τοῦ πολέμου. Παντοῦ, ὅπου κι' ἀν στρέψωμε τὸ βλέμμα, ἀντικρύζομε τὴν ἀπειλητικὴ παρουσία τοῦ πολέμου. Καὶ ὅμως; φίλοι μου, τὴν ἐλπίδα γιὰ εἰρήνη καὶ γιὰ «εὐδοκία», πού ἦρθε τὰ Χριστούγεννα γιὰ ὅλους τοὺς καλῆς θελήσεως ἀνθρώπους, δὲν μπορούμε νὰ τὴν παραπετάξωμε σὰν νὰ ἦταν εὐσεβὴς πόθος κάποιου οὐτοπιστοῦ. "Αν δὲν δεῖξωμε καλὴ διάθεση γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τοῦ κόσμου, θά αὐτοκαταστραφούμε κάνοντας κακὴ χρῆση τῆς ἴδιας τῆς δυνάμεώς μας. Καὶ ὅμως, ἡ σωφροσύνη, πού γεννιέται ἀπὸ τὴν πείρα, ὤφειλε νὰ μᾶς εἶχε διδάξει, ὅτι ἡ ἐποχὴ τοῦ πολέμου πέρασε πιά. Σὲ παρωχημένες ἐποχές, ὁ πόλεμος ἴσως ἐχρησίμευσε σὰν ἀναγκαῖο κακό, γιὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐξάπλωση καὶ τὴν αὐξηση κάποιας κακοποιου δυνάμεως. Ἀλλὰ σήμερα, ἡ ἴδια ἡ καταστρεπτικὴ δύναμη τῶν συγχρόνων ὄπλων, περιορίζει στὸν πόλεμο τὴ δυνατότητα νὰ εἶναι ἀναγκαῖο κακό. Γι' αὐτό, ἀν εἴμαστε σύμφωνοι νὰ λέμε, ὅτι τὴ ζωὴ ἀξίζει τὸν κόπο νὰ τὴν ζῆ κανεὶς, ἀν εἴμαστε σύμφωνοι νὰ θεβαιώνωμε, ὅτι ἡ ἀνθρωπότης ἔχει δικαίωμα

νὰ ἐπιζῆση, τότε πρέπει νὰ θροῦμε ἓνα ὑποκατάστατο τοῦ πολέμου.

Σήμερα, ἄς προσπαθήσωμε νὰ διερευνήσωμε τὶς προϋποθέσεις τῆς εἰρήνης. Σήμερα ἄς συλλογισθοῦμε πάλι αὐτὴ τὴν προσδοκία τῶν Χριστούγεννων: «Έπι γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία». Ἐμβαθύνοντας στὶς προϋποθέσεις τῆς εἰρήνης, θά ἤθελα νὰ παροτρύνω τὸ σύγχρονο ἄνθρωπο, νὰ μελετήσῃ μὲ ὄλες τὶς δυνατότητες πού ἔχει, τὸ νόημα τῆς μὴ βίας: τὴ φιλοσοφία της, τὴ στρατηγικὴ της.

Κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ ἀγῶνος μας ἐναντίον τῆς κοινωνικῆς ἀδικίας στὶς Ἠνωμένες Πολιτεῖες, ἀποκτήσαμε τὴν ἐμπειρία τοῦ νοήματος τῆς μὴ βίας. Ἀλλὰ τώρα ἦλθε ἡ στιγμή τῆς ἀποκτίσεως τὴν ἐμπειρία τῆς μὴ βίας σὲ ὅλα τὰ πεδία τῶν ἀνθρωπίνων συγκρούσεων, πρᾶγμα πού σημαίνει τὴν μὴ βία σὲ παγκόσμια κλίμακα.

Ἐπιτρέψτε μου νὰ διατυπώσω μιὰ γνώμη: Ἡ σταθερότης στὶς ἀρχές μας, πρέπει νὰ πάψῃ νὰ εἶναι φατριαστικὴ καὶ νὰ γίνῃ παγκόσμια. Ἡ σταθερότης στὶς ἀρχές μας πρέπει νὰ ξεπερνᾷ τὴ γενιά μας, τὴ φυλὴ μας, τὴν τάξη μας, τὸ ἔθνος μας. Αὐτὸ θά πῆ ὅτι ὀφείλομε νὰ ἀναπτύξωμε μέσα μας μιὰ παγκόσμια προοπτικὴ. Κανένα ἄτομο δὲν μπορεῖ νὰ ζῆ μόνο του, κανένα ἔθνος, δὲν μπορεῖ νὰ ζῆ μόνο του. "Ὅσο πιὸ πολὺ προσπαθοῦμε νὰ ἀπομονωθοῦμε, τόσο πιὸ πολὺ πολλαπλασιάζομε τοὺς κινδύνους πολέ-

μου μέσα στον κόσμο.

Ἡ βουλή λοιπὸν τοῦ Θεοῦ εἶναι γιὰ μᾶς: ἢ νὰ μάθωμε νὰ ζοῦμε μαζὶ σὰν ἀδελφία, ἢ νὰ ἐξαφανισθοῦμε ὅλοι μαζὶ σὰν κάποιοι πού τοὺς χτύπησε τρέλλα.

Ναί, ἔθνη καὶ άτομα ἐξαρτώμεθα ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο. Σᾶς ἔχω ἤδη μιλήσει γιὰ τὸ ταξίδι πού ἔκανα στὴν Ἰνδία ἐδῶ καὶ μερικά χρόνια. Ἦταν μιὰ θαυμάσια ἐμπειρία γιὰ μένα, ἀλλὰ σήμερα σᾶς λέω ὅτι ἐκεῖ κάτω γνώρισα στιγμὲς ἀπελπισίας. Πῶς νὰ μὴν ἀπελπίζεται κανεὶς, ὅταν ἔχη κάτω ἀπὸ τὰ μάτια του τὴν ἀπόδειξη, ὅτι ἑκατομμύρια ἄνθρωποι πλαγιαίνουν κάθε θράδου μὲ ἄδειο στομάχι; Πῶς νὰ μὴν ἀπελπίζεται κανεὶς ὅταν βλέπη μὲ τὰ ἴδια του τὰ μάτια χιλιάδες ἄνθρώπους νὰ κοιμούνται τὴ νύχτα στὰ πεζοδρόμια; Στὴ Βομβάη, κάθε νύχτα, περισσότερο ἀπὸ ἕνα ἑκατομμύριο ἄνθρωποι κοιμούνται στὰ πεζοδρόμια. Στὴν Καλκούτα, κάθε νύχτα, περισσότερο ἀπὸ μισὸ ἑκατομμύριο ἄνθρωποι κοιμούνται στὰ πεζοδρόμια. Δὲν ἔχουν σπίτι γιὰ νὰ προφυλαχθοῦν. Δὲν ἔχουν κρεβάτια νὰ πλαγιασοῦν. Ἐνῶ ἔβλεπα αὐτὸ τὸ θέαμα, κάτι μέσα μου ἐφώναζε: Ἐμεῖς, οἱ Ἀμερικανοί, μπορούμε νὰ μείνωμε μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα καὶ νὰ τὰ βλέπωμε αὐτὰ μὲ μάτι ἀδιάφορο; Καὶ μιὰ ἀπάντησή μου ἦρθε: Ὡ, ὄχι. Εἶπα τότε στὸν ἐαυτὸ μου: Ἡ χώρα μας ξεοδεύει ἑκατομμύρια δολλάρια κάθε μέρα, γιὰ νὰ ἀποθηκεύη περισσεύματα εἰδῶν διατροφῆς. Ἐκῆνα αὐτὴ τὴ σκέψη: Ξέρω πού θὰ μπορούσαμε νὰ ἀποθηκεύσωμε αὐτὰ τὰ πλεονάσματα καὶ μάλιστα χωρὶς κανένα ἔξοδο... στὰ πεινασμένα στομάχια ἑκατομμυρίων παιδιῶν τοῦ Θεοῦ πού, κάθε θράδου, κοιμούνται νηστικά στὴν Ἀσία, τὴν Ἀφρική, τὴν Λατινικὴ Ἀμερικὴ. Ἀκόμα καὶ μέσα στὴν ἴδια μας τὴ χώρα.

Στὰ θάθος, ὅλο τὸ πρόβλημα συνοψίζεται σ' αὐτό: Κάθε ζωὴ εἶναι στενὰ συνδεδεμένη μὲ τὶς ἄλλες. Εἴμαστε πιασμένοι μέσα σ' ἕνα σφιχτοδεμένο δίκτυο ἀλληλεξαρτήσεων. Μᾶς ἔχουν ὑφάνει στὸ ἴδιο πανὶ τῆς μοίρας. Κάθε τι πού πειράζει ἄμεσα ἕναν ἄνθρωπο, πειράζει ἔμ-

μεσα ὅλους τοὺς ἄνθρώπους. Εἴμαστε καμωμένοι γιὰ νὰ ζοῦμε μαζὶ. Αὐτὸν τὸν ἀλληλεξαρτῶμενο χαρακτήρα ἔχει ἡ πραγματικότητα.

Ἐσκεφθήκατε ποτέ, ὅτι δὲν μπορεῖτε νὰ πάτε τὸ πρωτὶ στὴν ἐργασία σας, χωρὶς νὰ ἐξαρτηθῆτε ἀπὸ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν ἀνθρώπων; Σηκῶνεσθε τὸ πρωτὶ, πηγαίνετε στὸ λουτρό, παίρνετε ἕνα σφουγγάρι. Αὐτὸ σᾶς τὸ ἔδωσε κάποιος κάτοικος ἀπὸ ἕνα νησί τοῦ Εἰρηρηνικοῦ. Παίρνετε ἕνα κομμάτι σαποῦνι. Χάρις σὲ κάποιον Γάλλο τὸ ἔχετε αὐτό. Κατόπιν μπαίνετε στὴν κουζίνα, γιὰ νὰ πάρετε τὸν καφέ σας. Ἐνας Νοτιοαμερικανὸς τὸν βάζει στὸ φλυτζάνι σας. Ἀλλὰ ἴσως προτιμᾶτε τσαΐ; Σερβίρεται στὸ φλυτζάνι σας ἀπὸ ἕναν Κινέζο. Ἡ ἴσως θέλετε καλύτερα νὰ πίνετε κακάο στὸ πρόγευμά σας; Κάποιος κάτοικος τῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς σᾶς τὸ προσφέρει. Καὶ ὅταν τρῶτε μιὰ φέτα φρυγανισμένο ψωμί, αὐτὸ σᾶς τὸ δίνει κάποιος ἀγγλόφωνος ἀγρότης. Δὲν ἐπρόκειτο βέβαια νὰ ξεχάσω τὸν ψωμᾶ. Πρὶν ἀποτελειώσετε τὸ πρόγευμά σας, ἔχετε διαπιστώσει ὅτι ἐξαρτᾶσθε ἀπὸ τὸ μισὸ μέρος τοῦ κόσμου. Τέτοια εἶναι ἡ δομὴ πού ἔχει τὸ σύμπαν. Τέτοιος εἶναι ὁ χαρακτήρας του, γεμᾶτος ἀλληλεξαρτήσεις. Δὲν θὰ ἔχωμε εἰρήνη ἐπάνω στὴ γῆ, ἂν δὲν ἀναγνωρίσωμε τὸ θεμελιακὸ γεγονὸς τῆς ἀλληλεξαρτήσεως κάθε πραγματικότητας.

Θὰ ἤθελα νὰ προσθέσω, ὅτι, ἂν θέλωμε νὰ ἔχωμε εἰρήνη ἐπάνω στὴ γῆ, οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ ἔθνη ὀφείλουν νὰ συμφωνήσουν πῶς οἱ σκοποὶ καὶ τὰ μέσα πρέπει νὰ εἶναι ἀδιαχώριστα. Ἐπάνω στὸ θέμα τοῦ σκοποῦ καὶ τῶν μέσων ἔχουν γίνει οἱ μεγαλύτερες φιλοσοφικὲς συζητήσεις. Πάντοτε βρέθηκαν ἄνθρωποι πού ὑποστήριζαν, ὅτι ὁ σκοπὸς δικαιώνει τὰ μέσα, ὅτι στὸ θάθος, τὰ μέσα δὲν ἔχουν σπουδαιότητα. Τὸ οὐσιῶδες εἶναι νὰ φθάσῃ κανεὶς στὸν καθωρισμένο σκοπὸ.

Γι' αὐτὸ, λένε, ἂν ἐπιζητῆτε νὰ χτίσετε μιὰ δίκαιη κοινωνία, τὸ σπουδαῖο εἶναι νὰ φθάσετε σ' αὐτὸ τὸ σκοπὸ. Τὰ

μέσα δὲν ἐνδιαφέρουν καθόλου. Διαλέγετε, ἀδιάφορο ποῖο μέσον, ἀρκεῖ μόνο νὰ φθάσετε στὸ σκοπὸ σας.

Μπορεῖ τὰ μέσα νὰ εἶναι βίαια, μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι ἔντιμα, μπορεῖ ἀκόμα νὰ εἶναι ἄδικοα. Τί σημασία ἔχει, ἀφοῦ ὁ σκοπὸς εἶναι δίκαιος;

Ναί, σ' ὅλη τὴ διαδρομὴ τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας βρέθηκαν ἄνθρωποι ποὺ ἐπιχειρηματολόγησαν μ' αὐτὸ τὸν τρόπο.

Ἄλλὰ δὲν θὰ ἔχωμε εἰρήνη στὸν κόσμο, παρὰ ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἀναγνωρίσουν παντοῦ, ὅτι ὁ σκοπὸς δὲν μπορεῖ νὰ διαχωρίζεται ἀπὸ τὰ μέσα. Τὰ μέσα ἐκπροσωποῦν τὸ ἰδεῶδες ποὺ διαμορφώνεται, ἐνῶ ὁ σκοπὸς τὸ ἰδεῶδες ποὺ τελειοποιεῖται. Τελικὰ, δὲν μποροῦμε νὰ φθάσωμε σ' ἓνα δίκαιο σκοπὸ, μὲ ἄσχημα μέσα, γιατί τὰ μέσα ἐκπροσωποῦν τὸ σπῆρο καὶ ὁ σκοπὸς ἐκπροσωπεῖ τὸ δένδρο.

Εἶναι παράξενο νὰ διαπιστώνη κανεὶς ὅτι οἱ μεγαλύτερες στρατιωτικὲς μεγαλοφυΐες τοῦ κόσμου, ἔχουν μιλήσει γιὰ τὴν εἰρήνη.

Μιὰ μέρα ὅμως θὰ χρειασθῆ νὰ καταλάβωμε ὅτι ἡ εἰρήνη δὲν εἶναι μόνο ἓνας μακρυνὸς σκοπὸς, ποὺ συλλαμβάναμε στὸ μυαλό μας, ἀλλὰ ἓνα μέσο ποὺ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ φθάσωμε σ' αὐτὸ τὸ σκοπὸ. Πρέπει νὰ θάλωμε ἐμπρὸς μας εἰρηνικοὺς σκοποὺς καὶ νὰ τοὺς ἐπιδιώξωμε μὲ μέσα εἰρηνικὰ.

Ἄλλα αὐτὰ γιὰ νὰ ποῦμε, ὅτι στὸ τέλος τῆς ἀναλύσεως, μέσα καὶ σκοπὸς εἶναι συναφῆ. Ὁ σκοπὸς προϋπάρχει στὰ μέσα. Ἄλλωστε τὰ καταστρεπτικὰ μέσα δὲν μποροῦν νὰ καταλήξουν σὲ ἐποικοδομητικοὺς σκοποὺς.

Ἐπιτρέψτε μου νὰ ἀναφέρω ἀκόμα, κάτι ποὺ πρέπει νὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ, ἂν θέλωμε νὰ ἔχωμε εἰρήνη ἐπάνω στὴ γῆ καὶ «εὐδοκία» πρὸς τοὺς ἀνθρώπους: Δηλαδή τὴν ἀναγνώριση τοῦ ἱεροῦ χαρακτῆρος ποὺ ἔχει κάθε ἀνθρώπινη ζωὴ. Κάθε ἄνθρωπος εἶναι κάτι, ἐπειδὴ εἶναι παιδὶ τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι, ὅταν λέμε «οὐ φονεύσεις», εἶναι ἀκριβῶς ὡς νὰ λέμε ὅτι ἡ ἀνθρώπινη ζωὴ εἶναι κάτι πάρα πολὺ ἱερό, ὥστε νὰ μὴν ἐπιτρέπεται νὰ

τὴν ἀφαιροῦμε ἐπάνω στὰ διάφορα πεδία τῶν μαχῶν. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι κάτι πολὺ περισσότερο ἀπὸ μιὰ ἀπειροελάχιστη ἰδιοτροπία τῶν περιστρεφόμενων ἠλεκτρονίων, ἢ ἀπὸ μιὰ στήλη καπνοῦ ποὺ ξέφυγε ἀπὸ μιὰ πελώρια φωτιά. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι παιδὶ τοῦ Θεοῦ, δημιουργημένο «κατ' εἰκόνα». Ἐπομένως πρέπει ὡς τέτοιος νὰ ἀντιμετωπίζεται. Ἐφ' ὅσον οἱ ἄνθρωποι, ἐφ' ὅσον τὰ ἔθνη δὲν τὸ ἀντιλαμβάνονται αὐτὸ, θὰ ἔχωμε πολέμους. Μιὰ μέρα θὰ χρειασθῆ νὰ καθίσωμε μαζὶ στὸ τραπέζι τῆς ἀδελφωσύνης. «Ἐν τῷ Χριστῷ», δὲν ὑπάρχει οὔτε Ἰουδαῖος, οὔτε ἔθνικός. «Ἐν τῷ Χριστῷ» δὲν ὑπάρχει οὔτε ἄνδρας οὔτε γυναίκα. Εἰψαστε ὅλοι ἓνα «ἐν Χριστῷ». Καὶ ἂν ἔχωμε πεισθῆ ὅτι ἡ ἀνθρώπινη προσωπικότης εἶναι κάτι τὸ πραγματικό, δὲν θὰ ἐκμεταλλευώμαστε τοὺς λαοὺς, δὲν θὰ τοὺς συνθλίβωμε μὲ τὸ βάρος τῶν πιέσεών μας, δὲν θὰ ἀφαιροῦμε τὴ ζωὴ κανενός.

.....
Οἱ Ἕλληνες γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὴν ἀγάπη... χρησιμοποιοῦν καὶ τὴ λέξη «φίλος», ποὺ ἀποδίδει τὴ βαθειὰ καὶ εὐλικρινῆ ἀγάπη μεταξύ προσωπικῶν φίλων. Πρόκειται γιὰ τὴν ἀγάπη ποὺ αἰσθανόμαστε πρὸς τὰ πρόσωπα μὲ τὰ ὁποῖα συνεννοοῦμεθα καλά. Ἀγαπάτε, γιατί καὶ σεῖς ὁ ἴδιος ἀνταγαπάσθε.

Γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὴν ἀγάπη, χρησιμοποιοῦν ἀκόμη οἱ Ἕλληνες τὴ λέξη «ἀγάπη». Ἡ «ἀγάπη» εἶναι κάτι περισσότερο ἀπὸ τὴ ρωμαντικὴ ἀγάπη, κάτι περισσότερο ἀπὸ τὴ φιλία. Ἀγάπη εἶναι ἡ κατανοοῦσα, δημιουργικὴ, λυτρωτικὴ καλὴ διάθεση γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

Ἡ «ἀγάπη» εἶναι κάτι ποὺ ξεχειλίζει καὶ δὲν ζητᾷ τίποτα ὡς ἀντάλλαγμα. Οἱ θεολόγοι θὰ ἔλεγαν ὅτι εἶναι ἡ θεία ἀγάπη ἐν δράσει μέσα στὴν ἀνθρώπινη καρδιά. Ὅταν ὑψώνεται κανεὶς τόσο, ὥστε νὰ ἀγαπᾷ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, τότε ἀγαπᾷ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Ὅχι γιατί αἰσθάνεται συμπάθεια γι' αὐτούς, ὄχι γιατί ἐκτιμᾷ τὸν τρόπο τῆς ζωῆς τους. Τοὺς ἀγαπᾷ γιατί καὶ ὁ Θεὸς τοὺς ἀγαπᾷ.

Αὐτὴ ἦταν ἡ σημασία τῶν λόγων τοῦ Ἰησοῦ: «Ἄγαπάτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν». Ἀπὸ μέρους μου, εἶμαι εὐτυχῆς ποὺ δὲν εἶπε: «Συμπαθεῖτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν». Γιατί υπάρχουν ἄνθρωποι, τοὺς ὁποίους θὰ δυσκολευόμουν πολὺ νὰ συμπαθῶσω.

Ἡ συμπάθεια εἶναι ἓνα αἶσθημα στοργῆς. Μοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἔχω αἶσθημα συμπαθείας γιὰ κάποιον ποὺ βομβαρδίζει τὸ σπῆτι μου. Μοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἔχω συμπάθεια γιὰ κάποιον ποὺ με ἐκμεταλλεύεται. Μοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἔχω συμπάθεια γιὰ κάποιον ποὺ με συνθλίβει με τὴν ἀδικία. Ὁχι, καμμιά συμπάθεια δὲν εἶναι δυνατὴ γιὰ κάποιον ποὺ νύχτα-μέρα φοβερίζει ὅτι θὰ με σκοτώσῃ. Ἀλλὰ ὁ Ἰησοῦς μᾶς θυμίζει ὅτι ἡ ἀγάπη εἶναι μιὰ καλὴ διάθεση πρὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, γεμάτη κατανόηση, δημιουργικότητα καὶ συγγνώμη.

Νομίζω, ὅτι σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο τοποθετούμεθα ὡς λαὸς στὸν ἀγῶνα μας γιὰ τὴν κοινωνικὴ δικαιοσύνη. Σ' αὐτὸν τὸν ἀγῶνα δὲν θὰ ὑποχωρήσουμε ποτέ. Ὁφείλομε νὰ ἐργασθοῦμε με πάθος, χωρὶς ἀνάπαυλα, γιὰ νὰ γίνωμε πολῖτες ὠλοκληρωμένοι με ὅλη τὴ σημασία τῆς λέξεως. Δὲν πρέπει ποτέ νὰ ἐξασθενησωμε μέσα στὴν ἐπιθυμία μας νὰ σθῆσωμε ἀπὸ τὴ χώρα μας κάθε ἴχνος διαχωρισμοῦ καὶ διακρίσεως. Ἀλλὰ ποτέ μέσα στὴ δράση μας ἄς μὴ ἐγκαταλείπωμε τὸ προνόμιο ποὺ ἔχομε, δηλαδὴ τὸ νὰ ἀγαπᾶμε.

Ἐχω δὴ τόσο μῖσος, ὥστε δὲν θέλω νὰ μισήσω κι' ἐγὼ ὁ ἴδιος. Κάθε φορὰ ποὺ βλέπω αὐτὸ τὸ μῖσος, λέω μέσα μου: τὸ μῖσος εἶναι πολὺ βαρὺ φορτίο γιὰ νὰ τὸ σηκῶνῃ κανεὶς. Πρέπει νὰ εἴμαστε ἱκανοὶ νὰ ὑψωνώμαστε ἐναντία στοὺς ἀντιπάλους μας τοὺς πιὸ ἀδιάλλακτους καὶ νὰ τοὺς λέμε: «Στὴν ἱκανότητά σας νὰ συσσωρεύετε συμφορές, θὰ ἀπαντήσωμε με τὴν ἱκανότητά μας, νὰ ὑπομένωμε τις συμφορές. Στὴν ὕλικὴ δύναμή σας, θὰ ἀντιτάξωμε τὴ δύναμη τῆς ψυχῆς μας. Κάνετε μας ὅ,τι θέλετε. Ἐμεῖς πάλι θὰ σᾶς ἀγαπᾶμε. Γιὰ λόγους συνειδήσεως, δὲν μποροῦμε, οὔτε νὰ ὑπακούσωμε στοὺς ἄδικους νόμους σας, οὔτε νὰ σεβασθοῦμε τὸ ἄδικο σύστημά σας. Γιατί

ἡ μὴ συνεργασία με τὸ κακὸ εἶναι ἓνα χρέος, γιὰ τὸ ἴδιο λόγο ποὺ εἶναι χρέος καὶ ἡ σύμπραξη με τὸ καλὸ.

Ἐὰν κάποια μέρα πρέπει νὰ υπάρχουν ἀπάνω στὴ γῆ ἡ εἰρήνη καὶ ἡ καλὴ θέληση, πρέπει νὰ πιστέψωμε τελικὰ στὴν ὑπέρτατὴ ἠθικὴ τοῦ σύμπαντος. Θὰ πρέπει νὰ πιστέψωμε ὅτι ἡ κάθε πραγματικότητα στηρίζεται πάνω σὲ ἠθικὰ θεμέλια.

Ὅλα αὐτὰ πρέπει νὰ τὰ ἀναλογισθοῦμε τώρα ποὺ γιὰ μιὰ ἀκόμα φορὰ γιορτάζωμε τὰ Χριστοῦγεννα. Συγχρόνως πρέπει νὰ θυμηθοῦμε τὸ Πάσχα, γιατί οἱ δυὸ αὐτὲς γιορτὲς εἶναι ἀχώριστες. Ὁ Χριστὸς ἦρθε γιὰ νὰ μᾶς δείξῃ τὸ δρόμο: οἱ ἄνθρωποι προτίμησαν τὸ σκοτάδι ἀπὸ τὸ φῶς καὶ τὸν ἐσταύρωσαν. Τὴ μεγάλη Παρασκευὴ πάνω στὸ Σταυρό, ἦταν τὸ σκοτάδι. Ἀλλὰ ἦρθε τὸ Πάσχα καὶ τὸ Πάσχα μᾶς θυμίζει αἰώνια, ὅτι ἡ γῆ ὅπου ἡ ἀλήθεια ἐπνίγηκε, θὰ ξανασηκωθῇ καὶ πάλι.

Τὸ Πάσχα δίνει δικαίωση στὴ φράση τοῦ Carlyle: «Κανένα ψέμα δὲν μπορεῖ νὰ ζῆσῃ γιὰ πάντα». Τέτοια εἶναι ἡ πίστη μας ἐνῶ ἐξακολουθοῦμε νὰ ἐλπίζωμε στὴν ἐπὶ γῆς εἰρήνην καὶ στὴν «εὐδοκία» γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Ἄς γνωρίζωμε καλὰ ὅτι στὸ ἔργο μας αὐτὸ ἔχομε συνεργάτες σ' ὀλόκληρὴ τὴν ὑφήλιο.

Κάνω τὸ ὄνειρο πὼς οἱ ἄνθρωποι, μιὰ μέρα, θὰ ἀνανήσουν καὶ θὰ ἐννοήσουν ἐπὶ τέλους ὅτι εἶναι καμωμένοι γιὰ νὰ ζοῦν μαζί σὰν ἀδέρφια.

Κάνω ἀκόμη τὸ ὄνειρο, ὅτι μιὰ μέρα τὸ δίκαιο θὰ τρέχῃ σὰν τὸ νερὸ καὶ ἡ εὐθύτης σὰν δυνατὸ ποτάμι. Κάνω ἀκόμα τὸ ὄνειρο σήμερα, πὼς σ' ὄλες τις ὑψηλές σφαῖρες τῆς πολιτείας, σὲ ὄλες τις δημοτικὲς ἀρχές, θὰ μποῦν πολῖτες ἐκλεκτοί, ποὺ θὰ ἀποδίδουν δικαιοσύνη, θὰ ἀγαποῦν τὴν εὐσπλαχνία καὶ θὰ βαδίζουν ταπεινὰ στοὺς δρόμους τοῦ Θεοῦ τους.

Κάνω ἀκόμη τὸ ὄνειρο ὅτι μιὰ μέρα ὁ πόλεμος θὰ τελειώσῃ. Οἱ ἄνθρωποι θὰ ἀνταλλάξουν τὰ ξίφη τους με τὸ ὑνὶ τοῦ

άρότρου και τις λόγχες τους με κλαδευτήρια. Τὰ κράτη δὲν θὰ ξεσηκώνονται τὰ μὲν ἐναντίον τῶν δέ. "Ὅτι ποτὲ πιά δὲν θὰ ἀντιμετωπίσουν τὸν πόλεμο

Κάνω ἀκόμα τὸ ὄνειρο ὅτι μιὰ μέρα τὸ ἄρνι καὶ τὸ λιοντάρι θὰ πλαгиάζουν τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο. "Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι θὰ καθίσουν κάτω ἀπὸ τὴν κληματαριά τους καὶ τὴν σκιά τους. Κανεὶς πιά δὲν θὰ φοβᾶται.

Κάνω ἀκόμα τὸ ὄνειρο σήμερα, ὅτι κάθε κοιλάδα θὰ ψηλώσει καὶ κάθε βουνὸ καὶ κάθε λόφος θὰ χαμηλώσουν. Οἱ ἀνώμαλοι δρόμοι θὰ ἰσοπεδωθοῦν. Οἱ στραβοὶ θὰ ἰσιώσουν. Ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ θὰ ἀποκαλυφθῆ, ἡ ἀνθρωπότης ἐπὶ τέλους ἐνωμένη θὰ τὴν δῆ.

Κάνω ἀκόμη τὸ ὄνειρο, ὅτι χάρις σ' αὐτὴν τὴν πίστη, θὰ εἴμαστε ἱκανοὶ νὰ

ἀπωθήσωμε μακριὰ τοὺς πειρασμοὺς τῆς ἀπελπισίας καὶ νὰ ριζώμε ἓνα καινούργιο φῶς στὰ σκοτάδια τοῦ πσιμισμοῦ.

Ναί, χάρη σ' αὐτὴ τὴν πίστη θὰ εἴμαστε ἱκανοὶ νὰ ἐπισπεύσωμε τὴν ἡμέρα ὅπου ἡ εἰρήνη θὰ βασιλεύσει ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἡ «εὐδοκία» γιὰ ὄλους τοὺς ἀνθρώπους.

Θὰ εἶναι μιὰ ἐξαισία μέρα. Τὰ ἄστρα τῆς αὐγῆς θὰ ψάλλουν μαζί καὶ τὰ παιδιὰ τοῦ Θεοῦ θὰ βγάλουν φωνὲς χαρᾶς (*). MARTIN LUTHER KING

Ἐπίδοσις: Σ. Σ. Ζ.

(*) Ἐπίδομα ἀπὸ τὸ περίφημο ἔργο τοῦ νέγρου ἡγέτου «La Seule Révolution», ποὺ βρῆκε τὸ θάνατο στὰ 39 τοῦ χρόνια πάνω στὸν πνευματικὸ του ἀγῶνα.

Charles Astruc

Π Ρ Ο Σ Ε Υ Χ Η

«...Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι καλόν».

Γένεσις

Τράβηξε μὲ μιὰ δαχτυλιά, αὐτὸν τὸν πολύχρωμο μανδύα.

Φτείαξε ξανά, ἐκεῖνα τὰ πράγματα ποὺ εἶχες δὴ ὥραϊα.

Διῶξε τὸ θόρυβο, διῶξε τὴ λάμψη,

ἀλλὰ καὶ τὰ σκοτάδια καὶ τὴ σιωπὴ.

Σβύσε τὴν ἡμέρα αὐτὴ τὴ λερωμένη ἀπὸ σκόνη καὶ κούραση

ἀλλὰ καὶ τὴ νύχτα σου ὅπου ἡ ἀγωνία τῶν ζώων

γεμίζει παραφωνίες τὴν ἁρμονία τοῦ σύμπαντος.

Δῶσε τὴν ἀνάπαυση στὰ τοπεῖα μας, σ' αὐτὲς τίς μάταια ἐξαγριωμένες θάλασσες, στὴν παγωμένη ἀγριάδα τῶν βουνῶν μας, σ' αὐτοὺς τοὺς τυραγνισμένους κάμπους, στὶς πόλεις τῆς αἰπνίας.

Πλάσσε μὲ μιὰ δαχτυλιά, χρωμάτισε, σβύσε.

Κύριε Σὲ παρακαλῶ:

Δεῖξε στὴν ἀνησυχία μου

—πιὸ καθαρή κι' ἀπὸ τὴν πίστη τῶν ἀφοσιωμένων Σου,

δεῖξε τὸ ἀντίθετο,

δεῖξε τὸ γλυκὸ ἀντίστροφο τῆς αὐστηρότητάς Σου,

γιὰ νὰ ἠρεμήσω

στὴν προφανῆ αἴγλη τῶν Αἰτιῶν.

Γ. Δ. ΚΑΧΡΙΜΑΝΗΣ

ΜΙΑ ΠΡΟΣΚΛΗΣΙΣ ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΗ

*Ἡ πρώτη ἑμβλία-πρόσκλησις πρὸς τοὺς σπουδαστὰς ἐπὶ τῇ ἐνάξει τῶν ἐργασιῶν
τῆς Χριστιανικῆς Φοιτητικῆς Ἐνώσεως.*

Τονίζουν πολλοὶ σύγχρονοι διανοηταί: «Ζοῦμε σὲ μιὰ ἐποχὴ μὲ χρώματα παράξενα, μὲ ἐπιτεύγματα ὄνειρικά, μὲ περιπάτους γύρω στ' ἄστρα, μὲ πηδήματα ἀστραπιαῖα ἀπὸ Ἡπειρο σὲ Ἡπειρο, μὲ τελειοποιήσεις, μὲ ἐφευρέσεις, μὲ τὴν δύναμι τοῦ ἠλεκτρισμοῦ στὴν χρῆσι τοῦ καθενός, μ' ἓνα κόσμο πού λαχταρᾷ γιὰ τὴν εὐημερία του».

Ἔτσι τὰ βλέπει τὰ πράγματα ὁ νέος ἄνθρωπος, πού ἀρκεῖται νὰ ζῆ μιὰ ζωὴ ἐπιφανειακὴ: γι' αὐτὸν εἶναι ὅλα χρώματα, φῶτα καὶ πυροτεχνήματα.

Ὅταν ὅμως ἀρχίσῃ νὰ κυριεύῃ τὴν καρδιά του μιὰ ἄλλη ἔγνοια, ἡ ἔγνοια καὶ ἡ δίψα τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς, τότε τὰ πράγματα ἀποκαλύπτουν τὸ ἀληθινό, κρυφὸ τους πρόσωπο. «Ἀρχίζει νὰ βλέπῃ τὴν ἐποχὴ μας φτωχὴ σὲ πνευματικούς ἐρεθισμούς. Ἄδιάφορη σὲ ἀθλήματα ἠθικά. Ἐποχὴ πού προσφέρει μικρὲς τιμὲς σὲ ἐπιτεύγματα πνευματικά καὶ πού δὲν διαθέτει τὰ ἐρεθίσματα ἐκεῖνα πού ἐπάνω τους θὰ μπορέσῃ νὰ στηριχθῇ ὁ ἀληθινὸς ἄνθρωπος γιὰ ν' ἀγωνισθῇ, νὰ ὑψώσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ πρὸς τοὺς μεγάλους οὐρανοὺς τοῦ ἰδανικοῦ». Ἐποχὴ ἐπιφανειακὴ, ἐποχὴ τῶν βιαστικῶν, ὄχι ὅμως ἐποχὴ τῆς πνευματικῆς καλλιέργειας, τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς, τῆς ψυχικῆς ἀνατάσεως, τῆς ἀγιότητος.

Μπρὸς σ' αὐτὴ τὴν κατάστασι πρωταρχικὸ χρέος τοῦ σημερινοῦ νέου εἶναι νὰ μὲν ἐσωτερικὰ ἀγρυπνος.

Τοῦτο σημαίνει: Νὰ μὴ χάσῃ ποτὲ τὴν ὀξεῖα συνείδησι γιὰ τὸν κόσμον, γιὰ τὴν θέσι τοῦ μέσα σ' αὐτόν, γιὰ τὴν ἀποστολή

του στοῦ δευτέρου ἡμῖσι τοῦ 20οῦ αἰῶνος, γιὰ τὰ μέσα πού πρέπει νὰ χρησιμοποιήσῃ προκειμένου νὰ ἀθλήσῃ σ' αὐτοὺς τοὺς τόσο δυσκόλους καιροὺς μας.

Ὅσο μικρὲς δυνατότητες κι' ἂν ἔχετε πάντα κάπου μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ σταθῇ ἡ εὐθύνη σας, νὰ φεγγοβόλῃ σὲ τὸ φῶτάκι σας!

Στὸ πῶς θὰ ἐπιτύχουμε τοῦτο, νομίζω, ὅτι καὶ τὸ ἐφετεινὸ σύνθημα θὰ μᾶς βοηθήσῃ πολὺ. Θὰ σταθῇ καὶ πρέπει νὰ σταθῇ ἀφετηρία νέας προσπάθειας, νέας ἀναρριχίσεως στοῦ Πνεύματος τῆς κορυφογραμμῆς.

Ἄλλ' ἂς καλέσουμε—ἐμεῖς οἱ μεγαλύτεροι ἀλλὰ καὶ σεῖς οἱ νέοι ἄνθρωποι μὲ τῆς ψυχῆς σας τὴ θερμὴ—τὸν Μεγάλον Ἀπόστολον νὰ ἔρθῃ στὴν ἀποφινὴ πρώτη τῆς νέας πανεπιστημιακῆς χρονιάς σύναξι καὶ νὰ μᾶς προσφέρῃ τῆς δυὸ δυναμικῆς του λέξεις πού θὰ εἶναι τὸ σύνθημα τῆς νέας σας ἐξορμήσεως:

«Διώκετε... τὸν ἅγιον σμόν».

Ἡ πρώτη λέξις τοῦ συνθήματός σας περιέχει τὴν ἀγωνιστικὴν προσπάθειαν, πού ἀπαιτεῖ καὶ τὸ ἐφετεινὸ σύνθημα. Δὲν εἶπε ἀκολουθεῖτε, δὲν εἶπε τείνετε, δὲν εἶπε ζητεῖτε τὸν ἅγιον σμόν. Ἐθάλε τὴν δυναμικὴ αὐτὴ λέξιν «Διώκετε», πού σημαίνει προσπάθεια, ἀγῶνα, ἓνα συνεχὲς κνηγητό.

Ὁ κόσμος διώκει, καταδιώκει σήμερον τὰ πλούτη, τὴν δόξαν, τὰ μεγαλεῖα, τὴν ἐπιστημονικὴν πρόδοον, τῆς τελειοποιήσεως τῶν τεχνικῶν μέσων, τὴν εὐημερία. Δὲς τε τὸν πῶς ἀγωνιά, ἀγωνίζεται, παλεύει γιὰ τὰ ὑλικά, τὰ ἐφήμερα, τὰ φθαρτά!

“Αχ, νά δίνατε καί σείς, ἔστω ἕνα μέροσ—ἀφήστε ὅτι πρέπει ὅλη τήν δύναμί σας, ὅλη τή θέλησί σας, ὅλη τή νεανική σας ὀρμή—νά δώσετε γιά τήν κατάκτησι τοῦ μεγάλου αὐτοῦ, θείου δώρου: τοῦ ἁγιασμοῦ.

Εἶναι θεία κλήσις, εἶναι θεία προσταγή, εἶναι οὐράνιο κάλεσμά:

«Οὐ γάρ ἐκάλεσεν ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἐπὶ ἀκαθαρσίᾳ, ἀλλ’ ἐν ἁγιασμῶ».

«Τοῦτο γάρ ἐστι θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὁ ἁγιασμός ὑμῶν».

★ ★ ★

Πῶς ὅμως θά πετύχουμε νά πλησιάσουμε κάπως στοὺς καιρούς μας τήν δυσκολοπάτητη τούτη κορυφή;

Ἡ πονηρὰ φύσις—ὁ κατώτερος ἑαυτός μας ἐξακολουθεῖ νά ὑπάρχη, μὲ ὅλην τήν διαφθορά του καὶ πολλοὶ πειρασμοὶ δημιουργοῦνται ἀπ’ αὐτόν.

Μ’ ἄλλα λόγια: «μέσα μας ζῆ ἕνας προδότης».

Ἡ κλίσις πρὸς τήν ἁμαρτία ὑπάρχει πάντοτε καὶ εἶναι ἔτοιμη νά μᾶς παρασύρη μακριὰ ἀπὸ τὸν ἁγιασμό. Ὁ πόλεμος ἔχει κηρυχθῆ! Μέσα μας συγκρούονται δυὸ φύσεις καὶ κάθε μιὰ ἀγωνίζεται γιά τὴ νίκη. «Ἡ σὰρξ ἐπιθυμεῖ ἐναντίον τοῦ πνεύματος καὶ τὸ πνεῦμα ἐναντίον τῆς σαρκός». Πρόκειται γιά τὴ μάχη μεταξύ τῆς ζωῆς τοῦ ἐγῶ καὶ τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ.

Ἐπάρχει ὅμως τρόπος νά δαμάσουμε καὶ νά δουλαγωγήσουμε τὸν «παλαιὸν ἄνθρωπον», ἀρκεῖ νά τὸ θελήσουμε: Εἶναι νά τὸν ὑποτάξουμε στὰ κελεύσματα τοῦ Οὐρανοῦ. Κάθε ὥρα, σὲ κάθε περίστασι τῆς ζωῆς μας, σὲ κάθε ἐσωτερικὴ ἀναταραχὴ ἃς ζητοῦμε τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου νά πρυτανεύσῃ.

★ ★ ★

Αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτο σκαλοπάτι πρὸς τὸν ἁγιασμό. Τὸ δεύτερο εἶναι ὁ ἄγώνας ἐναντίον τοῦ κόσμου. Ξέρουμε ἢ Βιβλικὴ αὐτὴ λέξις τί σημαίνει κι’ ἔχουμε ὅλοι πείρα ἀπὸ τὸ κοσμικὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς μας, ποῦ ζητάει συνθηκολόγησι.

Πῶς πρέπει ν’ ἀντιμετωπίσουμε τὸν «κόσμο»;

Πολλοὶ ἔχουν κατηγορήσει τήν χριστιανική

ζωὴ ὅτι εἶναι ἕνας κατάλογος κανόνων, ἀπαγορεύσεων καὶ ἀρνήσεων ἀπέναντι στὶς προκλήσεις τοῦ κόσμου. Μὴν δῆς αὐτό, μὴν συναναστραφῆς τὸν ἄλλο, μὴν διαβάσῃς αὐτὸ κ.λ.π. κ.λ.π. Λάθος. Ἡ ζωὴ τοῦ ἁγιασμοῦ δὲν εἶναι μιὰ σειρὰ ἀπὸ «μὴ», ἀλλὰ μιὰ σειρὰ ἀπὸ «ναί», ἀπὸ χριστιανικὲς πράξεις, ποῦ στηρίζονται ἀκριβῶς στὴν θεληματικὴ, ἀγωνιστικὴ ἀπόρριψι τῶν συγχρόνων σειρήνων.

Οἱ σειρῆνες δὲν λείπουν σὲ καμμιά ἐποχῇ, γεμάτες καμουφλάζ καὶ μακιγιάζ, σοῦ ζητοῦν συνθηκολόγησι μὲ τήν ποικίλη ἁμαρτία. «Ταῦτα πάντα σοι δώσω, ἐὰν πεσῶν προσκυνήσῃς με». Φυσικὰ δὲν σοῦ δείχνουν τὸ θάραθρο καὶ τὸν γκρεμό, ποῦ κρύβεται πίσω ἀπὸ τὰ πολυτελῆ ντεκόρ. Πόσοι ὅμως νέοι δὲν τὸν δοκίμασαν. Ὅταν ὁ «κόσμος» πάρῃ στὰ χέρια του τὰ ὑνία σὲ κυβερνᾷ καὶ σὲ ἐξανδραποδίζει. Καὶ τότε τί γίνεται, ὅταν χάσῃς τὴν ἀνθρωπιὰ σου, αὐτὸ τὸ «κάτι» σὸ ὁποῖο στηρίζεται ὁ ἀληθινὸς ἄνθρωπος; Τί ὠφελοῦν τὰ διπλώματα καὶ τὰ ντοκτορά, ὅταν μέσα στὰ θάθη τοῦ εἶναι σου ἔχῃς παύσει νά εἶσαι ἄνθρωπος;

Λοιπόν, ὄχι! Δὲν θά ὑποκύψῃς. Θά πολεμήσῃς. Γι’ αὐτὸ ζῆς. Ἐχεῖς ἕνα χρέος, μιὰ ἀποστολή. Δὲν θά ὑποχωρήσῃς σὲ καμμιά Κίρκη. Οὔτε θά πουλήσῃς τὰ πνευματικὰ σοῦ πρωτοτόκια στοὺς ποικίλους πειρασμούς. Τοῦναντίον μέσα σ’ αὐτὸ τὸν κόσμο, περιτριγυρισμένος ἀπὸ τοὺς καθημερινοὺς πειρασμούς, θά ἐπιδιώκῃς, θά ἀγωνίζεσαι γιά τὸν ἁγιασμό σου. Ἄγνός στίς ἐπάλξεις τῆς ψυχῆς σου. Ὁρθίος στὰ τείχη τῆς ἀρετῆς, τῆς ἀγιότητος.

Τὸ μικρὸ παιδί ἔπαιζε μ’ ἕνα πολύτιμο δοχεῖο, ἔβαλε τὸ χέρι του μέσα καὶ δὲν μποροῦσε νά τὸ βγάλῃ. Προσπάθησε πάλι, παιδί μου. Ἄνοιξε τὸ χέρι σου καὶ ἔπαιζε τράθηξέ το πρὸς τὰ ἔξω, τοῦ εἶπε ὁ πατέρας του. Πρὸς μεγάλην κατάπληξι του, ὁ μικρὸς ἀπάντησε: Ὅχι δὲν μπορῶ νά τεντώσω τὰ δάκτυλά μου, γιατί ἂν τὸ κάνω, θά μοῦ πέσῃ ἢ δραχμὴ μου!

Ἄν θέλετε γελᾶστε—ἀλλὰ πολλοὶ ἀπὸ ἡμᾶς μοιάζουν μὲ τὸ μικρὸ ἐκεῖνο παιδί. Κρατοῦμε μὲ τόση ἐπιμέλεια τὰ ἄνευ ἁ-

ξίας πράγματα του κόσμου, ώστε δὲν μπορούμε νὰ ἐλευθερωθούμε. Σὰς παρακαλῶ ἀφήστε νὰ πέση ὅτι κρατᾶτε στὴν καρδιά σας, καὶ ἀφήστε τὸν Θεὸ νὰ ἐργασθῆ στὴ ζωὴ σας τὸν... ἁγιασμό! Λύστε τὰ σχιινιά. Γικρεμίστε τὶς γέφυρες, πού σὰς ἐνώνουν μετὰ τὴν ποικιλόμορφη καὶ ποικιλώνυμη ἁμαρτία.

Πρὸ αἰώνων οἱ Ρωμαῖοι ἐξώρμησαν νὰ κατακτήσουν τὴν Βρεταννία. Μόλις ἀποβιθάσθηκαν οἱ ἐπιδρομεῖς ἀπὸ τὰ πλοῖα, μετὰ κατάπληξι εἶδαν οἱ ὑπερασπισταὶ τοῦ νησιοῦ ἀπὸ τὰ γύρω ὑψώματα, πὼς τὸ πρῶτο πρᾶγμα πού ἔκαναν μόλις πάτησαν στὴν ξηρὰ ἦταν νὰ κάψουν τὰ πλοῖα τους. Καὶ ὅταν οἱ φλόγες κατέκαψαν τὸν στόλο, ἡ μόνη ὁδὸς ὑποχωρήσεως τῶν εἰσβολέων εἶχε πιά ἀποκοπῆ. Πὼς ἦταν λοιπὸν δυνατό νὰ ἀποτύχουν στὸ ἐγχείρημά τους, ἐφ' ὅσον εἶχαν ἀποκόψει τὶς γέφυρες διαφυγῆς;

Πὼς καὶ σεῖς μπορεῖ ν' ἀποτύχετε στὸν ἀγῶνα σας γιὰ τὸν ἁγιασμό, σὰν κόψετε τὶς γέφυρες μετὰ τὸν «κόσμο» καὶ τὰ «τοῦ κόσμου»;

«Τὸ ἁγιασθῆτω τὸ ὄνομά σου», ἔχει ἄμεση ἀναφορὰ στὴ ζωὴ τῶν πιστῶν. Ἄφοῦ ζοῦν στὴν κοινωνία τῶν ἀνθρώπων, εἶναι αὐτόνητο πὼς ἔχουν χρέος νὰ προσπαθοῦν νὰ ἁγιασθῆ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ μέσου τῶν καλῶν ἔργων καὶ τῆς ἀγίας ἀναστροφῆς τους. «Οὕτω λαμπράτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλά ἔργα καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς».

★ ★ ★

Τελειώσαμε; Ὁχι. Αὐτὰ ὅλα ἔχουν σὰν θάσι, θεμέλιο γερό: τὸν σύνδεσμό μας τὸν ἄρρηκτο μετὰ τὸν Ἅγιο—τὸν Κύριο τοῦ Παντός.

Σύνδεσμο ὄχι θεωρητικό, οὔτε συναισθηματικό, σύνδεσμο μυστηριακό.

Ὁ ἁγιασμός μας δὲν εἶναι κάτι πού μπορεῖ μόνοι μας νὰ τὸν ἐπιτύχουμε. Ἐμεῖς τὸ «θέλω» θὰ ποῦμε. Προσπάθειες θὰ καταβάλουμε. Ἀλλὰ χρειάζεται καὶ ἡ θεία χάρις. Καὶ ἡ θεία χάρις μεταλαμπαδεύεται στὶς ψυχές διὰ τῶν θείων Μυστηρίων. Μὲ τὸ θάπτισμα πρῶτα καὶ στὴ συνέχεια, ὡς τὸ «ἀμὴν» τῆς ζωῆς μας, μετὰ τὰ Μυστή-

ρια τῆς ἐξομολογήσεως καὶ τῆς θείας Εὐχαριστίας.

Τὰ ἀγιώτατα αὐτὰ Μυστήρια, τὸ ξέρουμε ὅλοι καὶ ἐλπίζω ὅλοι τὸ ἔχουμε ζήσει ἀπὸ τὴν πείρα μας, ἐξαλείφουν τὴν ἐνοχίαν, πού μᾶς δημιουργεῖ ἡ ποικίλη ἁμαρτία καὶ μᾶς δίνουν ν ἐ α δ ὕ ν α μ ι, ν ἐ α φ τ ε ρ ᾶ νὰ συνεχίσουμε τὴν δύσκολη πορεία τοῦ ἁγιασμοῦ.

Ἐνας ἔμπορος εἶχε δανεισθῆ ἓνα ποσὸ ἀπὸ ἓνα ἰσχυρὸ βασιλεῦς. Τὰ γραμμάτια ὁμως ἔληξαν καὶ ὁ ἔμπορος εἶχε φτωχεύσει καὶ δὲν μπορούσε νὰ πληρώσει. Τότε ὁ βασιλεῦς τὸν καλεῖ στὸ τραπέζι του, ὅπου εἶχε τοποθετηθῆ μιὰ μεγάλη λεκάνη μπροστά του καὶ μέσα σ' αὐτὴν ἦταν ἀναμμένη φωτιά. Παίρνοντας, πρὶν ἀρχίσῃ τὸ φαγητό, ὁ βασιλεῦς τὰ γραμμάτια, τὰ ἔβαλε μέσα στὶς φλόγες μέχρις ὅτου κᾶηκαν καὶ ἔγιναν στάχτη. Ὁ ἔμπορος ἔπεσε στὰ πόδια καὶ εὐχαρίστησε τὸν εὐεργέτη του.

Εἴμαστε καὶ ἡμεῖς ὀφειλέται. Πρὶν 2000 χρόνια ὁ Κύριος ἔρριξε τὶς ἁμαρτίες μας μέσα στὶς φλόγες τῶν θείων του παθημάτων καὶ τοῦ Σταυροῦ. Καὶ ἀπὸ τότε μᾶς δίνει τὴν συγχώρησι καὶ συνάμα τὴν δύναμι νὰ συνεχίζουμε τὴν πορεία πρὸς τὸν ἁγιασμό.

Γράφει ἓνας νέος: «Μετὰ ἀπὸ μιὰ εἰλικρινῆ ἐξομολόγησι καὶ σήμερα, πού κοινώνησα τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων νοιώθω ἑλαφρὸς, τὰ πόδια μου ἔχουν φτερά καὶ θέλω ν' ἀναρριχηθῶ στὶς κορυφές τῆς ἀρετῆς».

★ ★ ★

Ἄς κλείσουμε τὴν σύντομη αὐτὴ ἀνάλυσι τοῦ ἐφετεῖνου σας συνθήματος μετὰ μιὰ βασικὴ ἰδέαν, πού ὑπάρχει στὴν Ἀποκάλυψι. Ἐκεῖ ὑπάρχει ἡ θεία προτροπή: «Ὁ ἅγιος ἁγιασθήτω ἔτι».

Εἶναι ἡ προτροπὴ τοῦ Θεοῦ στὸν καθένα μας. Μιὰ προτροπὴ τοῦ μᾶς τονίζει:

Ἐχομε ἀρχίσει τὴν πορεία πρὸς τὸν ἁγιασμό, ἄς προχωρήσουμε μετὰ βῆμα γοργό.

Ἐχομε κάπως προχωρήσει... ὑπάρχει μπρὸς μας δρόμος πολὺς. Ἡ πρόδοσι ἡ πνευματικὴ, ὁ ἀγῶνας γιὰ τὸν ἁγιασμό δὲν σταματᾷ. «Ὁ ἅγιος ἁγιασθήτω ἔτι».

Τοῦτο σ' ὅλους εὐχόμεσθε!

Ι. Γ. ΑΛΕΞΙΟΥ

ΑΚΤΙΝΕΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1970

„IGNORABIMUS”

(Η ΟΥΤΟΠΙΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΛΗΘΩΣ ΩΦΕΛΙΜΟΝ ΓΝΩΣΙΝ)

Παρά την άνηθιν των έπιστημών κατά τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποίου ἐδημιουργήθη καὶ ἤκμασε τὸ καθεστὼς τῆς ἐπιστημοκρατίας (Scientisme) (*), καὶ ἐπετεύχθη σημαντικὴ πολιτιστικὴ ἀνέλιξις, με συνέπειαν τὴν βιομηχανικὴν ἐπανάστασιν, ἀλλὰ καὶ τὰς νέας τάσεις, πρὸς τὰ ἄκρα, τῶν πολιτικῶν ἐξελίξεων (θεωρητικὴ ἐδραίωσις τῶν κομμουνιστικῶν καὶ τῶν φασιστικῶν ιδεολογιῶν), οἱ ἐπιστήμονες διεπίστωσαν, κατὰ τὴν αὐγὴν τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος, μίαν λίαν σοβαρὰν κρίσιν τοῦ συνόλου τῶν ἐπιστημῶν. Παρεδέχθησαν τότε οὗτοι μίαν διαμορφωμένην χρεωκοπίαν τῆς καθολικῆς ἐπιστήμης καὶ ἀντελήφθησαν ὅτι τὸ γενικὸν ἐπιστημονικὸν πρόβλημα ὠδήγει εἰς ἀδιέξοδον, δεδομένου ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἢ δὲν ἦτο ὁρθῶς καθωρισμένος, ἀληθῶς ὠφέλιμος, σκοπὸς τοῦ συνόλου τῶν ἐπιστημῶν, με συνέπειαν τὴν ἀδυναμίαν τῆς κατακτῆσεως τῆς πράγματι ὠφελίμου πλήρους Γνώσεως, ἢ ὁποία θὰ ἐξησφάλιζε μίαν ὀρθολογικὴν πολιτιστικὴν εὐημερίαν.

Ἡ ἀπαισιοδοξία αὕτη τῶν φωτισμένων ἐπιστημόνων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἤρχισε μετὰ τὴν περιήρημον διάλεξιν τοῦ Γερμανοῦ στοχαστοῦ Ντὸ Μπουά - Ρεϋμόν: «Die Grenzen des Naturerkentniss», διὰ τῆς ὁποίας οὗτος ἀπεδείκνυεν ὅτι ὑπάρχουν προβλήματα, τὰ ὁρθῶς ὠφέλιμα διὰ τὸν ἄνθρωπον, τῶν ὁποίων τὴν λύσιν θὰ ἀ γ ν ὠ μ ε ν π ἄ ν τ ο τ ε (Ignorabimus), διότι ταῦτα εἶναι ἀπρόσιτα εἰς τὴν νοικίην ἰκανότητα τοῦ ἀνθρώπου, ἐφ' ὅσον αὕτη χρῆσι-

μοποιεῖται ὡς ἐχρησιμοποιεῖτο τότε. Διὰ τὴν οὕτω διαπιστωθεῖσαν κρίσιν τῶν ἐπιστημῶν, ὁ Γάλλος φιλόσοφος Ἄμπελ Ρε εἶχεν εἶπει, προφητικῶς, περὶ τὸ 1900: «Ἐὰν αἱ ἐπιστῆμαι βυθισθοῦν εἰς μίαν σοβαρὰν κρίσιν, τότε ὁ νέος αἰὼν θὰ περιλάβῃ γενικὰς ἀναστατώσεις πρὸς ἀποφυγὴν τῆς δυσμενοῦς ταύτης τροπῆς τῶν ἐπιστημῶν πρέπει οἱ ἐπιστήμονες νὰ ἀκολουθήσουν νέον δρόμον, με σκοπὸν τὴν ὀρθὴν χειραφέτησιν τοῦ πνεύματος, ὥστε νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ὠφελμιστικὴ προαγωγή του πρὸς τοῦτο δὲν εἶναι ὅ,τι ἀπαιτεῖται ἢ ἐπίδρασις τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἀλλὰ ἡ ὑποκειμενικὴ διαίσθησις, ἢ εἰσδύουσα ἀρμονικῶς εἰς τὸ μυστικιστικὸν νόημα τῆς πραγματικότητος» Ὁ δὲ Ἴταλὸς στοχαστὴς Ἀλιόττα, περιέγραφεν ὡς ἀκολουθῶν τοὺς τρόπους ἀποφυγῆς τῆς διαφαινομένης ἐπιστημονικῆς ἀναστατώσεως, ἢ ὁποία ὠδήγει εἰς τὴν ἀποτυχίαν τῆς ὀρθολογικῆς ἐπιστημονικῆς σκέψεως: «Πρέπει νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν ὀρθὴν λειτουργίαν τοῦ πνεύματος καὶ νὰ δεχθῶμεν ὅτι αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι ἔχουν ἐσφαλμένας προοπτικὰς καὶ ἀντιλήψεις, ὁπότε πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν νέας ὁρθὰς τοιαύτας πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπιστροφή εἰς τὸν μοραλισμὸν τοῦ Φίχτε καὶ εἰς τὸν αἰσθητικισμὸν τῶν ρομαντικῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ ἐπαναστατημένη μεγαλοφυΐα τοῦ Νίτσε ἐνεφύσησε νέαν ζωὴν διὰ τῆς προβολῆς τῆς θελήσεως ὡς δημιουργικῆς δυνάμεως ὅλων τῶν ἀξιών καὶ ὡς ἐλευθερουμένης αἰσθητικῆς δαισθήσεως ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀπαιτεῖται ἡ διεισδυτικὴ ἐρευνα εἰς τὴν μηχανιστικὴν ἀντίληψιν». Καὶ οἱ δύο, ὅμως, ὡς ἄνω τρόποι ἐδοκιμάσθησαν, ἀλλὰ ἀπεγοήτευσαν, λόγῳ τῆς κακῆς ἐφαρμογῆς των.

Ἀκολουθῶν οἱ ἀνησυχούντες ἐπιστήμο-

(*) «Scientisme»: ὄρος υἱοθετηθεὶς ὑπὸ τοῦ F. De Dantec, εἰς τὰ περιοποῦδαστα καὶ προξενήσαντα καθολικὴν ἐντύπωσιν βιβλία του: «Contre la metaphysique» καὶ «La definition de la science».

νες ἐπρότειναν νέους τρόπους πνευματικῆς καλλιέργειας καὶ ἀνατάσεως, μὲ τεθεῖσαν βασικὴν ἀρχήν, κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν των, τὴν ὑπερεκτίμησιν τοῦ ρόλου τῆς διανοίας, τῆς χρησιμοποιουμένης μέχρι τότε σοφιστικῶς. Ὁ σοφὸς καθηγητὴς Ράλφ Μπάρτον Πέρου εἶχε, σχετικῶς, ἀποφανθῆ: «Ἡ πλέον σοφιστικὴ μορφή τοῦ ἀντιδιανοητισμοῦ, χαρακτηριστικὴ τῆς ἐπιστημοσύνης τῆς ἐποχῆς μας, εἶναι ὁ «ἰντρουμενταλισμός» (ἐμπειρικὴ δρᾶσις, βάσει τῆς ἐπιστημονικῆς θεωρίας). Αὐτὸ μεταβάλλει τὴν διάνοιαν, μόνον εἰς ἓν πρακτικόν ὄργανον». Ἠκολούθησεν ἡ προσπάθεια τῆς προαγωγῆς τῆς θέσεως τῆς διανοίας, τὴν ὁποίαν οἱ ὑλισταὶ εἶχον παραδεχθῆ ὡς ἀνίσχυρον διὰ μεταφυσικὰς διεισδύσεις. Διὰ τῆς νέας θέσεως ἀνεγνωρίσθη ὡς ἔργον τῆς ὁ καθορισμὸς ἐνὸς γενικοῦ σκοποῦ τοῦ συνόλου τῶν ἐπιστημῶν, ὡς καὶ γενικῶν ὠφελιμιστικῶν ἀρχῶν τούτου. Ὁ καθορισμὸς ὅμως οὗτος ἐθεωρήθη ὅτι ἠδύνατο νὰ προκύψῃ μόνον ἀπὸ μεγαλοφρεῖς ἐπιστήμονας. Ἐγένετο περαιτέρω παραδεκτὸν ὅτι μόνον διὰ τῆς προηγουμένης διανοίας θὰ ἦτο δυνατόν νὰ καθορισθοῦν ἀρχαὶ καὶ κρίσεις διὰ τὴν ἀλήθειαν τοῦ ὠφελίμου, τὸ ὁποῖον θὰ ἠδύνατο νὰ δώσῃ καὶ νὰ πραγματοποιήσῃ τοὺς ὀρθοὺς σκοποὺς τῆς καθολικῆς ἐπιστήμης.

Ἄρα ὁ 19ος αἰὼν παρεδέχθη διὰ τοῦ «Ignorabimus», ὡς κλονισμένην τὴν πίστιν του εἰς τὴν ἰκανότητα τῶν ἐπιστημῶν νὰ ἀποκαλύψουν διὰ τῆς πλήρους γνώσεως τὴν ὑπεράτατην ὠφελιμιστικὴν πραγματικότητα, ὁ νέος αἰὼν ἀνέτειλεν αἰσιόδοξος, μὲ τὸν γενόμενον δεκτὸν νέον τύπον τῆς καθολικῆς ἐπιστήμης, εἰς τὸν ὁποῖον ἐτοποθετήθη, ἐπὶ τῆς πρεπούσης θέσεως, ἡ διάνοια, ὡς πηγὴ ἠθικοπνευματικῶν διεργασιῶν, βάσει τῆς ὀρθῆς λογικῆς ἀναλύσεως καὶ τῆς ἡλεγκμένης καὶ ἀποδοτικῆς πνευματικῆς μεθοδικότητος, μὲ σύγχρονον συστολήν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν εἰς τὰ πλέον ἀναγκαῖα των πλαίσια, ἅτινα θὰ καθόριζαν πλέον μίαν ἀπαραίτητον, ἀλλὰ λίαν περιορισμένην, τεχνολογικὴν ὑποδομήν.

★ ★ ★

Παρήλθον ἕκτοτε ἑβδομήκοντα ἔτη. Ἡ ἀνθρωπότης προχωρεῖ ἤδη τὰ τελευταῖα

τῆς βήματα πρὸς τὰς πρὸ αὐτῆς αἰνιγματικὰς πύλας τῆς τρίτης Χιλιετίας. Τὰ 70 αὐτὰ ἔτη τοῦ ἐπιστημονικοῦ ὄργασμοῦ ἀπέδειξαν, λίαν σαφῶς, τὴν νέαν καὶ βαρεῖαν χρεωκοπίαν τῆς καθολικῆς ἐπιστήμης. Ἡ ἠθικοπνευματικὴ καλλιέργεια, ἐκ τῆς ὁποίας ἀνεμένετο ἡ ὠφέλιμος γνώσις, ἠστόχησεν εἰς τοὺς σκοποὺς τῆς, ἐνῶ αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι, ἀνθρωθεῖσαι τερατοδῶς, ἐγέννησαν τὸν τεχνολογικὸν «Λεβιάθαν» τοῦ παρόντος αἰῶνος. Βεβαίως οὗτος μᾶς προσέφερεν ὡς ἐκκληρικὰ «δῶρα» τὴν πυρηνενέργειαν καὶ τὴν κατάκτησιν τῆς Σελήνης, ὡς καὶ τὰς ἠλεκτρονικὰς παροχὰς, ἀλλὰ οὐδὲν πρόβλημα ἐπέλυσε σχετικὸν μὲ τὴν πολιτιστικὴν εὐημερίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἀντιθέτως οὗτος ἐβυθίσθη, ἄνευ ἐλπίδος σωτηρίας, εἰς τὸ τέλμα τῆς ἀβεβαιοτήτος καὶ τῆς ὀδύνης. Δύο τρομακτικοὶ παγκόσμιοι πόλεμοι μὲ 75 ἑκατομμύρια νεκρῶν καὶ ὑπὲρ τὰ 300 ἑκατομμύρια ἀναπήρων καὶ τραυματιῶν, ὡς καὶ μὲ ἀνυπολόγιστους ὑλικὰς καὶ ἰδίως ἠθικὰς ζημίας, ὑπῆρξε τὸ γέρας τοῦ τεχνολογικοῦ ὄργασμοῦ—ὁ ὁποῖος ἐτομαίξει ἤδη νέον ἀφανιστικὸν πόλεμον—ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν πείναν εἰς τὰ ¼ τοῦ ἀφηνιαστικῶς αὐξανομένου πληθυσμοῦ τῆς Γῆς, τὴν ἀνισσον κατανομήν τοῦ πλοῦτου καὶ τὴν ἀποθέωσιν τοῦ μίσους, ἐπιβεβαιουμένου ἀπολύτως τοῦ συμπεράσματος τοῦ Χόμπς: «Πόλεμος πάντων καθ' ἀπάντων».

Αἱ ἐλπίδες τῶν ὀρθοφρονούντων στοχαστῶν τῶν ἀρχῶν τοῦ αἰῶνος μας διεψεύσθησαν παταγωδῶς. Ἡ ἠθικοπνευματικὴ καλλιέργεια παρεμερίσθη, θεωρηθεῖσα ὡς δυσαρμονικὴ συνιστώσα τοῦ «νέου» πολιτισμοῦ, καὶ ὁ δι' αὐτῆς τεθεὶς σκοπὸς οὐδόλως ἐπετεύχθη. Διὰ τὸν νέον ἀντιπνευματικὸν ἀγῶνα τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ὁ σύγχρονος βιολόγος καθηγητὴς Βάντιγκτον συνεπέρανε: «Ἐφ' ὅσον τὸ λεξιλόγιον τῆς Φυσικῆς θὰ ἀγνοῖ τὸ φαινόμενον τοῦ Πνεύματος, θὰ εἶναι ἀδύνατον νὰ γίνῃ δεκτὸν ὅτι τὸ σύνολον τῶν ἐννοιῶν τῶν χρησιμοποιουμένων ὑπὸ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, θὰ μᾶς ἐπιτρέψῃ ποτὲ νὰ τὸ προσεγγίσωμεν».

Ἡ προσέγγισις πρὸς τὴν πλήρη καὶ ὠφέλιμον πνευματικὴν γνώσιν καὶ δι' αὐτῆς εἰς τὴν καλλιτέρευσιν τῆς τύχης τῆς ἀν-

θρωπότητα, ημποδίσθη ασφαλώς από την τεχνολογικήν φρενίτιδα. Ὁ «νέος» πολιτισμός, έθεωρήθη ως πολιτισμός τών μηχανών, αἱ ὁποῖαι ἀντί νά ἐξυπηρετοῦν τόν ἄνθρωπον, ἤρχισαν νά καταδυναστεύουν τοῦτον. Εἷς ἀντιπροσωπευτικός φιλόσοφος τῆς συγχρόνου ἐποχῆς, ὁ καθηγητής Τζών Κένεθ Γκάμπτριαιθ, ἀναλύσας βαθέως τήν μηχανοκρατικήν ἐποχήν μας, ἀπεφάνθη ὅτι τόσον εἰς τήν σκέψιν, ὅσον καί εἰς τήν δράσιν, ἔχομεν μεταβληθῆ εἰς δούλους τών μηχανών, αἱ ὁποῖαι ἐμηχανοποίησαν τήν ζωήν, καί κατὰ τόν καθηγητήν Ρεβέλ ἰσοπέδωσαν τὰ πάντα καί ἰδίως τήν ἀνθρωπίνην προσωπικότητα. Συνέπεια τῆς μηχανοκρατικῆς ἐποχῆς μας εἶναι ἡ ἐπικράτησις τών ἐνοστικῶν, τῆς τυφλῆς βίας, τῆς ἀκράτου ἐπιθετικότητος καί τοῦ ὑπερφιάλου ἐγωῖσμοῦ, μέ κυριαρχίαν τοῦ στενοῦ προσωπικοῦ συμφέροντος, μόνου ἀγνωρίζομένου ὡς κινήτρου διὰ τήν ζωήν. Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος, ὑπό τήν στυλτήν πολιτιστικήν «κρούσταν» του, εὐκόλως ἀπολεπιζομένην, κρύπτει τόν δυσειδή πρόγονόν του, ἄνθρωπον τῆς ζούγκλας, ὁ ὁποῖος ἀντιροπαλοῦν κραδαίνει τὰ σύγχρονα τεχνολογικά μέσα ἀφανιστικοῦ ὀλέθρου.

Οὕτω τὸ «Ignorabimus» παρέμεινε ὡς δυσοίωνον σῆμα ἀστοχίας καί τῆς σημερινῆς ἐπιστημοσύνης. Ὁ 20ὸς αἰὼν ἀπεδείχθη χειρότερος τοῦ 19ου, μέ πρόβλεψιν ὅτι ἡ ἀφικνουμένη τρίτη χιλιετία θά συνεχίσῃ ἀνεμποδίστως τήν πολιτιστικήν πτώσιν, παρὰ τὰς ἐλπίδας αἰσιοδόξων τινῶν θεωρητικῶν. Ἐχομεν καταλήξῃ σήμερον, ἀναμφισβητήτως, εἰς μίαν νέαν καί λίαν ἐπικίνδυνον κρίσιν τοῦ πολιτισμοῦ, ἡ ὁποία προέκυψε ὡς θλιβερόν προῖόν τῆς κρίσεως τῆς καθολικῆς ἐπιστήμης (σχετικόν ἡμέτερον βιβλίον «Ἡ κρίσις τοῦ ἐπιστημονισμοῦ», Ἀθήναι 1970). Λόγῳ αὐτῆς

ἡ ὀλότης τών μεγάλων συγχρόνων στοχαστῶν ἐπισημαίνει τήν ἐπερχομένην μεγάλην συμφοράν. Ἐξ αὐτῶν ὁ Α. Φ. Πονσέ λέγει: «Ἡ ἠθική τοῦ συγχρόνου ἄνθρώπου ἠτόνησεν. Ἡ διάκρισις τοῦ καλοῦ καί τοῦ κακοῦ ἐξηφανίσθη. Ἐκ τών θυθῶν τῆς ἀνθρωπίνης ὑπόστασεως ἀναδύονται τὰ πλέον θολά καί ταπεινά ἐνοστικα». Καί ὁ Ἄντρέ Μακρό θρηνοδεῖ: «Ἡ σύγχρονος κρίσις εἶναι μία ἀνυπέρβλητος κρίσις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Ἡ τεχνολογική φρενίτις δὲν ἀπεκάλυψε εἰς τόν ἄνθρωπον τόν λόγον τῆς ὑπάρξεώς του. Ἐνῶ τὸν ὠδήγησεν εἰς τήν κατάρτησιν τών ἄστρον δὲν τὸν ἐνέπνευσε νά κρίσῃ ἕνα νέον Παρθενῶνα. Οἱ νέοι καιροί, καιροὶ «Ἀποκαλύψεως», θά μᾶς ὀδηγήσουν εἰς τήν καταστροφήν, ἔάν δὲν ἀντιμετωπισθοῦν ὀρθῶς, διὰ μιᾶς ὑγιοῦς νέας πνευματικῆς δράσεως». Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ἀδιαφορεῖ διὰ τήν ἄξίαν τοῦ πνεύματος, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸν Πῶλ Βαλερύ «ἔχει τήν δύναμιν νά δημιουργήσῃ ἐκ τοῦ χάους τήν ἁρμονίαν, καί διὰ τοῦ πνεύματος, ἔάν τοῦ ἐδίδετο πεδίον δράσεως καί ἰσχύς ἐπιβολῆς, ὁ κόσμος θά ἐγνώριζε τήν ἀληθῆ εὐδαιμονίαν». «Αἱ συνήθειαι τών αἰσθήσεών μας», ὡς συμπεραίνει ὁ Νίτσε, «μᾶς ἐκάλυψαν μέ τὸ ἀδιαπεραστόν πέπλον ἐνός πλαστοῦ περιβάλλοντος, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τήν βάσιν ὄλων τῶν κρίσεών μας καί ὄλης τῆς νοήσεώς μας· οὕτω, ὁ ἄνθρωπος δὲν εὗρίσκει πλέον καμίαν ἀπολύτως διέξοδον, κανένα σημεῖον διαφυγῆς καί κανένα «μονοπάτι», τὸ ὁποῖον νά ὀδηγῇ πρὸς τὸν πραγματικόν κόσμον».

Καί κλείομεν τὸ παρὸν μέ τήν ἀναφώνησιν ἀγωνίας τοῦ Μέρντιθ: «Περισσότερον Νοῦν, Θεέ μου!...».

ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΤΑΓΑΡΗΣ

ΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑΝ

Αί βιβλιοθήκαι ἔχουν μακρὰν παράδοσιν εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ἀπὸ τὴν διάδοσιν τῆς τυπογραφίας εἰς τὴν χώραν, ἤρχισαν νὰ δημιουργοῦνται οἱ πρῶτοι πυρῆνες βιβλιοθηκῶν, πολλαὶ τῶν ὁποίων ἐξείλιχθησαν εἰς μεγάλας βιβλιοθήκας. Τὴν ἴδρυσιν βιβλιοθηκῶν ἐνίσχυσεν ἡ Ἐκκλησία καὶ πολλαὶ θρησκευτικαὶ ὀργανώσεις, αἱ ὁποῖαι ἀπέβλεπον εἰς τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν μόρφωσιν τῶν πιστῶν. Ἀπὸ ἑκατὸν ἐτῶν τὴν πρωτοβουλίαν ἰδρύσεως καὶ συντηρήσεως τῶν βιβλιοθηκῶν ἀνέλαβον αἱ δημοτικαὶ ἀρχαί. Μὲ τὴν ἐνίσχυσιν δὲ τούτων ἐπετέλεσαν μεγάλας προόδους καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν τελείαν ὀργανώσιν καὶ ἀκμὴν, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται σήμερον.

Κάθε δήμος, ὁ ὁποῖος ἔχει ἄνω τῶν 5.000 κατοίκων, ἔχει τὴν Δημοτικὴν τοῦ Βιβλιοθήκην. Οἱ μεγάλοι δήμοι μὲ πληθυσμὸν 50-100.000 ἔχουν περισσοτέρας βιβλιοθήκας. Καθένας ἀπὸ τοὺς 32 δήμους τοῦ Λονδίνου, οἱ ὁποῖοι ἔχουν πληθυσμὸν 200-300.000 κατοίκων, ἔχει 12-17 δημοτικὰς βιβλιοθήκας, προσέτι δὲ 2-3 κινητὰς βιβλιοθήκας (αὐτοκίνητα). Κάθε βιβλιοθήκη ἔχει περίπου 20-60.000 βιβλίων, ὅλα εἰς καλὴν κατάστασιν, διότι τὰ παλαιὰ καὶ ἐφθαρμένα ἀπορρίπτονται, ἐκκαθαρίζονται κατὰ διαστήματα⁽¹⁾.

Θὰ προσπαθῶ νὰ δώσω μίαν ἀδρομερῆ εἰκόνα τῶν δημοτικῶν βιβλιοθηκῶν, τῆς ὀργανώσεως καὶ τῆς λειτουργίας αὐτῶν. Κάθε βιβλιοθήκη ἔχει τελείαν ὀργανώσιν,

ὥστε νὰ ἐκπληροῖ καλῶς τὸν προορισμὸν τῆς. Ὑπάρχει αὐστηρὸς καταμερισμὸς ἐργασιῶν καὶ πολυπληθὲς προσωπικόν. Αἱ κεντρικαὶ βιβλιοθήκαι ἔχουν τὰς ἐξῆς ὑπηρεσίας:

1) Διοικητικὸν τμήμα. Τοῦτο διεξάγει τὴν ἀλληλογραφίαν, ἀσχολεῖται μὲ θέματα τοῦ προσωπικοῦ, οἰκονομικῆς διαχειρίσεως, συντηρήσεως κτηρίων κ.λ.π.

2) Βιβλιογραφικὸν τμήμα. Τοῦτο ἀσχολεῖται μὲ τὴν καταγραφὴν τῶν βιβλίων εἰς δελτία, μὲ τὴν ταξιῶμῆσιν αὐτῶν, καθὼς καὶ μὲ τὴν παροχὴν πληροφοριῶν εἰς ἐρωτήσεις διαφόρων ὑπηρεσιῶν καὶ ἀναγνωστῶν. Πρὸς τοῦτο ἔχουν προχείρους πολυλὰς βιβλιογραφίας καὶ ἄλλα πληροφορικὰ βιβλία. Ἀσχολοῦνται ἀκόμη μὲ τὸν δανεισμὸν μεταξὺ τῶν βιβλιοθηκῶν καὶ τὴν ἀνταλλαγὴν βιβλίων.

3) Τμήμα ἀναγνωστηρίων καὶ δανειστικῆς βιβλιοθήκης.

4) Μουσικὸν τμήμα. Ἐχουν βιβλία μουσικῆς καὶ δίσκους.

5) Παιδικὸν τμήμα. Πολλοὶ ἔχουν ἀκόμη καὶ τμήμα ἀρχαίων καὶ τοπικῆς ἱστορίας.

Αἱ δημοτικαὶ βιβλιοθήκαι ἔχουν τεράστια ἔξοδα διὰ μισθοὺς προσωπικοῦ, συντήρησιν κτηρίων, ἀγορὰν ἐπίπλων καὶ κυρίως βιβλίων καὶ περιοδικῶν. Ὅλα αὐτὰ τὰ χρήματα τὰ δίδει ὁ δήμος εἰς τὸν ὁποῖον ὑπάγεται κάθε βιβλιοθήκη. Ὑπάρχει εἰδικὸς δημοτικὸς φόρος διὰ τὴν συντήρησιν τῶν βιβλιοθηκῶν. Ἐκτός τούτου τὴν προπάθειαν αὐτὴν ἐνισχύει καὶ τὸ κράτος καὶ πολλοὶ πλοῦσιοι ἰδιῶται, ὅπως ὁ Ἄνδρέας Καρνέγκι κ.ἄ.

Πάντως οὐδεὶς φεΐδεται χρημάτων προκειμένου περὶ βιβλιοθηκῶν. Προσπαθοῦν πάντοτε νὰ τὰς πλουτίζουν καὶ νὰ τὰς θελιτώνουν. Ἐὰν τὸ κτήριον δὲν ἐπαρκεῖ, κτίζουν νέον εὐρύχωρον καὶ μὲ εἰδικὰ σχέ-

(1) Αἱ 16 Δημοτικαὶ Βιβλιοθήκαι τοῦ Westminster (πληθ. 270.000) ἔχουν περίπου 1.000.000 βιβλία καὶ 200.000 δίσκους, 240 ὑπαλλήλους καὶ ἔξοδα 625.000 λίρας κατ' ἔτος! (περίπου 44 ἑκατομ. δρχ.). Κάθε βιβλιοθήκη δαπανᾷ περίπου 1 ἑκατ. δρχ. δι' ἀγορὰν βιβλίων καὶ 2 ἑκατ. δρχ. διὰ μισθοὺς προσωπικοῦ καὶ ἄλλα ἔξοδα!

δια, βάσει τῶν συγχρόνων ἀρχῶν καὶ ἀναγκῶν τῶν βιβλιοθηκῶν. Εἰς πολλὰ μέρη εἶδον τελειότατα νέα κτήρια, ἐνῶ εἰς ἄλλα ταῦτα εὐρίσκοντο ὑπὸ κατασκευῆν. Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι οἱ Ἕλληες θεωροῦν τὰς βιβλιοθήκας ὡς πνευματικὰ κέντρα τῆς κοινότητος, ὡς βασικὰ στοιχεῖα τῆς δημοκρατικῆς ζωῆς. Διότι αἱ βιβλιοθήκαι παρέχουν εἰς ὅλους ἴσας εὐκαιρίας μορφώσεως καὶ πλουτισμοῦ τῶν γνώσεων των, εἶναι ἀνοικταὶ δι' ὅλους καὶ ἔστι καθιστοῦν προσίτους εἰς ὅλους τοὺς πνευματικούς θησαυροὺς τῆς ἀνθρωπότητος, εἶναι ἀληθῆ λαϊκὰ πανεπιστήμια.

Οἱ Ἕλληες ἀγαποῦν τὰ βιβλία καὶ τὸ διάβασμα, καὶ διὰ τοῦτο ἐνδιαφέρονται πολὺ διὰ τὰς βιβλιοθήκας των καὶ τὰς χρησιμοποιοῦν ἐπαρκῶς. Καταπλήσεται κανεὶς ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι χρησιμοποιοῦν τὰς βιβλιοθήκας. Ἄλλοι πηγαίνουν ἐκεῖ διὰ νὰ διαβάσῃ ἐφημερίδας ἢ περιοδικὰ, ἄλλοι διὰ νὰ συμβουλευθοῦν πληροφορικὰ βιβλία ἢ νὰ μελετήσῃ, καὶ οἱ περισσότεροι διὰ νὰ δανεισθοῦν.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰς διοικητικὰς ὑπηρεσίας, αἱ βιβλιοθήκαι ἔχουν τὰ ἑξῆς διαμερίσματα: 1) Παιδικὴ βιβλιοθήκη. Εἶναι συνήθως εἰς τὸ ἰσόγειον ἢ τὸ ὑπόγειον. 2) Αἶθουσα ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν. 3) Αἶθουσα δανεισμοῦ (ἰσόγειον ἢ ἀ' ὄροφος). 4) Αἶθουσα πληροφορικῶν βιβλίων (μὲ ἀρκετὰ καθίσματα). 5) Ἀναγνωστήριον μὲ βιβλία ποὺ δὲν δανειζόνται καὶ ἀρκετὰ καθίσματα καὶ θέσεις δι' ἀτομικὴν μελέτην. 6) Αἶθουσα δανεισμοῦ δίσκων μουσικῆς. 7) Αἶθουσα τοπικῶν ἀρχείων καὶ τοπικῆς ἱστορίας. 8) Αἶθουσα τελετῶν, προβολῶν, διαλέξεων κ.λ.π. μὲ σκηνὴν εἰς τὸ θάθος, καὶ 9) Μικρὸν μπάρ μὲ ἀναψυκτικά.

Εἰς τὴν παιδικὴν βιβλιοθήκην πηγαίνουν παιδιὰ ἢ γονεῖς, διὰ νὰ ἴδουν βιβλία καὶ νὰ τὰ δανεισθοῦν. Εἰς τὸ ἀναγνωστήριον ἐφημερίδων πηγαίνουν πολλοί, διὰ νὰ περᾶσῃ τὴν ὥραν των. Δὲν εἶναι σπάνιον νὰ ἴδῃς μερικοὺς νὰ κοιμῶνται εἰς τὸ κάθισμα των, ἰδίως μετὰ τὸ μεσημέρι. Εἰς τὸ δανειστικὸν τμήμα πηγαίνουν οἱ περισσότεροι, ἂν καὶ τὰ ἄλλα τμήματα ἔχουν πολλοὺς ἀναγνώστας. Εἰς κάθε αἶθουσαν οἱ ὑπάλληλοι εἶναι πρόθυμοι νὰ σὲ ἐξυπηρε-

τήσῃ καὶ νὰ σοὺ δώσῃν κάθε πληροφορίαν. Εἰς τὴν αἶθουσαν δανεισμοῦ ὑπάρχει εἰδικὸς ὑπάλληλος πληροφοριῶν διὰ τὸ κοινὸν καὶ γραφεῖα τηρήσεως καρτελλῶν δανεισμοῦ. Σπανίως ὅμως χρειάζεσαι τὴν βοήθειαν τῶν ὑπαλλήλων, διότι ἢ ταξινομήσεις τῶν βιβλίων, αἱ ἀνηρημέναι ἐπιγραφαί, οἱ δελτιοκατάλογοι, σὲ βοηθοῦν νὰ εὕρῃς μόνος ὅ,τι θέλεις. Σημειώτεον ὅτι τὰ ράφια εἶναι ἀνοικτὰ καὶ ἢ προσπέλασις εἰς αὐτὰ εἶναι ἐλευθέρα, ὥστε νὰ δύνασαι εὐκόλως νὰ τὰ ἐρευνησῃς.

Ἐάν κάποιον βιβλίον δὲν ὑπάρχῃ εἰς τὴν θέσιν του καὶ τὸ ἔχη δανεισθῆ ἄλλος, τότε συμπληρώνεις εἰδικὴν κάρταν (reservation card) καὶ τὸ κρατοῦν διὰ λογαριασμόν σου, ὅταν ἐπιστραφῇ, συγχρόνως δὲ σὲ εἰδοποιοῦν περὶ τούτου. Ἐάν δὲν ἔχουν κάποιον βιβλίον, τὸ ὅποιον ἐζήτησες, δύναται νὰ σοὺ τὸ φέρουν, ἀφοῦ τὸ δανεισθοῦν ἀπὸ ἄλλας βιβλιοθήκας, ἀκόμη καὶ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἐχουν τὸ σύστημα ἀνταλλαγῆς βιβλίων μεταξὺ τῶν βιβλιοθηκῶν, τὴν ὁποίαν συντονίζει τὸ Ἐθνικὸν Κέντρον ἀνταλλαγῆς βιβλίων εἰς τὸ Λονδίνον (National Central Library). Ἀκόμη καὶ φωτοτυπίας σπανίων βιβλίων δύναται ν' ἀποκτήσῃς.

Ὅλαι σχεδὸν αἱ βιβλιοθήκαι ἔχουν φωτοτυπικὰς μηχανὰς καὶ εἶναι δυνατόν νὰ πάρῃς φωτοτυπίαν σελίδων ἀπὸ βιβλία, ἐάν δὲν θέλῃς νὰ τὰ ἀντιγράψῃς, ἀντὶ μικρᾶς τιμῆς. Πολλοὶ ἔχουν τυπωμένους καταλόγους, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς δελτιοκαταλόγους, διὰ νὰ εὐκολύνουν τοὺς ἀναγνώστας εἰς τὴν εὕρεσιν βιβλίων.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν δανεισμόν τῶν βιβλίων καὶ τὴν λειτουργίαν τῶν ἀναγνωστηρίων, αἱ βιβλιοθήκαι ἔχουν καὶ ἄλλας μορφωτικὰς ἐκδηλώσεις, αἱ ὁποῖαι τὰς καθιστοῦν πραγματικὸν πολιτιστικὸν κέντρον τοῦ δήμου⁽²⁾. Ἐχουν κινητὰς βιβλιοθήκας πρὸς ἐφοδιασμόν μὲ βιβλία ἀπομεικρυσμένων περιοχῶν καὶ σχολείων. Ἐχουν ἀκόμη εἰδικὴν ὑπηρεσίαν διανομῆς βιβλίων εἰς ἠλικιωμένους, ἀσθενεῖς ἢ ἐν φυλακῇ, ἂν καὶ ὑπάρχουν εἰδικαὶ βιβλιοθήκαι εἰς γηροκομεία καὶ φυλακὰς. Αἱ ὑπηρεσίαι αὐταὶ

(2) Lionel R. McColvin, *Libraries in Britain*. London: Longmans, 1963.

αυσκευάζουν εις μικρά δέματα διάφορα βιβλία και τὰ ἀποστέλλουν με ειδικόν ύπάλληλον τής βιβλιοθήκης εις πρόσωπα άνίκανα νά προσέλθουν μόνα των, συγχρόνως δέ παραλαμβάνουν όσα έδάνεισαν προηγουμένως και δέν τὰ χρειάζονται πλέον τὰ πρόσωπα αυτά. Τηρούν δέ ειδικάς καρτέλλας και γνωρίζουν τήν μόρφωσιν και τὰ διαφέροντα έκάστου προσώπου, ώστε νά του στέλλουν άνάλογα βιβλία. Τό τμήμα αυτό προσφέρει, νομίζω, πολύτιμον και λίαν φιλόανθρωπον ύπηρεσίαν.

Άλλά δέν περιορίζεται εις αυτά ή δράσις τών βιβλιοθηκών. Έχουν και πολλές άλλας προσθέτους μορφωτικές έκδηλώσεις (*extension activities*) (3). Όργανώνουν διαλέξεις ή προβολάς από φίλμς ή slides, κάμνουν έκτελέσεις μουσικών έργων με όρχήστρας ή χορωδίας ή δίσκους, θεατρικά παραστάσεις ή άπλην άπαγγελίαν δραμάτων ή ποιημάτων ή άλλων λογοτεχνικών έργων. Όργανώνουν άκόμη έκθέσεις βιβλίων ή έργων τέχνης, μορφωτικές ομάδας και συζητήσεις ή συνεργάζονται με άλλους μορφωτικούς συλλόγους και παρέχουν τας αίθούσας των εις αυτούς διά συνελεύσεις, όμιλίας και άλλας μορφωτικές έκδηλώσεις. Τέλος έκδίδουν φυλλάδια με καταλόγους έκλεκτών βιβλίων και μικράν περιλήψιν των, προγράμματα μορφωτικών έκδηλώσεων, καθώς και περιοδικά. Κατ' έτος όργανώνεται μία τουλάχιστον έκθεσις βιβλίου, κατά τήν έβδομάδα του βιβλίου, και πολλά άλλα ευκαιριακά.

Δέν έχουν όλαι αι βιβλιοθηκαι τας ίδιás μορφωτικές έκδηλώσεις. Αυται έξαρ-

τώνται από τας τοπικάς συνθήκας και τήν δραστηριότητα τών διαφόρων βιβλιοθηκαρίων. Δέν παραμελείται, χάριν αυτών, ό κύριος σκοπός τής βιβλιοθήκης, ήτοι ή παροχή βιβλίων εις τούς άναγνώστας. Άντιθέτως αι μορφωτικά αυται έκδηλώσεις έχουν ως σκοπόν τήν ένίσχυσιν του έργου τής βιβλιοθήκης, τό νά γνωρίση τό κοινόν τήν βιβλιοθήκην και τὰ βιβλία και νά τὰ χρησιμοποιήση. Διά τουτο συχνά κατά τας διαλέξεις οι άκροαται βλέπουν έκθεσιν βιβλίων του θέματος τής όμιλίας.

Εις τό προαναφερθέν βιβλίον του Hollife ειδον τας μορφωτικές έκδηλώσεις τών βιβλιοθηκών εις διαφόρους χώρας του κόσμου, άκόμη και εις τήν Βουλγαρίαν, τήν Γκάναν κ.ά. και μόνον ή Έλλάς δέν άναφέρεται. Όλαι αι χώραι σήμεραν δίδουν μεγάλην σημασίαν διά τήν ανάπτυξιν τών βιβλιοθηκών αι δυτικά χάριν μορφώσεως τών πολιτών, αι άνατολικαι χάριν πολιτικής προπαγάνδας. Έκτός τών Άγγλοσαξονικών, αι Σκανδιναυικά χώραι, και κυρίως ή Δανία, δίδουν μεγάλην σημασίαν εις τήν ανάπτυξιν τών βιβλιοθηκών. Η UNESCO ένισχύει τας ύποαναπτύκτους χώρας εις τόν τομέα αυτόν. Θεωρείται ύποδειγματική ή σχετική με τας βιβλιοθήκας νομοθεσία τής Δανίας (*Danish Library Act 1964*).

Νομίζω ότι είναι καιρός νά ακολουθήσωμεν τό παράδειγμα τών ευρωπαϊκών λαών και νά αναδιοργανώσωμεν τας βιβλιοθήκας μας. Πολλαι ύποανάπτυκτοι και μερικαι γειτονικαι μας χώραι προπορεύονται εις τόν τομέα αυτόν, καιτοι ήμεις έχομεν μακράν πνευματικήν παράδοσιν και πολιτιστικήν ιστορίαν.

(3) Harold Hollife: *Public libraries extension activities*. 2nd ed. London. L. A. 1968.

Β. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΕΒΑΣΤΗ ΚΑΛΛΙΣΠΕΡΗ

ΕΚ ΚΑΛΥΜΝΟΥ,
Η ΠΡΩΤΗ ΕΛΛΗΝΙΣ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ

Α'

Πρό πολλῶν ἐτῶν μοῦ εἶχε δοθῆ ἡ εὐκαιρία νὰ διεξέλθω τὰς σελίδας ἐνὸς βιβλίου, τὸ ὁποῖον μοῦ ἤρρεσε πολὺ· συνεκέντρωνε δύο θασικὰ πλεονεκτήματα, ἡ παρουσία τῶν ὁποίων καθιστᾷ πάντοτε ἕνα βιβλίον ἐλκυστικόν· πρῶτον τὴν σοβαρότητα καὶ ὠφελιμότητα τοῦ περιεχομένου, ἔπειτα τὴν γλαφυρότητα τῆς ἐκφράσεως, πὺ εἶναι προῖον ὄχι μόνον λογοτεχνικῆς δεξιότητος, ἀλλὰ καὶ ἐντέχνου πλοκῆς τῶν σκέψεων καὶ ἐντυπώσεων. Τὸ βιβλίον αὐτὸ εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς Dorothy Canfield Fisher καὶ φέρει τὸν τίτλον «Ἡ αὐτοαγωγή» κατὰ τὴν Montessori, μεταφρασμένον ἀπὸ τὸν Ἄρ. Π. Κουρτιδῆν.

Τὸ ἔργον αὐτὸ ἀναφέρεται εἰς τὰ προβλήματα ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν κατὰ τὴν προσχολικὴν τῶν περιόδον καὶ ἀποτελεῖ πολὺτιμον βοήθημα διὰ τὰς μητέρας ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι ἐπιθυμοῦν ζωηρῶς νὰ διαπλάσσουν τὴν ψυχὴν τῶν τέκνων τῶν κατὰ τὸν καλλίτερον δυνατὸν τρόπον καὶ νὰ ἀναπτύξουν ἐπαρκῶς τὴν αὐτενέργειαν, τὴν πρωτοβουλίαν καὶ τὴν αὐτοπεποίθησίν των.

Παρὰ τὸ γεγονὸς, ὅτι αὐτὸ ἐγράφη πρὸ 56 ἐτῶν καὶ ὅτι ἐν τῷ μεταξύ πλείστα βιβλία καὶ ἄπειροι μελέται ἔχουν ἴδει τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν, ἐν τούτοις τὸ δόγμα τῆς αὐτοαγωγῆς, τὸ ὁποῖον ἀπλώνεται εἰς τὰς σελίδας τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, δὲν ἔχασε τίποτε ἀπὸ τὴν ἀρχικὴν του ἀγλῆν καὶ τὴν ἀδιάσειστον ἀλήθειάν του. Ὅταν δὲ μάλιστα ληφθῆ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ συγγραφεὺς τοῦ ἔργου αὐτοῦ ἀναλύει τὴν μέθοδον Μον-

tessori, τῆς μεγάλης αὐτῆς Ἰταλίδος παιδαγωγοῦ, ἡ ὁποία ἱδρυσε τὸ πρῶτον «σπίτι τοῦ παιδιοῦ» (casa dei bambini) εἰς τὴν Ρώμην, τῷ 1907, τότε ἡ ἀξία τῆς αὐτοαγωγῆς, ὡς παιδαγωγικῆς μεθόδου, καθίσταται πρόδηλος καὶ ἐμπεριέχει τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα θὰ τῆς ἐπιτρέψουν νὰ διεκδικήσῃ τὸν φωτοστέφανον τῆς ἀθανασίας, ἄτρωτος ἐκ τῆς φθορᾶς τοῦ χρόνου.

Ἡ διάσημος Ἀμερικανὶς συγγραφεὺς Dorothy Canfield Fisher εἶχε συμπληρώσει τὰς πανεπιστημιακὰς τῆς σπουδὰς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Κολομβίας τῆς Ν. Ὑόρκης καὶ ἔλαβε τὸ δίπλωμα τῆς διδάκτορος τῷ 1904, κατόπιν σοφῆς ἐναισιμίου διατριβῆς. Ὀλίγα ἔτη πρότερον ἡ Montessori ἦτο ἡ πρώτη ἐκ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ γυναικῶν, ἡ ὁποία ἀπέκτησε πανεπιστημιακὸν πτυχίον καὶ ἔγινεν ἡ πρώτη διδάκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ρώμης.

Ἡ Ἀμερικανὶς συγγραφεὺς γράφει διὰ τὴν Montessori σχετικῶς τὰ ἑξῆς: «... τὸ γεγονὸς ὅτι ἦτο ὠραία καὶ ἐνθερμος ἠῦξανε τὸν περὶ τὸ ὄνομά της θόρυβον· ἀλλ' αὐτῆ, ὀλοψύχως προσηλωμένη εἰς τὰ ὑπέροχα ἰδεώδη της, ἀδιάφορος πρὸς τοὺς θαυμασμοὺς καὶ τὰς κατακρίσεις, ἀφωσιώθη εἰς τὴν ἐπιστήμην ὡς ἰερεὶά της». Ἡ Montessori ἤσκησεν ἐπὶ τινα χρόνον τὸ ἔργον τῆς ἱατροῦ, ἀλλ' ἔπειτα ἀφωσιώθη εἰς τὰ θέματα τῆς παιδαγωγικῆς.

Ἡ Ἀμερικανὶς συγγραφεὺς ἀναλύουσα τὸ ἔργον τῆς Montessori, τὴν ὁποῖαν ἐγνώρισεν ἐκ τοῦ σύνεγγυς, ὅταν ἐπεσκέφθη τὴν Ρώμην τῷ 1912, ἐκφράζεται δι' αὐτὴν κατὰ τρόπον συγκινητικόν, μὲ ἀισθήματα θαυμάσιας ἐκτιμήσεως καὶ

θαυμασμού, διότι, κατά την συγγραφέα, η Montessori αγωνίζεται ένα αγώνα, πού την ανάδεικνυει «πρόδρομον σηματοφόρον τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς, ἀποκομίζουσαν ἐξ αὐτοῦ τὴν δεδοκιμασμένην ἀντοχὴν καὶ τὴν αὐτοπεποίθησιν τοῦ μαχητοῦ καὶ τοῦ νικητοῦ».

Ἐκεῖνο, πού προκαλεῖ ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν εἰς τὴν συγγραφέα, εἶναι τὸ σθένος, ἡ ἐπιμονή, ἡ πίστις τῆς Montessori εἰς τὴν ἠθικὴν ἀξίαν τοῦ ἀγῶνος, τὸν ὁποῖον διεξήγαγεν ὑπὸ δυσμενεῖς συνθήκας, διὰ νὰ ἀκολουθήσῃ ἀνωτέρας σπουδᾶς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ρώμης. Ἡ ἀντίληψις, ὅτι ἡ φοίτησις εἰς τὰ ἀνώτατα ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα προωριζέτο μόνον διὰ τοὺς ἄρρενας, ἀποκλειομένων τῶν νεανίδων, ἦτο θαυμάσια ριζωμένη εἰς τὴν σκέψιν τῆς κοινωνίας μέχρι τέλους τοῦ 19ου αἰῶνος. Μὲ πολλὴν παρασιτακτικότητα καταδεικνύει τὴν σθεναράν ὑπ' αὐτῆς ἀντιμετώπισιν τῶν δυσμενῶν συνθηκῶν, οἰκογενειακῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν κοινωνικῶν, τὰς ὁποίας ἐν τέλει ὑπερένικησε. Ἰδοὺ τί γράφει ἡ Fisher διὰ τὴν Montessori:

«Ἦτο μονάκριβη κόρη πτωχῶν γονέων» πολὺ ὠραία, μὲ ζωηροὺς ἐκφραστικούς ὀφθαλμούς· ἡ εὐφυΐα τῆς ἐκίνει τὸν θαυμασμόν, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ φιλομάθειά τῆς, ἀληθῆς δῖψα μαθήσεως. Ἀφ' οὗ ὑπέστη θριαμβευτικῶς τὰς ἀπολυτηρίους τῆς ἐξετάσεως, ἐδήλωσεν ἀποφασιστικῶς, ὅτι ἤθελε νὰ σπουδάσῃ ἰατρικὴν. Εἶναι δύσκολον νὰ φαντασθῶμεν τὴν συγκίνησιν μιᾶς ἰταλικῆς οἰκογενείας τῆς προηγουμένης γενεᾶς, τῆς ὁποίας ἡ μονάκριβη κόρη ἀπεφάσισε νὰ ἐγγραφῆ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, λέγει ἡ Fisher, ὅτι μιὰ ἀμερικανικὴ οἰκογένεια θὰ ἔβλεπε μὲ ὀλιγωτέραν ταραχὴν μίαν ἀπὸ τὰς θυγατέρας τῆς νὰ γίνῃ σχοινοβάτις παρ' ὅσων ἔδειξαν οἱ γονεῖς τῆς Μαρίας, μανθάνοντες τὴν ἀπόφασίν τῆς».

Ἡ ἐπιφανὴς συγγραφεὺς προβάλλει τοιοῦτοτρόπως τὴν Montessori ὡς ἕνα σύμβολον τοῦ ἀγῶνος τῶν γυναικῶν πρὸς συντριβὴν τῶν δεσμῶν, τὰ ὁποία κατεδίκάζον αὐτὰς εἰς τὴν στασιμότητα τῆς πνευματικῆς των ἀναπτύξεως καὶ

προόδου. Καθ' ὃν χρόνον ἀπετέλει παράδοσιν ἢ παροχὴ στοιχειώδους ἀπλῶς μορφώσεως εἰς τὰ θήλεα καὶ ὁ ἀποκλεισμός αὐτῶν ἀπὸ τὰ ἀνώτερα ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα· καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ κοινωνία εἶχε διδαχθῆ νὰ πιστεύῃ, ὅτι ἀρκοῦν διὰ τὴν γυναῖκα δύο καὶ μόνον προσόντα: «ἡ ὑγεία καὶ ἡ βλακεία», ἡ Montessori συντρίβει τὰ δεσμά τῆς καὶ προχωρεῖ ἀποφασιστικῶς ἀπὸ τὴν μίαν ἐπιτυχίαν εἰς τὴν ἄλλην, κηρύττουσα μὲ τὸ παράδειγμά τῆς τὴν ἀνάγκην νὰ καταστῆ πραγματικότης ἡ ὑπὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ διδαχθεῖσα ἰσότης τῶν δύο φύλων, ἡ ἐπαναληφθεῖσα μὲ τὴν διακήρυξιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1789, μὲ τὴν οἰκουμενικὴν διακήρυξιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, τὴν γενομένην ἀποδεκτὴν ὑπὸ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ Ὁργανισμοῦ Ἑνωμένων Ἐθνῶν κ.ἄ.

Ἄλλ' ἡ Ἀμερικανὶς συγγραφεὺς, ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν Montessori, ἀναφέρει καὶ τὴν Ἑλληνίδα Σεβαστὴν Καλλισπέρη, ἡ ὁποία, καθ' ὃν τρόπον ἡ Montessori, ἀδιαφοροῦσα διὰ τὴν ἀντιξοότητα καὶ τὰς δυσχερείας, αἱ ὁποῖαι ὠρθοῦντο πρὸ αὐτῆς προκειμένου νὰ ἀποκτήσῃ ἀνωτέραν μόρφωσιν, ὕψωσε τὸ ἠθικόν τῆς ἀνάστημα καὶ τὸν πνευματικὸν δυναμισμόν τῆς καὶ ἐζήτησε νὰ ἐγγραφῆ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν τῷ 1884.

★ ★ ★

“Ἐως τότε αἱ Πανεπιστημιακαὶ μας Σχολαὶ δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπιδείξουν οὐδὲ μίαν φοιτήτριαν μεταξὺ τῶν μαθητῶν τῶν ὁ πανεπιστημιακὸς περίβολος ἦτο ἀπηγορευμένος διὰ τὰς ἐκπροσώπους τοῦ ὠραίου φύλου. Ποία ὑπῆρξεν ἡ ἐκ τῆς πρὸς ἐγγραφὴν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον αἰτήσεώς τῆς ἀντίδρασις;

“Ἀς ἀφήσωμεν τὴν ἰδίαν νὰ ὁμιλήσῃ ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ὡς ἀναφέρεται εἰς τὸ προμνησθὲν βιβλίον, σελ. 9 κ.έ.:

“Ὅτε τὸ πρῶτον ἐξέφρασα τὴν περὶ πανεπιστημιακῶν σπουδῶν πρόθεσίν μου—γράφει ἡ Σεβαστὴ Καλλισπέρη, ἡ πρώτη Ἑλληνὶς φοιτήτρια—πολλὰ κεφα-

λαί την επέκριναν καί, ἀφοῦ πρὸ τῆς ἐπιμονῆς μου καμφθέντες τινὲς εὐηρησθήθησαν νὰ λάθωσι μέρος ὡς κριταὶ εἰς τὰς ἐξετάσεις, εἰς ἃς ἔπρεπε νὰ ὑποβληθῶ πρὸς ἐπίτευξιν εἰσιτηρίου εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ὃ τότε Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας πρόεβαλε νέον φραγμὸν: Ἦρνεῖτο νὰ ἐπικυρώσῃ τὰς ὑπογραφὰς δέκα καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τῶν Γυμνασίων... Οὕτως ἐδέησε νὰ ἐπικυρώσῃ τὸ γνήσιον τῶν ὑπογραφῶν ὃ τότε δήμαρχος Ἀθηνῶν καὶ νὰ λάθω τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν ἀλλοδαπήν, ὅπου ὡς πρώτη Ἑλληνὶς φοιτήτρια ἐνεγράφην εἰς τὸ Μητρώον τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τῶν Παρισίων».

Κάπως περιέργως εἶναι ἡ ἀκολουθηθεῖσα διαδικασία διὰ τὴν χορήγησιν ἀδείας πρὸς ἔγγραφὴν καὶ φοίτησιν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, εὐγλωττος ὅμως εἰς ἐπιπόνησιν κωλυμάτων, τὰ ὅποια θὰ ἀπεξένουν τὴν Σεβαστὴν Καλλισπέρην ἀπὸ τὸν πανεπιστημιακὸν χῶρον.

Ἡ ἐπιμονὴ τῆς νεανίδος αὐτῆς πρὸς ἐξουδετέρωσιν παντὸς δυσμενοῦς παράγοντος, προκειμένου νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν ἄσβεστον διψαν μαθησέως, ὑπὸ τῆς ὁποίας κατείχετο, ὃ πνευματικὸς τῆς δυναμισμός, ὃ ὁποῖος ἔλαμψε κατὰ τὰς ἐξετάσεις, τὰς ὁποίας ὑπέστη, ἡ ἀποφασιστικότης τῆς νὰ ἀποδείξῃ στείραν καὶ παράλογον τὴν ἐμμονὴν τῆς κοινωνίας εἰς τὸν ἀποκλεισμὸν τῶν νεανίδων ἀπὸ τὰ ἀνώτατα ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα, οἱ εὐγενεῖς ὄραματισμοί, οἱ ὅποιοι ἐφώτιζον τὸν δρόμον τῆς, ἡ εὐγενὴς φιλοδοξία νὰ καταστήσῃ ἑαυτὴν ἱκανὴν νὰ γίνῃ ὃ σημαιοφόρος τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως τῶν Ἑλληνίδων καὶ τῶν νεανίδων ἐν γένει πάσης χώρας, καταδεικνύουν, ὅτι ἐν τῷ προσώπῳ τῆς Σεβαστῆς Καλλισπέρῃ ὀφείλομεν νὰ βλέπωμεν τὴν πρωτοπόρον ἐργάτιδα τοῦ πνεύματος εἰς τὸν ἑλληνικὸν χῶρον. Ἡ Κάλυμνος, πού εἶναι ἡ ἰδιαιτέρα τῆς πατρὸς, ἡμπορεῖ νὰ ὑπερφηανεύεται διὰ τὸ εὐγενὲς αὐτὸ τέκνον τῆς, τὸ ὅποιον ἐχάρισεν εἰς αὐτὴν τὴν δόξαν τοῦ προβαδίσματος τῶν νεανίδων εἰς τὴν ὁδόν, ἡ ὁποία ὀδηγεῖ εἰς ὑπερόχους πνευματικὰς δια-

κρίσεις. Ἡ Κάλυμνος ἡμπορεῖ νὰ σεμνύνεται, διότι ἡ Σεβαστὴ Καλλισπέρη, πρώτη εἰς τὸν ἑλληνικὸν χῶρον, διέσπα μετὰ τὸν δυναμισμὸν τῆς τὸ φράγμα τῶν κοινωνικῶν προλήψεων, αἱ ὁποῖαι ἡρνοῦντο ἰσότητά δικαιωμάτων εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν μεταξὺ τῶν δύο φύλων, διότι ἐθεώρουν τὴν γυναῖκα ἀνίκανον νὰ ἀκολουθήσῃ ἀνωτέρας σπουδᾶς. Ὁ Ρ. J. Moebius, φρενολόγος καὶ νευρολόγος, εἰς τὸ ἔργον του, τὸ ὁποῖον φέρει τὸν τίτλον «Ἡ φυσιολογικὴ ἀμβλύνοια τῆς γυναικός», οὐδὲν ἄλλο πράττει παρὰ νὰ ἐκτυλίσῃ διὰ μέσου τῶν σελίδων τοῦ ἔργου τοῦ αὐτοῦ τὸν ἰσχυρισμὸν, ὅτι ἡ νοημοσύνη τῶν γυναικῶν εἶναι κατώτερα, ἐν σχέσει πρὸς τὴν τῶν ἀνδρῶν, καὶ τοῦτο διότι κυρίως ὁ ἐγκέφαλος τῆς γυναικὸς ἔχει ὀλιγώτερον θᾶρος ἐν σχέσει πρὸς τὸν τοῦ ἀνδρός.

Ἡ ἐπίδρασις τοῦ τολμήματος τῆς Σεβαστῆς Καλλισπέρῃ ὑπῆρξεν ἄμεσος. Ἐν ἔτος θραδύτερον, τῷ 1885, ἐγγράφεται εἰς τὴν Ἰατρικὴν Σχολὴν τῶν Ἀθηνῶν ἡ πρώτη φοιτήτρια τοῦ ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου. Ἡ Fisher παρέχει ἐνδιαφέρουσαν εἰκόνα τῆς πάλης, ἡ ὁποία διεξάγεται ὑπὸ τῶν Ἑλληνίδων πρὸς ἐκπόρθησιν τοῦ πανεπιστημιακοῦ ὄχρου. Ἰδοῦ τί γράφει σχετικῶς εἰς τὴν σελίδα 10 τοῦ προμνησθέντος ἔργου τῆς: «Ὅτε τῷ 1890 ἐνεγράφη εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν ἡ Ἰωάννα Στεφανόπολι, ὃ Πρῦτανις Δαμαλᾶς διεμαρτυρήθη κατὰ τῆς ἀναμείξεως τῶν δύο φύλων. Ἡ τολμηρὰ πράξις τῶν νεαρῶν Ἑλληνίδων, αἵτινες συντρίβουσαι προλήψεις, θεωρουμένας ὡς ἱεράς οἰκογενειακὰς παραδόσεις, εἰσεπήδων εἰς τὸν ἀκαδημαϊκὸν περίβολον, ἐχαρακτηρίσθη ὡς κοινωνικὸν σκάνδαλον. Αἱ φοιτήτριαὶ ἐδακτυλοδεικτοῦντο εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ τὰς πλατείας, λευκότριχες κεφαλαὶ ἐσειόντο δυσσιώνως κατὰ τὴν διάβασίν των καὶ αὐστηρὰ χεῖλη οἰκοδοσοῦντων ἐπιθυροῦσαν: «Πάει, ἐχάλασε ὁ κόσμος»!

»Οἱ φοιτηταὶ ἀφ' ἐτέρου, ἀνεξοικείωτοι ἀκόμη πρὸς ἀβίαστον συναναστροφὴν πρὸς τὴν γυναῖκα, διηγείροντο εἰς τὴν προσέγγισιν τοῦ θήλεος. Ἄλλ' ὅταν, τῷ 1895, ὃ ἀριθμὸς τῶν ἐγγραφεισῶν εἰς τὴν

Ἱατρικὴν Σχολὴν ἀνήλθεν εἰς ἕξ, οἱ φοιτηταὶ δίδοντες τὸν λόγον εἰς τὸν ὑπολογισμὸν μετὰ τὸ συναίσθημα καὶ ἀφήνοντες νὰ ὀμιλῇ τὸ θυλάκιον μετὰ τὴν καρδίαν, ἐξηγέρθησαν κατὰ τῶν καταπατητριῶν τοῦ ἐπιστημονικοῦ οἰκοπέδου, διεμαρτυρήθησαν διὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ ποδογύρου εἰς τὸν περίβολον τοῦ Ἱπποκράτους καὶ τὰς ἀπεδοκίμασαν. Κατὰ μικρὸν ὁμως διὰ τῆς συνθέσεως, ἥτις σχηματίζει τὸ ἦθος, συντελοῦντος καὶ τοῦ ἠπίου ἑλληνικοῦ χαρακτήρος, ὁ ἠλεκτρισμὸς τῆς θευλλώδους πανεπιστημιακῆς ἀτμοσφαιράς διεσκορπίσθη καὶ τὰ δύο φύλα συμφοιτοῦν καὶ συνακροῶνται ἡσυχῶς ἐπὶ τῶν αὐτῶν φοιτητικῶν θρανίων ἐν πλήρει συναδελφότητι.

Ἄς ἴδωμεν τώρα ποῖα ἄλλα στοιχεῖα συνθέτουν τὴν προσωπικότητα τῆς Σεβαστῆς Καλλισπέρῃ.

Β'

Ἡ Σεβαστὴ Καλλισπέρῃ ἐμποτισμένη μετὰ τὴν σοφίαν τῶν ἀρχαίων μας προγόνων, μελετήσασα ἰδιαίτερος τὴν ἱστορίαν τῶν γυναικῶν ἐκεῖνων, αἱ ὁποῖαι κατάρθωσαν μετὰ τὴν δυναμικὴν τῶν προσωπικότητα νὰ γίνουσι τὰ προσφιλεῖ θέματα τῶν ποιητῶν καὶ νὰ ἀφήσουσι ἀνεξίτηλα τὰ ἴχνη τῆς ἠθικῆς τῶν ἀνωτερότητος, δὲν ἐδίστασεν, ὅπως εἶδομεν, νὰ ὑψώσῃ φωνὴν διαμαρτυρίας διὰ τὸν ἀπαράδεκτον παραγκωνισμὸν τῶν Ἑλληνίδων ἀπὸ τὸν πνευματικὸν χῶρον τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἡ φωνὴ τῆς ἤρκεσε διὰ νὰ καταρρεύσῃ τὸ ὄχυρόν τοῦ Πανεπιστημίου, τὸ ὁποῖον, μετὰ τὸ διάθημα τῆς Καλλισπέρῃ, ἤρχισε κατ' ἀρχὰς μὲν μετὰ κάποιον δισταγμὸν, ἀργότερα ὁμως ἀνεπιφυλάκτως, νὰ δέχεται καὶ τὰς Ἑλληνίδας νεάνιδας πρὸς φοίτησιν.

Ἡ Σεβαστὴ Καλλισπέρῃ ἐκκληρονόμησεν ἀπὸ τὸν πατέρα τῆς, τὸν Νικόλαον Καλλισπέρῃν, τὸν ἄκρατον δημοκρατισμὸν, τὸν ἔθνικὸν παλμόν, τὸ φιλελεύθερον φρόνημα καὶ τὸν πόθον νὰ τιμήσῃ τὴν πατρίδα τῆς διὰ τῆς ἰδικῆς τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς καλλιέργειας. Ὁ πατήρ τῆς ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ περγαμηνὰς

τιμητικὰς. Ὁ ἱστορικὸς συγγραφεὺς, Γεώργιος Ἀσπρέας, ἔχει γράψῃ διὰ τὸν Νικόλαον Καλλισπέρῃν τὰ ἑξῆς: «Υπῆρξεν ἀγωνιστὴς καὶ πολιτικὸς ἐκ Καλύμνου. Ἀπὸ τοῦ 1822-25 μετέσχε πολλῶν ἐπιδρομῶν εἰς τὰ τουρκικὰ παράλια· κατέλαβεν ἀνωτάτας διοικητικὰς θέσεις καὶ συνεδέθη διὰ στενῆς φιλίας μετὰ τὸν Κωλλέτην. Καταδιωχθεὶς διὰ τὰ ἀντιδυναστικά του φρονήματα κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον τῆς Α' Δυναστείας ἐγένετο κατόπιν ὑπουργὸς ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης καὶ μετὰ θραχεῖαν πολιτικὴν σταδιοδρομίαν ἀπέθανεν ἰδιωτεύων ἐν Ἀθῆναις».

Ἡ Σεβαστὴ Καλλισπέρῃ κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν σπουδῶν τῆς εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τῶν Παρισίων διεκρίθη διὰ τὴν εὐφυίαν, τὴν ἐργατικότητα καὶ τὴν ἀριότητα τῆς συγκροτήσεως. Ἐὰν παρέμενον εἰς τὴν Γαλλίαν, μετὰ τὸ πέρασ τῶν σπουδῶν τῆς, θὰ εἶχε μίαν λαμπρὰν ἐξέλιξιν καὶ ἡ φήμη τῆς θὰ ἠπλώνετο εἰς ὀλόκληρον τὸν εὐρωπαϊκὸν χῶρον· ἡ νοσταλγία ὁμως καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν πατρίδα τῆς, τὴν ἀπέσπασαν ἀπὸ τὴν πόλιν τοῦ Φωτὸς καὶ τὴν ἐπανέφεραν εἰς τὸ οἰκογενειακὸν καὶ κοινωτικὸν περιβάλλον, πού τόσοσ ἠγάπα.

Αἱ εὐγενεῖς φιλοδοξίαι τῆς Καλλισπέρῃ τὴν ὠθοῦν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ δυναμισμού τῆς ὑπὲρ τῆς Παιδείας καὶ διὰ ὑπὲρ τῆς μορφώσεως τῶν Ἑλληνίδων. Τὸ ἑλληνικὸν Κράτος τὴν διορίζει ἐπιθεωρήτρια τῶν δημοσίων σχολείων τῶν θηλέων. Ἀλλὰ καὶ εἰς πᾶσαν πατριωτικὴν ἐκδήλωσιν γνωρίζει νὰ πρωτοστατῇ.

Κάποια κινήσις διαγράφεται πρὸς ἀναβίωσιν τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων· καταρτίζεται μία ἐπιτροπὴ, ἡ Ἐπιτροπεία τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων, πρὸς διενέργειαν ἐράνων, τὸ προϊόν τῶν ὁποίων θὰ διετίθετο διὰ τὴν ὀργάνωσιν καὶ τέλεισιν τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων εἰς τὸ Παναθηναϊκὸν στάδιον. Ταμίας τῆς ἐπιτροπῆς αὐτῆς εἶναι ὁ Π. Σκουζές.

Ἐκ παραλλήλου ὁμως πρὸς τὴν προσπάθειαν ἐξασφαλίσεως τῶν ἀπαραιτή-

των υλικῶν μέσων ἐπεβάλλετο νὰ ἀναζωπυρηθῆ ἡ μνήμη τῆς Ὀλυμπίας καὶ τὴν ἐν αὐτῇ τελουμένον εἰς Πανελλήνιον κλίμακα ἀγῶνων κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ τοποθετεῖται ἡ Καλλισπέρη. Πρὸς διαφωτισμὸν τοῦ κοινοῦ ὀρίζεται αὕτη νὰ δώσῃ διάλεξιν περὶ Ὀλυμπίας καὶ ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων· ἐνώπιον τοῦ ἀθηναϊκοῦ κοινοῦ· καὶ δίδεται ἡ διάλεξις αὕτη τὴν 11ην Μαρτίου τοῦ 1895 εἰς τὴν Νομικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Εἰς τὸν πρόλογον τῆς διαλέξεως αὐτῆς ἡ Σεβαστὴ Καλλισπέρη γεμάτη ἀπὸ πατριωτικὸν ἐνθουσιασμὸν διὰ τὴν αἴγλην τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ δραματίζεται τὴν σύνδεσιν τοῦ νέου πρὸς τὸν ἀρχαῖον πολιτισμὸν διὰ τῶν ἀριστουργημάτων τῆς ἑλληνικῆς τέχνης, καὶ ἀναφέρει, ὅτι δημοσιεύει καὶ διὰ τοῦ τύπου τὸ ἀρχαιολογικὸν τοῦτο ἀκρόαμα «ὡς ἐλάχιστον δείγμα ζωηρῶν παλμῶν ἀκραιφνοῦς ἑλληνικῆς καρδίας εἰς τὸ ἀκουσμα τῆς ἐπικειμένης τελέσεώς των», καὶ κατωτέρω ἀναφέρει:

«Ἡ περὶ Ὀλυμπίας διάλεξις μου λόγον μὲν εἶχε τὸν ἄμετρον ἐνθουσιασμὸν, ὃν μοι ἐνέπνευσε μακρὰ μελέτη τῶν πηγῶν, ἰδίως ἡ τοῦ Πausανίου, πρὸς κατανόησιν τοῦ καλλιτεχνικοῦ πλοῦτου τοῦ ἱεροῦ καὶ ἡ τοῦ Πινδάρου, πρὸς κατανόησιν τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ πνευματικοῦ μεγαλείου, ἐν ᾧ ἔζων οἱ πρόγονοί μας, ὡς καὶ τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν, αἵτινες διείπον τὴν πολιτείαν των· σκοπὸν δὲ εἶχαν, ὅπως οἱ μελετῶντες οὕτω τὴν ἐξέλιξιν τοῦ μεγαλείου τῆς Ὀλυμπίας ἀγαπήσῃσι γῆν, ἥτις ἦτο τὸ ἀντικείμενον τῆς προσκυνήσεως πάντων τῶν ἐξόχων Ἑλλήνων, οἵτινες ἐκ σεβασμοῦ πρὸς αὐτὴν καὶ πεζῇ μετέβαινον, ὡς ὁ Σωκράτης ἀπ' Ἀθηνῶν, καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς Μεσοποταμίας ἤρχοντο, ἐν ᾗ ἀθληταὶ καὶ προσκυνηταὶ ἐδιδάσκοντο, ὅτι «ὁ Ὀλυμπίασιν ἀγῶν ἀρετῆς ἐστὶ καὶ οὐ χρομάτων».

Ἡ περὶ Ὀλυμπίας καὶ ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων διάλεξις τῆς Καλλισπέρη, τὸ περιεχόμενον τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ θαυμάσιον ὁδηγὸν πρὸς γνωριμίαν τοῦ ὅλου χώρου, τῶν ἐν αὐτῷ μνημείων καὶ τῆς

σημασίας των, περατοῦται μὲ τὸν ἐξῆς ἐπίλογον:

«Πάντες ἀναμένομεν μετὰ συγκινήσεως τὴν ἡμέραν τῶν διεθνῶν ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων, οὓς πρὸς τιμὴν τῶν Προγόνων μας, οἷς ὀφείλονται πᾶσαι αἱ ὠραῖαι ἰδέαι, τὰ νεώτερα ἔθνη τελέσωσιν ἐπὶ τῆς ἡρωικῆς τῆς Ἑλλάδος γῆς. Εἴθε τὸ μέλλον νὰ ἐπιβάλῃ εἰς αὐτά, ὅπως τὴν γῆν ταύτην ἐπισκέπτωνται ὄχι μόνον σεβόμενοι καὶ ἐνθουσιῶντες πρὸς τοὺς προγόνους, ἀλλ' ἀγαπῶντες καὶ τιμῶντες καὶ τοὺς υἱοὺς, δυναμένους εἰς κρείττονας ἡμέρας νὰ ἐπιδεικνύωσι μετὰ τῶν ἔργων τῶν πατέρων καὶ τὰ ἑαυτῶν! Εἴθε τῆς ἀγρίας ἐλαίας οἱ κλάδοι καὶ ἐνταῦθα καὶ ἀπανταχοῦ νὰ στέφωσι πλείστας Ἑλλήνων κεφαλὰς».

Ἡ διάλεξις αὕτη ἐξετιμῆθη προσηκόντως ὑπὸ τοῦ ἀθηναϊκοῦ κοινοῦ, τὸσον εὐαισθητοῦ εἰς θέματα προγονικῆς δόξης καὶ μεγαλείου. Ἡ ἐφημερὶς «Ἀκρόπολις» τοῦ Γαθρηλιδίου εἰς τὸ φύλλον τῆς 12ης Μαρτίου 1895 διαθέτει τὸ ἐξῆς χρονικόν: «Ἐνώπιον πυκνοτάτου καὶ ἀσφυκτικῶς συνωστισομένου ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου ἀμφοτέρων τῶν φύλων ἔκαμε χθὲς τὴν ἐσπέραν εἰς τὴν Νομικὴν Σχολὴν τὴν προαγγελθεῖσαν διάλεξιν αὐτῆς ἡ δεσποινὶς Καλλισπέρη περὶ Ὀλυμπίας καὶ ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων. Μετὰ χάριτος καὶ θέλγοντος ὕφους καὶ φράσεως κομψῆς καὶ γλαφυρᾶς διεξῆλθεν ἡ δεσποινὶς Καλλισπέρη τὰ τῆς ἱστορίας τῆς Ὀλυμπίας ἐν γένει, πῶς ἔλαβον τὴν ἀρχὴν τῶν οἱ ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, πῶς ἐτελοῦντο, περιέγραψε λεπτομερέστατα τοὺς πολλοὺς καὶ πλουσίους ναοὺς ἐν Ὀλυμπίᾳ, τὰ ἐκεῖ πολυτιμα ἀναθήματα καὶ τοὺς ἀνδριάντας, ζωηρῶς χειροκροτηθεῖσα. Μετὰ τὴν διάλεξιν διὰ προβολῶν ἠλεκτρικοῦ φωτὸς ἀναπαρεστάθησαν πολλὰ ἀντικείμενα ἀρχαίας τέχνης, δι' ὧν θαυμασίως ἐπεστέφθη ἡ ἀλησμόνητος αὕτη ἐσπερὶς τῆς δεσποινίδος Καλλισπέρη, ἥτις ἐδέχθη τὰ θερμότερα πάντων συγχαρητήρια».

* * *

Ἐκεῖνο ὅμως, τὸ ὁποῖον συγκινεῖ ἰδιαιτέρως τὴν Καλλισπέρη καὶ τὸ ὁποῖον

θέτει ως στόχον τῆς δραστηριότητος καὶ τῆς ζωῆς της, εἶναι ἡ μόρφωσις τῶν Ἑλληνίδων καὶ ἡ διάπλασις αὐτῶν εἰς ἐναρέτους προσωπικότητας. Γνωρίζει καλῶς πόσῃ δύνάμιν κρύπτει ἡ Ἑλληνίς καὶ πόσῃ ἐξυπηρέτησιν ἠμπορεῖ νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν κοινωνίαν. Πιστεύει, ὅτι ἡ Ἑλληνίς, ἡ ἐνάρετος καὶ μορφωμένη, εἶναι ὄχι μόνον κόσμημα τῆς Πατρίδος, ἀλλὰ καὶ δύναμις ἀνυψωτικῆ τοῦ γοήτρου τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας. Μία μελέτη της ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἡρωίδες ἐν τῇ ποιήσει καὶ τῇ ἱστορίᾳ» καταδεικνύει, ὅτι ἡ Καλλισπέρη ἐπόθησε καὶ ἐφιλοδόγησε νὰ ἴδῃ τὴν Ἑλληνίδα πρότυπον ἀρετῆς» χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ περιεχόμενον τοῦ ἀφιερώματος, τὸ ὁποῖον γράφει εἰς τὴν μελέτην της καὶ τὸ ὁποῖον ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Εἰς τὴν μακαρίαν σκιάν
τοῦ πατρός μου καὶ εἰς τὴν μητέρα
μου
πρότυπον πάσης γυναικείας ἀρετῆς
διαβιούσαν κατὰ τὴν συμβουλήν τοῦ
Περικλέους πάνυ εὐλαβῶς ἀνατί-
θημι».

Εἰς τὸν πρόλογον τῆς ὡς ἄνω μελέτης της λέγει, ὅτι πρὸ παντὸς ἄλλου θὰ ἀναζητήσῃ τὰ πρόσωπα, «ὧν τὰ φρονήματα, τὰ αἰσθητά καὶ αἱ πράξεις εἶναι ὑπόδειγμα βίου ὠραίου καὶ εὐγενοῦς». Καὶ συνεχίζουσα προσθέτει: «μόνον ὅπου ὑπάρχει γυνὴ μεγάλη, εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι ἄνδρες μεγάλοι... ὄντως στερούμεθα ἄνδρων μεγάλων, διότι δὲν ὑπάρχει ἔθνικὴ καὶ ἑλληνοπρεπὴς ἀγωγή μορφούσα γυναῖκας· μετ' ἄλλους δὲ θεβιαῶ, ὅτι ἀπὸ ἐννέα ἐτῶν, ἀφ' οὗ ἐπανακάμψασα ἐκ Παρισίων εἶμαι εἰς θέσιν νὰ βλέπω τί ἐνεργεῖται, οὐδεμίαν οἱ ἐκίστοτε κυβερνῶντες ἔλαβον μέριμναν περὶ ὑγιοῦς μορφώσεως τῆς Ἑλληνίδος».

Ἄλλὰ πῶς ἐννοεῖ τὴν ὑγιᾶ μόρφωσιν τῆς Ἑλληνίδος ἡ Καλλισπέρη; Ἄς ἀφήσωμεν τὴν ἰδίαν νὰ μᾶς εἴπῃ: «Τὴν τοιαύτην μόρφωσιν», λέγει, «παρέχουσι κυρίως τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καθόλου, δυνάμενα νὰ διαπλάσωσι καὶ νὰ κρατύνωσι τὸ ἦθος, καὶ ἡ χριστιανικὴ παιδεία, ἡ ἐν τοῖς συγγράμμασι τῶν Ἑλλήνων πατέρων» καὶ μόνον ἐν δευτέρᾳ

μοίρᾳ μετ' αὐστηρὰν ἐκλογὴν ἡ μελέτη δοκίμων συγγραφέων νεωτέρων ἐθνῶν».

Ἄλλ' αὐτὴ ἡ Καλλισπέρη, ἡ ὁποία χάρις εἰς τὴν ἀνωτερότητα τῆς μορφώσεώς της καὶ τὴν ἀγνότητα τῶν πατρικῶν της παλμῶν ἔπρεπε νὰ περιβάλλεται ὑπὸ πάντων μὲ αἰσθητά ἐμπράκτου ἐκτιμήσεως καὶ σεβασμοῦ, φαίνεται ἐν τούτοις διαποτισμένη ἀπὸ ἓνα αἶσθημα ἐντόνου πικρίας, διότι τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας δὲν τῆς χορηγεῖ τὰ μέσα διὰ νὰ ἀναπτύξῃ τὸ ἀναμορφωτικὸν της ἔργον. Ἡ Καλλισπέρη περιδινεῖται διὰ λόγους ἀνεξαρτήτους τῆς θελήσεώς της εἰς τὴν κομματικὴν ἐμπάθειαν τῶν ἰθύνοντων πρὸς ζημίαν τῆς ἐκπαιδεύσεως. Καὶ ἀφήνει νὰ ἐκσπάσῃ ἡ πικρία αὐτὴ εἰς τὸν πρόλογόν της λέγουσα μεταξύ ἄλλων καὶ τὰ ἐξῆς: «...Δι' ὃ αἰσθάνομαι ἐπιβαλλομένην μοι τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐκφράσω ἐντεῦθεν πικρὸν παράπονον, ὄχι χάριν ἐμαυτῆς—ἡ ἱκανότης ἀντέχει καὶ ἀγωνίζεται ἐκ καθήκοντος καὶ νικᾷ, διότι ἔχει παραστάτας τὴν ἰσχὺν τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ δικαίου—μοὶ ἐπιβάλλεται, λέγω, νὰ ἐκφράσω πικρὸν παράπονον χάριν τῆς Πολιτείας, ἣν ταπεινοῖ πάν ἀδίκημα, ὑπὸ τῶν ἀρχόντων ἢ τῆ ἀδιαφορίας αὐτῶν συντελούμενον. Ἰκανοποιῶ δὲ ἰσχυρὸν αἶσθημα τῆς ψυχῆς μου δηλοῦσα καὶ δημοσίᾳ ἐν τῷ προλόγῳ τούτῳ τὴν ἄπειρον εὐγνωμοσύνην μου πρῶτον πρὸς τὴν Μητέρα μου, ἣτις σὺν τῇ προτροπῇ μοὶ παρέσχε τὸν πρῶτον ὁβολὸν πρὸς ἐκτύπωσιν τοῦ βιβλίου μου, εἰ καὶ στερεῖται τῆς συντάξεως τοῦ πατρός μου, οὕτινος τὴν ἀμοιβὴν τῶν κόπων ἐν τῇ ἐξυπηρησει τῆς πατρίδος ἀπὸ τοῦ 1822 ἐν τῷ Ἱερῷ Ἀγῶνι, εἶτα δὲ ἐν ἀνωτάτοις ἀξιώμασιν ἐρρόφησε τὸ τάλαν ἑλληνικὸν ταμεῖον, ὅπερ ἐξήρᾳναν τόσοι θεθνεῶτες καὶ ζῶντες, αὐτοὶ οἱ παρασκευάσαντες πόρρωθεν καὶ ἐκ τοῦ σύγγυς τὰς ἡμέρας τοῦ 1897... ὡσαύτως δὲ ἐκφράζω ἴσην τὴν εὐγνωμοσύνην μου πρὸς τοὺς γενναίως προσενεγκόντας διὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ βιβλίου μου, τὴν Α. Θ. Μακαριότητα τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων, Κύριον Δαμιανὸν Α'... Ἡ εὐγενὴς ὑποστήριξις τῶν προσώπων τούτων γινωσκόντων ἀ-

σφαλῶς τὰ κατ' ἐμὲ εἶναι γλυκεῖα καὶ σιωπηλὴ διαμαρτυρία πρὸς τὴν ἐπίσημον ὀλιγωρίαν».

Ἡ προσωπικότης τῆς Ἀνδρομάχης εἶναι ἐκεῖνη, ἡ ὁποία προσελκύει τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Καλλισπέρῃ ἢ μελέτῃ τῆς ἀρχαίας ποιήσεως τῆς δίδει τὴν εὐκαιρίαν νὰ γνωρίσῃ τὸν χαρακτήρα καὶ τὸν ρόλον πολλῶν γυναικῶν, οὐδεμίαν ὅμως συμπαθεῖ περισσότερο ἀπὸ τὴν Ἀνδρομάχην. Εὐρίσκει, ὅτι αὐτὴ συγκεντρώνει εἰς τὸν μεγαλύτερον βαθμὸν τὰς ἀρετάς, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ κατέχουν αἱ γυναῖκες, ἰδίᾳ ὡς σύζυγοι καὶ ὡς μητέρες.

Ἡ Καλλισπέρῃ ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ τῆς νὰ προσδιορίσῃ τὰ ποθητὰ πλαίσια, ἐντὸς τῶν ὁποίων ὀφείλει κανεὶς νὰ τοποθετήσῃ τὴν γυναῖκα, παραθέτει τοὺς ἐξῆς στίχους, τοὺς ὁποίους λαμβάνει ἀπὸ τὴν τραγωδίαν τοῦ Εὐριπίδου «Αἰ Τρωάδες» (στίχ. 650-656). Ὅμιλεῖ ἢ Ἀνδρομάχη:

«κομψὰ θηλειῶν ἔπη
οὐκ εἰσεφρούμην, τὸν δὲ νοῦν διδάσκαλον
οἴκοθεν ἔχουσα χρηστὸν ἐξήρουν
ἐμοί·
γλώσσης τε σιγὴν ὄμμα θ' ἤσυχον
πόσει
παρεῖχον' ἤδη δ' ἀμὲ χρῆν νικᾶν
πόσιν
κεῖνῳ τε νίκην ὦν ἐχρῆν παριέναι».

Οἱ ἀνωτέρω στίχοι κατὰ μετάφρασιν Ἄρ. Καμπάνη:

«Δίχως πόθο
νὰ θγαίνω, μέσ' αὐτοῦ μονάχη
ἔμεινα καὶ δὲν ἄφινά νὰ μποῦνε μέσα
οἱ γλυκεῖες οἱ γυναῖκες οἱ κουβέντες.
Δάσκαλον εἶχα — κι ἀρκετό μου
τοῦτο—
τὸν τίμιον νοῦ μου. Καὶ δειχνόμουν
στὸν ἄνδρα σιωπηλὴ καὶ μὲ τὴν ὄψιν
ἤσυχῃ κι' ἤξερα τότε ταιριάζει
νὰ ἐπιμένω καὶ πότε πῶς πρέπει
νὰ ὑποχωρῶ στίς ἀπαιτήσεις τίς
δικές του».

Τὴν Καλλισπέρῃ ἐνδιαφέρει κυρίως ἡ οἰκογένεια· ὁ τρόπος ζωῆς τῆς οἰκογενείας εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ δια-

μορφώσῃ τὴν εὐτυχίαν ἢ τὴν δυστυχίαν τῶν μελῶν τῆς. Εἰς τὴν εὐεξίαν καὶ ἠθικὴν εὐρωστίαν τῆς οἰκογενείας, ἡ ὁποία εἶναι ἡ πρώτη κοινωνικὴ ἐνότης, θὰ στηριχθῇ ἡ εὐημερία τῆς κοινωνίας καὶ τοῦ ἔθνους γενικώτερον. Οὐδὲν ἄλλο ἀπόκτημα δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἱκανὸν νὰ στηρίξῃ τὴν οἰκογενειακὴν εὐτυχίαν, εἰ μὴ ὁ κόσμος τῶν ἀρετῶν.

Ἡ Ἀνδρομάχη εἰς τὸ ὁμώνυμον ἔργον τοῦ Εὐριπίδου, στίχ. 207-208, λέγει τὰ ἐξῆς:

«... οὐ τὸ κάλλος, ὦ γυναῖκα,
ἀλλ' ἀρεταὶ τέρπουσι τοὺς ξυνευέντας».

Οἱ ἀνωτέρω στίχοι κατὰ μετάφρασιν τοῦ Δ. Σάρρου:

«Κι αὐτὸ κρατεῖ τὸν πόθο· τρόποι
εὐγενικοὶ
εὐχαριστοῦν τοὺς ἄντρες, κι ὄχι ἡ
ὁμορφιά».

Ἡ Ἀνδρομάχη θεωρεῖ ἀπαισίαν συμφορὰν τὴν παρουσίαν εἰς τοὺς κόλπους μιᾶς οἰκογενείας τῆς κακῆς γυναικός· καὶ ἀπορεῖ πῶς οἱ θεοὶ δὲν ἐβοήθησαν τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ αὐτήν. Παραθέτω τοὺς στίχους 269-274 ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ Εὐριπίδου «Ἀνδρομάχη», ὅπου διατυπώνεται ἡ ἀπορία αὐτῆ καὶ στηλιτεύεται ἡ κακὴ γυναῖκα:

«Δεινὸν δ' ἐρπετῶν μὲν ἀγρίων
ἄκη θροτοῖσι θεῶν καταστήσαι τινα'
ἅ δ' ἐστ' ἐχίδνης καὶ πυρὸς περαιτέρω,
οὐδεὶς γυναικὸς φάρμακ' ἐξηύρηκέ πω κακῆς».

Οἱ ἀνωτέρω στίχοι κατὰ μετάφρασιν Δ. Σάρρου:

«Ἄλλ' ἀπορῶ πῶς ἔδωκαν οἱ θεοὶ
βοτάνια στοὺς ἀνθρώπους γιὰ ἄγρια
σερπετά,
ἢ κανεὶς ὅμως δὲν εὗρε ἀκόμα γιατρικὸ
γιὰ τὴν κακὴν γυναῖκα, ποὺ τὴν ὄχεντρα
καὶ τὴ φωτιά περνάει· τόσο φοβερὸ
κακὸ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ἐμεῖς εἴμασταν».

Καὶ συμπληρώνεται ὁ κύκλος τῶν ἀρετῶν τῆς γυναικός καὶ ἡ ζοφερὰ εἰκὼν τῆς κακῆς γυναικός μὲ ὅσα λέγει ὁ

Πηλεὺς εἰς τὸ ἔργον τοῦ Εὐριπίδου «Ἀνδρομάχη», στίχ. 1278-1283:

«...ἔκ τε γενναίων χρεῶν
δοῦναι τ' ἔς ἐσθλοῦς, ὅστις εὔθου-
λεύεται,
κακῶν δὲ λέκτρων μὴ ἴπιθυμίαν ἔ-
χειν,
μηδ' εἰ ζαπλοῦτους οἶεται φερνάς
δόμοις,
οὐ γὰρ ποτ' ἂν πράξειαν ἐκ θεῶν
κακῶς».

Οἱ ἀνωτέρω στίχοι κατὰ μετάφρασιν Δ. Σάρρου:

«...Αἶ, πρέπει νὰ παντρεύεται
ὁ φρόνιμος γυναίκα εὐγενικῆς γε-
νιάς
καὶ σὲ καλοὺς νὰ δίνει καὶ τὰ τέκνα του,
καὶ νὰ μὴν ἔχει ἐπιθυμία γάμων
κακῶν,
μηδὲ κι ἂν πάρει προῖκα πλουσιώ-
τατη.
Ποτὲ ἔτσι δὲ θὰ δυστυχήσει ἀπ' τοὺς
θεοῦς».

Ἡ Καλλισπέρη ἐπιθυμῆ νὰ καταστῆ πραγματικότης ὁ ὄραματισμὸς τῆς διὰ μίαν οἰκογένειαν, τῆς ὁποίας ἡ ζωὴ νὰ ἔχη ὡς θάθρα τὴν ἀρετὴν καὶ τὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ καὶ νὰ ἐμφορῆται ἀπὸ ἔντονα ἐθνικοθησκευτικὰ αἰσθήματα. Μὲ τὰς ἀντιλήψεις τῆς αὐτᾶς ἀνυψοῦνται εἰς τὰ ἐπίπεδα τῶν συμβόλων τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ βίου καὶ τῆς καλλιεργημένης διανοίας.

Εἰς τὸν ἐπίλογον τοῦ ἔργου τῆς «Ἡρωῖδες ἐν τῇ ποιήσει καὶ τῇ ἱστορίᾳ ἐκθέτει ὠρισμένας σκέψεις τῆς, ἀρκετὰ χαρακτηριστικὰς τῶν ὄραματισμῶν καὶ τῶν εὐγενικῶν τῆς παλμῶν. Τὰς παραθέτω κατωτέρω:

«Βάσις τῆς κοινωνίας εἶναι ἡ οἰκογένεια, ταύτης δὲ στερεὰ θάσις εἶναι ἡ προτίμησις τοῦ πνεύματος ἀντὶ τῆς ὕλης. Δυστυχῶς ὀλιγωροῦμεν τοῦ λόγου τοῦ Ἰησοῦ: «ἄρτῳ μόνον οὐ ζήσεται ἄνθρωπος». Τὸ πνεῦμα ὑπερέχει τῆς ὕλης· ἐκεῖνο ὕψοι, αὕτη καταβιβάζει· λησμονοῦμεν δέ, ὅτι πᾶν ὅ,τι τιμᾶται, τοῦτο προάγεται καὶ αὐξάνεται· πᾶν ὅ,τι ἀμελεῖται, διαφθείρεται, μαραίνεται, καταπίπτει. Ἄν ἀντὶ νὰ ἐπιδιώκεται πυρετωδῶς ἡ ὕλη, ἐζητεῖτο τὸ πνεῦμα καὶ κατὰ

τὴν ἰδρυσιν καὶ κατὰ τὴν κραταιώσιν τῆς οἰκογενείας, τότε μόνον ἡ κοινωνία ἤθελεν ὑψωθῆ. Τοῦ ἔργου δὲ τούτου ὄντος κυρίως ἔργου τῆς γυναικὸς εὐχόμεθα τῇ Πατρίδι ἡμῶν τὰς θυγατέρας αὐτῆς ἐναρέτους, ὡς ἡ Ἀνδρομάχη, ἀλλ' εὐτυχεστέρας ἐκεῖνης».

Ὁρισμένα προσόντα καθιστοῦν τὴν Καλλισπέρη μίαν ἐξαίρετον προσωπικότητα, ἰσχυρὰν καὶ ἀκτινοβολοῦσαν· αὐτὰ εἶναι: 1) ὁ πρωτοποριακὸς ρόλος, τὸν ὁποῖον διεδραμάτισε μὲ τὴν φλόγα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τὴν ὀρμὴν τῆς ἀποφασιστικότητος, τὴν ὁποίαν χαρίζει ἡ αὐτοπεποίθησις. 2) ὁ διακαὴς πόθος τῆς νὰ ἴδῃ τὰς Ἑλληνίδας διακρινομένας διὰ τὸν κόσμον τῶν ἀρετῶν, τὴν καλλιεργημένην διάνοιαν καὶ τὸν ἐμποτισμὸν ἀπὸ τὰς ἐθνικοθησκευτικὰς ἡμῶν παραδόσεις. 3) τὸ ἐνδιαφέρον τῆς νὰ ἐπικρατῆ εἰς τὰς ἑλληνικὰς οἰκογενείας τὸ πνεῦμα τῆς ἀμοιβαίας ἀγάπης, ὥστε νὰ ἀποθοῦν φυτῶρια προσωπικοτήτων ὑποσχομένων νὰ συμβάλουν μὲ ὄλας τῶν τὰς δυνάμεις εἰς τὴν εὐημερίαν καὶ τὴν δόξαν τῆς πατρίδος.

Ἡ Καλλισπέρη φαίνεται νὰ εἶναι γνωστὴ εἰς ἐπιφανεῖς προσωπικότητας τῆς ἐποχῆς τῆς, ἀσχολουμένας μὲ θέματα παιδαγωγικῆς καὶ κλασσικῶν σπουδῶν.

Ἐκ τῶν ἐκτεθέντων ἀνωτέρω συνάγεται τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ Καλλισπέρη δὲν ἐπάλλαισε μόνον πρὸς ὑπερπήδησιν τῶν δυσχερειῶν, τὰς ὁποίας συνήντησε κατὰ τὴν προσπάθειάν τῆς νὰ ἐγγραφῆ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῆς ἀδιαφορίας καὶ δυσμενείας τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, τὸ ὁποῖον ἀπέφυγε νὰ θέσῃ εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Καλλισπέρη τὰ ὑλικά ἐκεῖνα μέσα, τὰ ὁποῖα θὰ τῆς ἐπέτρεπαν νὰ ἀναπτύξῃ ἀνετώτερον τὸν δυναμισμὸν τῆς, ἀποβαίνουσα ἐξαιρετικῶς εὐεργετικῆ κατὰ τὴν ἐνάσκησιν τῶν καθηκόντων τῆς ὡς ἐπιθεωρητρίας τῶν δημοσίων σχολείων τῶν θηλέων.

Ἡ Καλλισπέρη ἀναντιρρήτως τιμᾷ τὴν ἰδιαιτέραν τῆς πατρίδα, τὴν Κάλυμνον,

καθώς και την Ἑλλάδα ὀλόκληρον, διότι μὲ τὴν πρωτοποριακὴν τῆς δραστηριότητά ἡ Ἑλληνὶς γυναῖκα συναγωνίζεται ἐπιτυχῶς τὰ ἄλλα κράτη ἐντὸς τοῦ εὐρωπαϊκοῦ χώρου. Ἡ φήμη τῆς Καλλισπέρη ἐξέρχεται ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπλώνεται ὄχι μόνον εἰς τὴν Εὐρώπην, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς, ὅπως εἶδομεν νὰ ἀναφέρεται εἰς τὸ ἔργον τῆς ἐπιφανοῦς Ἀμερικανίδος συγγραφέως, Dorothy Canfield Fisher.

Συνάγεται ἐπίσης τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ στίθος τῶν ἐρευνῶν καὶ φροντίδων τῆς ὑπῆρξεν ἡ ἑλληνοπρεπὴς καὶ χριστιανικὴ μὀρφωσις τῶν Ἑλληνίδων καὶ τῶν μαθητῶν καθ' ὅλου. Ἀκολουθοῦσα τὸ ἀπόφθεγμα τοῦ Ἰουβενάλιου: «maxima debetur puero reverentia» (Saturna XIV, στίχ. 47). «Εἰς τὸ παιδί ὀφείλεται ὁ μεγαλύτερος σεβασμός», ἔδωκε τὴν ψυχὴν τῆς διὰ τὴν ἀναμὀρφωσιν τῆς ἑλληνικῆς παιδείας.

Πρέπει ὅμως νὰ μελετηθῆ συστηματικῶς ἡ συμβολὴ τῆς Καλλισπέρη εἰς θέματα παιδαγωγικῆς καὶ κοινωνικῆς δραστηριότητος, διότι, καθ' ὅσον γνωρίζω, δὲν εἶδε τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος καμμία μελέτη ἀναφερομένη εἰς τὴν τὸσον ἐνδιαφέρουσαν προσωπικότητα αὐτῆς. Ἡ ἑφημερὶς «Ἀκρόπολις» εἰς τὸ φύλλον τῆς 6-9-70 ἀσχολεῖται δι' ὀλί-

γων περὶ τῆς Σεβαστῆς Καλλισπέρη καὶ ἀναδημοσιεῖ τὴν φωτογραφίαν τῆς ἐκ τῆς «ἑφημερίδος τῶν Κυριῶν».

Ἡ μνεῖα τῆς Καλλισπέρη εἰς τὸ ἔργον τῆς Fisher μοῦ ἐκέντρισε τὴν περιέργειαν νὰ γνωρίσω αὐτὴν καλλίτερον καὶ μὲ ὤθησεν εἰς τὴν ἐνέργειαν σχετικῆς ἐρεύνης. Λυποῦμαι ὅμως, διότι διὰ λόγους ἀνεξαρτήτους τῆς θελήσεώς μου δὲν ἔχει ὀλοκληρωθῆ ἡ ἔρευνα αὐτή. Θὰ εἶμαι εὐτυχῆς, ἐὰν τὸ ἄρθρον μου αὐτὸ παράσχη ἀφορμὴν εἰς ἄλλους νὰ συνεχίσουν καὶ νὰ συμπληρώσουν αὐτὴν. Πάντως αἰσθάνομαι ἰδιαιτέραν εὐχαρίστησιν, διότι ἀνασύρω ἀπὸ τὰ ὕδατα τῆς λήθης μίαν ἀγνοημένην δόξαν τῆς Καλύμνου.

Νομίζω ὅμως, ὅτι καὶ ἡ Κάλυμνος ὀφείλει νὰ ἀπονεύμῃ τὴν προσήκουσαν τιμὴν εἰς τὴν Καλλισπέρη, προβάλλουσα αὐτὴν, ὅπως καὶ πράγματι εἶναι, ὡς πρότυπον πρὸς μίμησιν ὑπὸ τῶν νεανίδων τῆς Καλύμνου. Ἡ μορφή τῆς Καλλισπέρη θὰ ἐπέχη θέσιν παιδαγωγοῦ κηρυττοῦσης τὸν ἀφθάρτου ἀξίας ἠθικὸν καὶ πνευματικὸν προσανατολισμόν, τὸν ὀποῖον ὀφείλουν νὰ καλλιεργοῦν αἱ Ἑλληνίδες ἐντὸς τῶν πλαισίων τῶν ἑλληνοχριστιανικῶν παραδόσεων.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Γ. ΠΙΖΑΝΙΑΣ

ΔΟΞΑ ΕΝ ΥΨΙΣΤΟΙΣ!

Δέξου, Χριστέ, τὴν προσευχὴν μας
κι' ἄς γίνῃ Φάτνη σου ἡ ψυχὴ μας.
Κάνε ν' ἀνθίσουν ἄστροι κρίνοι
ὄτου περιόσσεψαν οἱ θρηῖνοι.

Μέσ' στίς ψυχὰς νὰ φέξῃ ἡ Πίστις,
πεντάκτινο ἄστρο τῆς αὐγῆς,
κι' ἄς ποῦν τὸ δόξα ἐν ὑψίστοις
γλῶσσες, λαοί, φυλὰς τῆς γῆς.

Γ. ΒΕΡΙΤΗΣ

ΑΙ ΠΑΡ' ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙ ΠΗΓΑΙ ΤΟΥ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΒΙΩΜΑΤΟΣ

Τὸν ἐκ τῶν μεγάλων τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος φιλοσόφων Ἀριστοτέλην, ἀρκοῦντως ἀτησχόλησε τὸ περὶ θρησκείας πρόβλημα ἄλλως τε γνωστὸν ὅτι ἐκ τούτου ἀπεδόθη εἰς αὐτὸν καὶ ὁ τίτλος τοῦ κυρίως ἰδρυτοῦ τῆς φυσικῆς καλουμένης θεολογίας καὶ τοῦ εἰσηγητοῦ τῶν περὶ ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ ἀποδείξεων⁽¹⁾.

Εἰς τὸ τρίτον βιβλίον τοῦ «Περὶ φιλοσοφίας» ἀπολεσθέντος καὶ μόνον ὀλίγων ἀποσπασμάτων διασωθέντων⁽²⁾, ἔργου τοῦ Ἀριστοτέλους, ἐκτὸς τοῦ ὅτι περιείχετο ἡ θεολογία καὶ ὑπετυποῦντο αἱ ἀντιλήψεις περὶ τῆς φιλοσοφίας τῆς θρησκείας τοῦ μεγάλου Σταγειρίτου, διευτυτοῦ καὶ ἡ θεωρία τῶν δύο πηγῶν τῆς γενέσεως τῆς θρησκείας, τῶν δύο αἰτίων τῶν ὄντων τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸ θρησκευτικὸν βίωμα.

Εἶναι αἱ πηγαὶ αὗται: τὰ ἐσωτερικὰ βιώματα τῆς ψυχῆς καὶ ἡ παρατήρησις τῆς θαυμαστῆς ἁρμονίας τοῦ Σύμπαντος.

Ὁ Σέξτος ὁ Ἐμπειρικός⁽³⁾, παραδίδει διαφωτιστικὴν περὶ τούτου πληροφορίαν διὰ τοῦ ἀκολουθοῦντος ἀποσπάσματος: «Ἀριστοτέλης δὲ ἀπὸ δύοῖν ἀρχῶν ἔννοιαν θεῶν ἔλεγε γεγονέναι ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἀπὸ τε τῶν περὶ ψυχὴν συμβαινόντων καὶ ἀπὸ τῶν μετεώρων. Ἄλλ' ἀπὸ μὲν τῶν περὶ τὴν ψυχὴν συμβαινόντων διὰ τοὺς ἐν τοῖς ὕνοις γινομένους ταύτης ἐνθουσιασμοὺς καὶ τὰς μαντείας. Ὅταν γάρ, φησὶν, ἐν τῷ ὕπνῳ καθ' αὐτὴν γένηται ἡ ψυχὴ, τότε τὴν ἴδιον ἀπολαβοῦσα φύσιν προμαντεύεται τε καὶ προαγορεύει τὰ μέλλοντα... Ἄλλὰ δὴ καὶ ἀπὸ τῶν μετεώρων θεασάμενοι γὰρ μεθ' ἡμέραν μὲν ἥλιον περιπολοῦντα, νύκτωρ δὲ τὴν εὐτακτον τῶν ἄλλων ἀστέρων κίνησιν ἐνόμισαν εἶναι τινα θεὸν τὸν τῆς τοιαύτης κινήσεως καὶ εὐταξίας αἴτιον».

Οὕτως, ἡ περὶ θεῶν ἀντίληψις τῶν ἀν-

θρώπων, τὸ θρησκευτικὸν βίωμα, ἐκπηγάξει ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐκ τῆς καταλήψεως τῆς ψυχῆς ἀπὸ θείας ἐμπνεύσεως καὶ μαντικὰς προβλέψεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐξ ἀφορμῆς τῶν οὐρανίων θεαμάτων, ἐκ τῆς παρατηρήσεως τῆς περιφορᾶς τοῦ ἡλίου, τῆς κινήσεως τῶν ἀστέρων, τῆς εὐταξίας τῶν φυσικῶν φαινομένων καὶ γενικῶς ἐκ τῆς καθόλου θεωρήσεως τοῦ σύμπαντος. Εἰς τὴν βίωσιν ἀνορθολογιστικῶν βιωμάτων τῆς πρώτης πηγῆς, μείγνυται ἡ λογικὴ σκέψις, διὰ τῆς ὁποίας προέρχεται τὸ «κινεῖν ἀκίνητον», ὡς ὑψίστη καὶ θεία ἀρχὴ τῶν ὄντων.

Τὸ θρησκευτικὸν βίωμα, παρὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ πηγὴν, δὲν εἶναι μάθησις, ἀλλὰ πάθος, κατάστασις δεκτικότητος, δὲν εἶναι διδακτικόν, ἀλλὰ μυστικὴ αἴσθησις τῶν μυστηρίων ἀποκτημένη διὰ τῆς ἐλλάμψεως. Διὰ τοῦτο ὁ Ἀριστοτέλης ποιεῖται διάκρισιν μεταξὺ τοῦ θρησκευτικοῦ βιώματος καὶ τῆς διανοητικῆς σκέψεως. Τὰς περὶ τῆς διακρίσεως ταύτης ἀπόψεις τοῦ μεγάλου φιλοσόφου, παρέχουν, εἰς δύο ἐκ τῶν διασωθέντων ἀποσπασμάτων, οἱ Συνέσιος καὶ Μιχαὴλ ὁ Ψελλός. Κατὰ τὸ τοῦ Συνεσίου⁽⁴⁾ «καθάπερ Ἀριστοτέλης ἀξιῶ τοὺς τελουμένους οὐ μαθεῖν τι δεῖν, ἀλλὰ παθεῖν καὶ διατεθῆναι δηλονότι γενομένους ἐπιτηδέους» κατὰ δὲ τὸ τοῦ Μιχαὴλ Ψελλοῦ⁽⁵⁾ «ὃ μεμάθηκα, ἀλλ' οὐχ ὃ πέπονθα, ἐξηγγελάμην διδάσκων ὑμᾶς... τὸ διδακτικὸν καὶ τὸ τελεστικόν. Τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἀκοῇ τοῖς ἀνθρώποις παραγίνετα, τὸ δὲ δευτέρον αὐτοῦ παθόντος τοῦ νοῦ τὴν ἔλλαμψιν, ὃ δὴ καὶ μυστηριώδες Ἀριστοτέλης ὀνόμασε καὶ εἰκότως ταῖς Ἐλευσινίαις, ἐν ἐκείναις γὰρ τυπούμενος ὁ τελούμενος τὰς θεωρίας ἦν ἀλλ' οὐ διδασκόμενος».

Ἐκ τῶν δύο λοιπῶν τούτων πηγῶν ἐκπηγάξει, κατ' Ἀριστοτέλην, τὸ θρησκευτικὸν βίωμα, καὶ οὐσιασδῶς διάφορον τῆς διανοητικῆς σκέψεως τυγχάνει.

ΣΠΥΡ. Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗΣ

(1) Ν. Ι. Λούβαρι: Φιλοσοφία τῆς Θρησκείας, ἐν Νεωτ. Ἐγκυκλ. Λεξ. Ἡλίου, τ. 18, σ. 259.

(2) Κ. Δ. Γεωργούλη: Ἀριστοτέλης, ἐν Νεωτ. Ἐγκυκλ. Λεξ. Ἡλίου, τ. 3, σ. 536.

(3) Y. Rose: Aristotelis Fragmenta, Lipsiae 1886, ἀπ' 10. Ἐπίσης Κ. Δ. Γεωργούλη: Ἀριστοτέλης ὁ Σταγειρίτης, Θεσσαλονίκη 1962, σ. 89.

(4) Y. Rose: ἐνθ. ἀνωτ., ἀπ. 15.

(5) W. D. Ross: Aristotelis Fragmenta Selecta, Oxford 1958, ἀπ. 84.

Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ Χ.Ε.Ε. ΣΤΗΝ ΑΓΩΝΙΑ ΕΝΟΣ ΛΑΟΥ

«Η Χριστιανική Ένωσις Έπιστημόνων» κύριον σκοπόν ἔχει ἀφ' ἑνός τὴν διαφώτισιν τῆς κοινωνίας ὅτι ἦτο ἀναληθής ἢ δῆθεν σύγκρουσις μεταξὺ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς διδασκαλίας τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν προσέγγισιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ ἰδιαίτερος τῆς νεολαίας πρὸς τὰς χριστιανικὰς ἀρχὰς καὶ τὸν Ἀρχηγὸν τῆς πίστεώς μας.

Παρά ταῦτα ἡ ἐπὶ τριάκοντα καὶ πλέον ἔτη δραστηριότης τῆς Χ.Ε.Ε. ἀπέδειξε ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μείνῃ ἀδρανῆς καὶ εἰς καθήκοντα φιλαλληλίας καὶ ἀγάπης ὅπου ὑπῆρχε κατεπίγουσα ἡ ἀνάγκη, ἡ ὅπου τὸ κύρος τῆς ἐπιστημονικῆς τῆς ιδιότητος τὴν ὑπεχρέωνε πρὸς τοῦτο. Ἄλλωστε κατὰ τὴν φράσιν τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἀλεξ. Σοιριντάνη: «Ἡ ἀγάπη εἶναι τὸ ὀξυγόνο τοῦ Χριστιανοῦ».

Κατὰ συνέπειαν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ἥδη τῆς Κατοχῆς, φοιτητὰ καὶ ἐπιστήμονες τῆς Χ.Ε.Ε. ἔδωσαν τὸ παρὸν εἰς τὴν ἐκ τοῦ λιμοῦ ἀνακούφισιν τοῦ λαοῦ καὶ μετὰ ταῦτα μεγίστη καὶ πολλαπλῶς ὑπὸ τῆς Πολιτείας ἀναγνωρισθεῖσα, ὑπῆρξεν ἡ συμβολὴ τῶν Χριστιανῶν ἐπιστημόνων εἰς τὴν συμπαράστασιν τῶν κρατουμένων εἰς τὰς γυναικείας καὶ ἀνδρικές φυλακὰς τῆς χώρας—ἀλλὰ καὶ εἰς μεμονωμένους ἀκόμη τραγωδίας ἔσχυσε τὸ ἔλαιον τῆς ἀγάπης τῆς ἡ Χ.Ε.Ε., ὅπως μαρτυρεῖ μὴ ἀπλή ἀναδρομὴ εἰς τὰ φυλλάδια τῆς «Λογίας».

Τὸ παρελθὸν ἔτος ἔφθασε εἰς τὸ κορύφωμά της ἡ τραγωδία τῆς Μπιάφρα. Εἶναι νὰ ἀπορῆ κανεὶς διὰ τὴν ἀναλγησίαν τῆς ὑψηλίου καὶ τὴν μικρότητα τῶν μεγάλων. Τὴν ἴδια στιγμή πού οἱ ἐφημερίδες ἀνέγραφον καὶ ἡ τηλεόρασις μετέδιδε μοναδικὰ ἐπιστημονικὰ ἐπιτεύγματα στὸ κοσμικὸ διάστημα, ἑκατομμύρια συνανθρώπων μας ἔλυωναν ἀπὸ πείνα, διότι ἡ πολιτικὴ σκοπιμότης ἀποδιωργάνωνε τοὺς διεθνεῖς ὀργανισμοὺς καὶ εἰς τὰς πλέον ἀνθρωπιστικὰς ἀρμοδιότητάς των.

Ἡ ὁδὸς τῆς σιωπῆς, μὲ τὸ πρόσχημα τῆς ἀποφυγῆς ἀπὸ πολιτικὰ θέματα, ἦτο καὶ διὰ τοὺς Χριστιανοὺς εὐκολος. Εὐτυχῶς ἡ ὁδὸς αὕτη ὡς κινδύνων δὲν ἐπεκράτησε καὶ οἱ Χριστιανοὶ ὄλων τῶν ὀμολογιῶν ἔδωσαν μίαν κάποιαν παρουσίαν παρὰ τοὺς τρομεροὺς φυσικοὺς κινδύνους, ἀλλὰ καὶ τοὺς κινδύνους διαβολῆς.

Εἰς τὰ αὐστηρῶς ἀνθρωπιστικὰ πλαίσια ἐκινήθη, ὅσον ἡδύνατο καὶ ἡ «Χριστιανικὴ Ένωσις Έπιστημόνων» καὶ διὰ πολλαπλῶν δημοσιεύσεων καὶ ἐκκλήσεων πρὸς τὴν Α.Θ.Π. τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ.κ. Ἀθηναγόραν, τὸν Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας κ.κ. Νικόλαον, τὴν Α.Μ. τὸν αὐτοκράτορα Χαϊλὲ Σελασιὲ καὶ τὸν Γεν. Γραμματέα τοῦ ΟΗΕ κ. Θαντὲ ἐζήτησε νὰ ληφθοῦν δραστικὰ μέτρα διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦλάχιστον τῶν μικρῶν παιδιῶν.

Ἐκτὸς ἀπὸ οὐσιαστικὰς καὶ θερμὰς ἀπαντήσεις—γνωστὰς ἤδη—πού ἐλήφθησαν εἰς τὰς ἀνωτέρω ἐκκλήσεις, ἡσχολήθη καὶ ὁ καθημερινὸς τύπος ἐπανειλημμένως μὲ τὸ θέμα. Χαρακτηριστικῶς ἐφημερίς τῆς 7/3/69 ἔγραφε: «Συνεπῆς πρὸς τὴν ἐπωνυμίαν της καὶ τὴν ἀποστολήν της, ἡ «Χριστιανικὴ Ένωσις Έπιστημόνων» ἐζήτησε... ἀσφαλῶς τὸ εὐγενές αὐτὸ παράδειγμα τῆς Χ.Ε.Ε. θὰ μιμηθοῦν καὶ ἄλλαι ὀργανώσεις κύρους, ὥστε νὰ συγκινηθοῦν ἐπὶ τέλους οἱ ἔχοντες τὴν δύναμιν, ἀναλογιζόμενοι ὅτι μόνον διὰ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ ὀδηγοῦμεθα πρὸς τὴν εἰρήνην».

Παραλλήλως ἡ Χ.Ε.Ε. τὴν 3ην Μαΐου 69 ἀπηθύθη πρὸς τὴν Α.Μ. τὸν Προκαθήμενον τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας μὲ τὴν πρακτικὴν πρότασιν τῆς φιλοξενίας ἐπὶ διετίαν ἀριθμοῦ μικρῶν παιδιῶν ἐκ τῆς μαρτυρικῆς χώρας.

Ἡ πρότασις ἐγένετο δεκτὴ υἱοθετηθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, συνεστήθη δὲ πρὸς τοῦτο Συνοδικὴ Ὑποεπιτροπὴ Βοηθείας Μπιάφρα. Ἐπικολούθησαν ἀλλεπάλληλοι ἐπισκέψεις

Ἐπιστολαὶ

ΜΙΑ ΔΕΞΙΩΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΝ

Ἀγαπητές μου «Ἀκτινες»,

Συχνά ἀκούμε ἢ προσκαλούμεθα εἰς δεξιώσεις, τίς ὁποῖες διοργανώνουν πρόσωπα ἢ σύλλογοι διὰ νὰ ἐορτάσουν κάποιο γεγονός μὲ μιὰ ξεχωριστὴ σημασίαν διὰ τοὺς διοργανωτάς.

Ὅμως δὲν εἶναι τὸ ἴδιο πρᾶγμα ἡ δεξιωσις πού δόθηκε στὴν ἀρχὴ τῆς σχολικῆς χρονιάς διὰ τοὺς διευθυντάς τῶν Δημοτικῶν Σχολείων καὶ στὶς 15/10/70 διὰ τοὺς Γυμνασιάρχας, ἀπὸ τὸν Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης, τὸν π. Λεωνίδα.

Σ' αὐτὲς τίς δύο δεξιώσεις, πνευματικὲς συναντήσεις, ἔλαβον μέρος οἱ κ.κ. Ἐπιθεωρηταὶ Μέσης καὶ Στοιχειώδους ἐκπαίδευσεως, οἱ Γυμνασιάρχαι καὶ οἱ Διευθυνταὶ τῶν Δημοτικῶν Σχολείων τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης. Προσεκλήθησαν ἐκεῖνοι, πού ἐπιμύθησαν τὰς εὐθύναις διὰ τὴν Παιδείαν.

καὶ συσκέψεις μὲ ἀλλοδαποὺς ἐκπροσώπους, οἱ ὅποιοι ἀντεπρότεινον ἐπιτόπιον τρόπον βοήθειαι, μέχρις ὅτου ἡ ραγδαία ἐξέλιξις τῶν γεγονότων ὠδήγησεν εἰς τὴν καὶ διὰ τοῦ Ε.Ι.Ρ. μεταδοθεῖσαν δραματικὴν ἔκκλησιν τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς ὁμοσπ. Νιγηρίας, στρατηγὸν Gowon ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν δι' ἄμεσον προσφορὰν βοήθειαι ἀφ' ἑτέρου (δημοσιευθεῖσα καὶ διὰ τοῦ ἑλληνικοῦ τύπου τῆς 13/1/70). Μόνη δὲ ὁδὸς ἀποστολῆς τῆς βοήθειαι παρέμενε πλέον ἢ διὰ μέσου τοῦ Παγκ. Συμβ. Ἐκκλησιῶν, ἡ ὁποία καὶ ἠκολούθηθη μὲ κατανομήν 75% διὰ τὰ θύματα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ἐντὸς τῆς χώρας καὶ 25% διὰ τοὺς εἰς τὸ ἐξωτερικὸν διαφυγόντας πρόσφυγας τῆς Μπιάφρα.

Εἶναι ἐν συνεχείᾳ γνωστὴ ἡ συγκινητικὴ προσφορὰ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ πάμπολλες εἶναι οἱ ἐπιστολῆς πού ἐκφράζουν τὴν εὐγένειαν καὶ τὸν δυναμισμόν του.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ σεβαστὸν χρηματικὸν ποσὸν τοῦ 1.713.003 δρχ., συνεκεντρώθησαν φάρμακα καὶ εἶδη ἀξίας 260.000 δρχ.

Ὁ Παναγιώτατος προσέφερε κατὰ τὴν πνευματικὴν αὐτὴν συνάντησιν μιὰ εὐκαιρία ψυχικῆς ἐπικοινωνίας. Ἐδῶκε τὸν καιρὸν ὄχι μόνον οἱ διευθυνταὶ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ κόσμου νὰ συναντηθοῦν εἰς τίς δύο αὐτὲς ἐκδηλώσεις, ἀλλὰ ἐδημιούργησε μιὰ ἀτμόσφαιρα ἐντελῶς φιλικὴ καὶ οἰκογενειακὴ.

Αὐτὸ τὸ νόημα καὶ τὸ πνεῦμα διερμήνευσε ὅλη ἡ ὁμιλία τοῦ Παναγιωτάτου.

Τὰ παραδείγματα, ὁ τόνος τῆς φωνῆς, οἱ στοργικὲς ἐκφράσεις, ἡ συμμετοχὴ εἰς τὰ προβλήματα τους, ἡ γνώσις τῶν ποικίλων δυσκολιῶν καὶ τόσα ἄλλα, μαρτυροῦν τὸ οἰκογενειακὸ καὶ τὸ φιλικὸ πνεῦμα πού δημιουργήθηκε. «Εἶμεθα ὅλοι σμιλλεῦται ψυχῶν, ὑπεγράμμισε ὁ Μητροπολίτης. Κι' ἂν ὁ Μιχ. Ἄγγελος ἢ εἰ τις ἄλλος μὲ τὴν σμίλλη καὶ τὸν χρωστήρα δημιουργοῦν ἀθάνατα ἔργα τέχνης, οἱ Διδάσκαλοι σμιλλεῦσιν ψυχὰς καὶ χαρακτήρες, μὲ τοὺς ὁποῖους προσφέρουν τὴν θετικώτερη συμβολὴ εἰς κάθε κοινωνίαν. Διδάσκαλοι καὶ ἱερεῖς ἔχομε τὴν ἴδια ἀποστολή».

Μὲ τὸ ἴδιο οἰκεῖο πνεῦμα προσεφώνησε τὸν Παναγιώτατο ὁ κ. Γενικὸς τῆς Στοιχειώδους Παιδείας, ὑπογραμμίσας ὅτι «μὲ αὐτὴν τὴν στοργὴν καὶ μὲ αὐτὴν τὴν ἀγάπην τῆς Ἐκ-

Ἡ γενναιοδωρὸς ἀνταπόκρισις τῆς Ἑλλάδος εἶχε πολὺ εὐμενὴ ἀπήχησιν διεθνῶς, τὸ δὲ ΔΕΛΤΙΟΝ τοῦ Παγκ. Συμβ. Ἐκκλησιῶν τῆς 5ης Ὀκτωβρίου 1970, μεταξὺ τῶν ὑπερτριᾶκοντα κρατῶν τῆς ὑψηλίου τοῦ συνέβαλον εἰς τὴν ἀνακούφισιν τῶν θυμάτων τοῦ ἐμφυλίου πολέμου Νιγηρίας-Μπιάφρα φέρει τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ πλευρᾶς μεγέθους συνεισφορᾶς νὰ κατέχη τὴν 9ην θέσιν μὲ προσφορὰν 51.859 δολλ.

Ἡ «Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἐπιστημόνων» εἶχε τὴν τιμὴν νὰ λάβῃ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν:

«Ἐπὶ τῷ πέρατι τῆς συνεργασίας ἡμῶν εἰς τὴν προσπάθειαν διὰ τὴν ἀνακούφισιν τῶν δοκιμαζομένων ἐν Ἀν. Νιγηρίᾳ ἀδελφῶν ἡμῶν. τὴν πρωτοβουλίαν καὶ ἐμπνευσιν τῆς ὁποίας ἔσχεν ἡ Ἐνωσις ἡμῶν, ἐκφράζομεν εἰς ὑμᾶς τὰς θερμὰς ἡμῶν εὐχαριστίας καὶ συγχαίρομεν ἐγκαρδίως πάντας τοὺς κοπιᾶσαντας διὰ τὸν ὡς ἄνω σκοπὸν.

Εὐχόμεθα δὲ πᾶσαν παρὰ Κυρίου Εὐλογίαν καὶ Χάριν ἐφ' Ὑμᾶς καὶ τὰς οἰκογενεῖαις ὑμῶν, ὡς καὶ τὴν παρὰ τοῦ Παρακλήτου Ἐμπνευσιν εἰς τὰ μέλη τῆς Ὑμετέρας Ἐνώσεως, ὥστε πάντοτε νὰ «πρόιστανται καλῶν ἔργων» πρὸς δόξαν Θεοῦ καὶ τιμὴν τῆς Ἀγιωτάτης ἡμῶν Ἐκκλησίας».

Κ. Γ. Γ.

ΑΚΤΙΝΕΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1970

κλησίας οι Διδάσκαλοι θά συνεχίσουν άόκνως τὸ ἐπίπονον ἔργον των, ἀποβλέποντες εἰς τὸ πῶς κάθε Ἑλληνόπουλο θά γίνῃ κατ' εἰκόνα Θεοῦ, εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον.

Σάν ἐνθῦμο ὁ Μητροπολίτης προσέφερε εἰς τοὺς δεξιουμένους του καὶ ἀπὸ μιὰ καλλιτεχνικὴ εἰκόνα τοῦ Πολιούχου τῆς πόλεως Ἁγίου Δημητρίου, μὲ τὰ δυὸ παιδιὰ, ποὺ τὰ ὀδηγεῖ στὰ μονοπάτια τοῦ Χριστοῦ.

Θά μπορούσε νὰ ἐπαναλάβῃ κανεὶς αὐτὸ ποὺ εἶπαν πολλοὶ ἐκπαιδευτικοί: «Αὐτὴ ἡ δεξιῶσις ἦταν μιὰ ἀνανέωσις τῶν δυνάμεων καὶ τοῦ ζήλου τῶν ἐκπαιδευτικῶν μας λειτουργῶν. Ἦταν κάτι τὸ πολὺ ἐξαιρετικὸ εἰς τὴν ἀρχὴ τῆς νέας σχολικῆς περιόδου.

Μακάρι κάτι τέτοιες συναντήσεις—δεξιῶσεις—νὰ μπορούσε νὰ γίνονιν δι' ὅλους τοὺς ἐκπαιδευτικούς καὶ μιὰ καὶ περισσότερες φορές τὸ ἔτος. Διότι ἂν κάθε ἄνθρωπος ἔχῃ ἀνάγκην ψυχικῆς τὼνωσης καὶ ἐνθαρρύνσεως εἰς τὰ καλὰ ἔργα, πολὺ περισσότερο αὐτὸ ἰσχύει διὰ τοὺς ψυχοπλάστας τῶν παιδιῶν τῆς Ἑλλάδος, διὰ τοὺς ἐκπαιδευτικούς τῶν παιδιῶν μας.

Διότι ἀπὸ κανένα δὲν διαφεύγει ὅτι οἱ ἐκπαιδευτικοὶ ἐκδραπνῶνται καὶ λιώνουν σάν λαμπάδες μὲ τὴν ὀλοπρόθυμη προσφορὰ τους εἰς τὰ χωρῖα καὶ τίς πόλεις ἐν μέσῳ ποικίλων δυσκολιῶν.

Δι' αὐτοὺς αἰώνιο πρότυπο μένει πάντοτε ὁ Μεγάλος Παιδαγωγός, ὁ Χριστός, ὁ Διδάσκαλος.

Οἱ ἐκπαιδευτικοὶ μας ἀποτελοῦν οὐσιώδη παράγοντα εἰς τὴν διαμόρφωσι τῆς κοινωνίας.

Ἄν ὅλοι μπορούσαν νὰ ἀναγνωρίσουν τὸ θεμελιώδες αὐτὸ ἔργο τους, ἂν ὅλοι ἰσάμεθα δίπλα εἰς τὸν Διδάσκαλον, πόσον διαφορετικὴ θά ἦτο ἡ ἀνθρωπότης! Ἄν (!) Ὁ π. Λεωνίδας ἔδωκε μιὰ εὐκαιρία.

Μετὰ τιμῆς
ΛΟΥΚΑΣ ΚΟΚΟΛΙΟΣ

★ ★ ★

ΝΙΑΤΑ ΣΤΟΝ 20ὸν Αἰῶνα

Κύριε Διευθυντά,

Γύρω στὰ θέματα τῆς νεότητος, μὲ τὰ ὁποῖα τόσο πολὺ ἀσχολεῖσθε, προσθέστε καὶ τὴν φωνὴ ἑνός νέου, ποὺ μόλις τελείωσε τὸ Γυμνάσιον, καὶ τοῦ ἔπεσε στὰ χέρια τὸ βιβλίον «Νιάτα στὸν 20ὸν αἰῶνα».

Πικραίνομεθα ἄρκετὰ πολὺ, ὅταν κάποιοι μᾶς ὀμιλήσῃ διὰ τὸν πραγματικὸν βίον ποὺ διανύομεν. Καὶ τοῦτο διότι εἰς τὴν πραγματικότητα δὲν εἴμεθα, παρὰ μιὰ δραματικὴ εἰκὼν τῆς νεότητος, ποὺ κάθε τόσο τὴν προσβάλλουν τὰ κύματα τῆς διαφθορᾶς, τῆς εὐτελοῦς «Φιλοσοφίας», τῆς ἀνυπάρκτου «πνευματικότητος» καὶ τὰ ρεύματα τῆς ἀθείας.

ΑΚΤΙΝΕΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1970

Πικραίνομεθα, ναι!

Καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ πίκρα τῆς ἀληθείας.

Τῆς τραγικῆς ἀληθείας ποὺ ζοῦν τὰ «νιάτα στὸν 20ὸν αἰῶνα».

Εἶναι πλέον καιρὸς νὰ προλάβωμεν τὸ ὀλισθημα πρὶν μᾶς καταλάβῃ. Εἶναι καιρὸς νὰ συνερχῶμεθα καὶ μιὰ μεγάλη ἀνάγκη καλεῖ ἀναστήματα σ' ἕναν πνευματικὸν ἀγῶνα. Ὁ νέος πάντα ἐπιθυμοῦσε μιὰ φωνή—σάν κ' αὐτὴ τοῦ βιβλίου ποὺ κρατῶ στὰ χέρια μου—νὰ τὸν παρακινή: «Σῆκω ἄδερφέ»!

Μετὰ τιμῆς
ΕΥΑΓ. Σ. ΑΝΔΡΕΟΥ

★ ★ ★

ΜΑΘΗΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Κύριε Διευθυντά,

Στὸν πολύμορφο ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀνύψωσι τῆς νέας γενεᾶς, ἐπιτρέψατέ μου νὰ ἐπισημάνω δυὸ μαθητικὲς ἐκδηλώσεις—γεμᾶτες πνοῆ Πνεύματος—τοῦ ἔτους ποὺ λήγει:

Μιὰ τάξις τοῦ Καποδιστριακοῦ Γυμνασίου Αἰγίνης μᾶς ἐχάρισε ἕνα ὄμορφο, πολυγραφημένο τεῦχος, ὅπου, μὲ τὴν καθοδήγησι τοῦ καθηγητοῦ κ. Γ. Ρηγοπούλου, οἱ μαθηταὶ τῆς μᾶς παρουσιάζουν σύντομα διογραφημένους ἔξι ἀγνώστους Ἁγίους, ποὺ κατάγονταν ἀπὸ τὸ νησί τους. Ἰσως ἡ κριτικὴ θά δῇ μαθητικὰ φτερουγίσματα στὶς ἐργασίες τους. Ἐπιτρέψατέ μου ὅμως ἐγὼ νὰ βλέπω μιὰ ὄμορφη κ' εὐγενικὴ προσπάθεια τῆς νέας γενεᾶς σὲ μιὰ ἀσυνήθιστη ἱστορικὴ ἔρευνα γύρω ἀπὸ ἔξασημένες ἱερὲς μορφές.

Κάτι παρόμοιο κυκλοφόρησε μιὰ ἄλλη τάξι ἑνός Ἀθηναϊκοῦ Γυμνασίου. Μὲ τὴν καθοδήγησι τοῦ καθηγητοῦ τους κ. Σ. Μπαϊρακτάρη, γράψανε γιὰ τὸν Ἀθηναῖον Νεομάρτυρα Μιχαὴλ Πακνανᾶ. Καὶ σ' αὐτὸ τὸ ἀπέριττο δύφυλλο ἔχουμε τὴν ἀπασχόλησι τῆς μαθητικῆς νεολαίας, μὲ κάτι τὸ σωστό, τὸ ἀνώτερο. Δροσιζεταὶ κανεὶς διαβάζοντας το, κ' ὅταν τὸ τελείωση εἶναι γεμᾶτος ἀπὸ τὸ πνευματικὸ ἄρωμα τῶν ἀγῶν ψυχῶν τους.

Εἶναι ὀλοφάνερο πῶς κατεβλήθη πολὺς κόπος γιὰ νὰ πραγματοποιῶν οἱ ὥραιες αὐτὲς ἰδέες. Εἶναι ὅμως γεγονός παρήγορον καὶ ἐνδεικτικὸν τῶν πλουσίων πνευματικῶν ἀποτελεσμάτων τῶν νέων μας καὶ τῆς πρὸς τὴν σωστὴ κατεύθυνσιν ἐκμεταλλεύσεώς των.

Ἰσως ὅμως τὰ δύο αὐτὰ ἀπέριττα ἐντυπα θά μπορούσαν νὰ κεντρίσουν πολλοὺς ἐκπαιδευτικούς μας καὶ νὰ τοὺς κάνουν νὰ νοιώσουν βαθεῖα τὸ χρέος των. Ἀπὸ τοὺς ταγοὺς ἐξαρτᾶται ἡ πνευματικὴ ἀνοδος τῶν νέων, γιὰτὶ θά εἶναι πολὺ ἀργὰ ὅταν «σβῆσῃ ἡ ἄσβεστη φωτιά».

Μετὰ τιμῆς
Γ. ΣΠΗΛΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

387

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

Τ. Σ. ΕΛΙΟΤ: Κοκτέιλ Πάρτυ
(Θίασος Βεργή)

Φ. ΛΟΡΚΑ: Ματωμένος Γάμος
(Θίασος Παξινοῦ - Μινωτή)

Τὸ ἑλληνικὸ θέατρο διέρχεται κρίση; Ἄν νάι, γιατί νά συμβαίνει αὐτό; Μήπως δὲν ὑπάρχουν ἔργα κατάλληλα καὶ ἄξια νά παρουσιαστοῦν στὸ ἑλληνικὸ κοινό, μήπως φταίει ἡ ἄσκοπη διασπορά καὶ ὁ ἐγωιστικὸς κατακερματισμὸς τῶν θιάσων, σὲ πολλὰ αὐτοτελῆ θεατρικὰ συγκροτήματα, μήπως φταίει ἡ ἀδυναμία ἢ ἡ ἀπροθυμία τοῦ κοινοῦ νά τὰ παρακολουθήσει ἢ μήπως οἱ ἐξηγήσεις τῶν διαπιστώσεων αὐτῶν ἀλληλοεξαρτῶνται καὶ ἡ καθεμιά ἀπ' αὐτὲς εἶναι συνάρτηση τῆς ἄλλης; Γιατί θέβαια ἡ διασπορά τοῦ θεατρικοῦ δυναμικοῦ, οὔτε ἓνα ἔργο ἀξιώσεων μπορεῖ νά σηκώσει, οὔτε καὶ εἶναι δυνατό τὸ θεατρικὸ κοινὸ νά παρακολουθήσει τόσες πολλὲς θεατρικὲς ἐκδηλώσεις, ἀφοῦ εἶναι μοιραῖο οἱ περισσότερες ἀπ' αὐτὲς νά στήριζονται σὲ ἐργάκια ἀνούσια καὶ ρηχά, χωρὶς πνευματικὴ καὶ θεατρικὴν ὑπόσταση.

Γι' αὐτοὺς τοὺς λόγους τὸ ἀνέβασμα τοῦ ἔργου τοῦ μεγάλου Ἑλλήτου ποιητῆ Τ. Σ. Ἐλιοτ «Κοκτέιλ Πάρτυ» καὶ τὸ ξανανέβασμα τοῦ «Ματωμένου Γάμου», τοῦ μεγάλου Ἰσπανοῦ ποιητῆ Φ. Λόρκα, εἶναι δυὸ σημαντικὰ θεατρικὰ γεγονότα καὶ πρέπει νά τὰ χειροκροτήσουμε. Καὶ τὰ δυὸ εἶναι ἔργα ποιότητας καὶ ἀνεβάστηκαν ἀπὸ θιάσους καλὰ συγκροτημένους. Οἱ πληροφορίες ἐξάλλου, ὅτι καὶ τὰ δυὸ σημειώ- νουν μεγάλῃ ἐπιτυχία, ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς προσέλευσης τοῦ κοινοῦ, διαψεύδουν τὰ λεγόμενα γιὰ θεατρικὴ κρίση. Μὲ ἔργα

ἄξια καὶ ἐρμηνεῖα ποὺ τὰ ἀναδεικνύει καὶ τὰ ἀξιοποιεῖ, κρίση δὲν ὑπάρχει.

Καὶ τὰ δυὸ αὐτὰ ἔργα ἀνήκουν στὴν κατηγορία τοῦ ποιητικοῦ θεάτρου, γραμμένα καὶ τὰ δυὸ ἀπὸ συγγραφεῖς, ποὺ εἶναι πρὶν ἀπ' ὅλα ποιητές. Ἀλλὰ ἐνῶ, τὸ «Κοκτέιλ Πάρτυ» περισσότερο, ἀνήκει στὴν κατηγορία τοῦ θεάτρου ἰδεῶν, χωρὶς συγκρούσεις χαρακτήρων, ὁ «Ματωμένος Γάμος», εἶναι πολὺ περισσότερο θέατρο, στὴν τεχνικὴ τοῦ ὄρου σημασία, μὲ συγκρούσεις χαρακτήρων, ποὺ ἔχουν θεατρικὴν ὑπόσταση.

Στὸ «Κοκτέιλ Πάρτυ» οἱ βασικοὶ ἥρωες τοῦ ἔργου καλοῦνται ὑπεύθυνα ν' ἀποφασίσουν, γιὰ νά βροῦν τὴ χαμένη καὶ διασπασμένη προσωπικότητά της. Ὁ Ἐντουαρντ καὶ ἡ Λαθίνια, ποὺ θρῖσκονταν σὲ διάσταση, ξαναγυρίζουν στὸ σίγουρο λιμάνι τῆς συζυγικῆς ζωῆς. Ὁ Πήτερ ἀφιερώνεται στὴν τέχνη, ἐνῶ ἡ Σίλια πρὸ συγκροτημένη ψυχικὰ καὶ μὲ ἔντονο τὸν πόθο τῆς λύτρωσης, θρῖσκει τὸν προορισμὸ της στὴν ἀφιέρωση, σὲ μιὰν ὑψηλὴ ἀποστολή. Συνδυετικὸς κρῖκος ὄλων αὐτῶν εἶναι ὁ ψυχίατρος Ρέιλυ, ὄργανο κατὰ κάποιον τρόπο τῆς θείας Προνοίας, ποὺ κατευθύνει στὸ θάθος, τὴ ζωὴ ὄλων τῶν ἡρώων τοῦ ἔργου. Τὸ «Κοκτέιλ Πάρτυ» ἀνεβάστηκε ἀπὸ τὸ θίασο τῆς Κας Ἐλσας Βεργὴ ἐξαιρέτα. Ἡ ἴδια ἔπαιξε πολὺ ἐσωτερικὰ στὸ ρόλο τῆς Σίλια. Ὁ κ. Λ. Καλλέργης, ποὺ σκηνοθέτησε τὸ ἔργο πολὺ εὐσυνείδητα, ὑποδύθηκε τὸ δύσκολο ρόλο τοῦ γιατροῦ Ρέιλυ μὲ αὐτοκυριαρχία καὶ ἐκφραστικότητα, ἀλλὰ καὶ μὲ λιτότητα κινήσεων, ἐνῶ οἱ κ. κ. Α. Παπαγιάννη καὶ Α. Παϊτάτζη ἀπέδωσαν τοὺς ρόλους τους πολὺ ἱκανοποιητικὰ. Ἡ μετάφραση τῆς κ. Σ. Μαυροειδῆ-Παπαδάκη, ποιητικὴ καὶ ἀναδημιουργικὴ τοῦ πρωτοτύπου. Οἱ σκηνογραφίες καὶ ἡ μουσικὴ ὑπόκρουση, ἀπόλυτα μέσα στὸ πνεῦμα τοῦ

έργου. Μὲ μιὰ λέξη: ἀπολαύσαμε μιὰ ἐξαιρετὴ θεατρικὴ παράσταση καὶ χαρήκαμε ἓνα ἀντιπροσωπευτικὸ ἔργο τοῦ σύγχρονου ἀγγλικοῦ ποιητικοῦ θεάτρου.

Στὸ «Ματωμένο γάμο», ποῦ ἀνέβασε μὲ κάθε ἐπιμέλεια καὶ φροντίδα ὁ θίασος Παξινοῦ-Μινωτῆ, στὴν αἴθουσα τοῦ παλαιοῦ «Σινεάκ», δεσπόζει τὸ ποιητικὸ στοιχεῖο, στὶς τρομερὲς καὶ βαθεῖες ἀνθρώπινες συγκρούσεις τοῦ ἔργου, ἀπαλύνοντας ἔτσι τὴν ἔντονη τραγικότητά του. Δυὸ ἀπλὰ χωριατόπουλα, ὁ Λεονάντρο καὶ ἡ Νύφη, ποῦ σπάζουν τοὺς γάμους τους, ἀταίριαστους καὶ τοὺς δυὸ, ὑπακούοντας ἐπὶ δική τους εὐαισθησία, ἡ Μάνα ποῦ ἀντιμετωπίζει τ' ἄλλεπάλληλα χτυπήματα τῆς εἰμαρμένης, φτάνοντας στὴ μεταφυσικὴ σύλληψη τοῦ ἀόρατου παράγοντα ποῦ κατευθύνει τὴ ζωὴ, ὁ Θάνατος καὶ τὸ Φεγγάρι, ποῦ διαποτίζουν μὲ τὸν τραγικὸ συμβολισμό τους

τὴ θαυτέρη οὐσία τοῦ ποιητικοῦ αὐτοῦ ἔργου. τοῦ ἰσπανικοῦ θεάτρου, μᾶς δίνουν τὴν αἴσθησιν τοῦ Κόσμου, μὲ δλα τὰ στοιχεῖα ποῦ τὸν συγκροτοῦν, καὶ τῆς θαυτέρης οὐσίας του. Τὸ ἀνέβασμα τοῦ ἔργου ἦταν ἐξαιρετὸ, χάρη στὴ σκηνοθετικὴ ἐργασία τοῦ κ. Μινωτῆ. Γιὰ τὸ παίξιμο τῶν ἠθοποιῶν, ἀπὸ τὴν κ. Παξινοῦ (στὸ ρόλο τῆς Μάνας) καὶ τὴν κ. Ν. Τριανταφυλλίδη (στὸ ρόλο τῆς Νύφης), ἕως τὸν κ. Μεσσάρη (στὸ ρόλο τοῦ Λεονάντρο) καὶ τὰ ἄλλα στελέχη τοῦ θιάσου, δὲν ἔχει κανεὶς νὰ ἐκφράσει, παρὰ μόνον ἐπαίνους. Ἰδιαιτέρα ὄμοι, θὰ πρέπει νὰ τονίσουμε τὴ μεγάλη ὑποκριτικὴ δύναμιν τῆς κ. Παξινοῦ. Ἡ μετάφρασις τοῦ ἔργου, τοῦ κ. Ν. Γκάτσου, στάθηκε ἀληθινὴ ἀναδημιουργία. Ἐτσι χαρήκαμε ἓνα μεγάλο ἔργο καὶ μιὰν ἐξαιρετὴ ἀπὸ κάθε ἄποψιν παράστασιν.

Ε. Ν. ΜΟΣΧΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΤΟΜΟΥ 1970

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: Ν. Πιζάνια: «Ἡ χαλάρωσις τῆς οἰκογενειακῆς συνοχῆς», σελ. 13-17. Μ. Θ. Μηλίγκου: «Ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς τῶν μεταρροσχεύσεων, πῶς σκέπεται;», σ. 20-24. Ἀχιλ. Τάγαρη: «Ὁ σύγχρονος αἰὼν τοῦ ἄγχους», σ. 28-30. Α. Vincent: «Ἡ ἱατρικὴ τῆς προσωπικότητος», σ. 49-51. Ν. Ἀρβανίτη—Α. Ζαχαροπούλου—Ε. Καρατῆ—Γ. Δ. Κακριμάνη—Β. Μουστάκη: «Ἡ δεκαετία ποῦ ἔρχεται», σ. 66-70. Paul Tournier: «Ἡ δραστηριότης μας», σ. 81-86. Ἄρ. Α. Ἀσιπώτη: «Ἡ συνειδησις ὡς ὄργανον τοῦ ψυχικοῦ βίου», σ. 87-91. Γ. Κωστάκη: «Ἡ ψυχολογία τοῦ ἐργοστασίου», σ. 97-98, 131-134, 222-225. Α. Vincent: «Ἡ ἀσκήσις τῆς προσωπικῆς ἱατρικῆς», σ. 121-125. Ἄρ. Α. Ἀσιπώτη: «Ἀνθρωπολογικὴ ἀγωγή», σ. 126-127. Ἄρ. Κεσοπούλου: «Ἡ μορφωτικὴ ἀγωγή τοῦ νέου», σ. 143-146. Ἄρ. Α. Ἀσιπώτη: «Τὸ θέμα τῆς ἐκλογῆς ἐπαγγέλματος», σ. 160-164. Ἰω. Μπακοπούλου (μετάφρ.): «Διάστημα καὶ μεταφυσικὴ», σ. 165-168. Γ. Κωστάκη: «Ἡ ἐκλογὴ τοῦ ἐργάτου», σ. 169-171. Ἄρ. Α. Ἀσιπώτη: «Τὸ πρόβλημα τῆς ψυχικῆς ἀνανεώσεως», σ. 172-173. Paul Tournier: «Ἡ ἀπόθησις τῆς συνειδησεως», σ. 201-207. Ἄρ. Α. Ἀσιπώτη: «Ὁ ἄξων τῆς αὐτοκριτικῆς», σ. 208-210. Jeanne Ladrière: «Κρίσις τοῦ πολιτισμοῦ, κρίσις τῶν θεσμῶν», σ. 249-258. Ν. Γ. Πιζάνια: «Ἡ ἐξουθενώσις τοῦ Ἐγῶ», σ. 268-272. P. Tournier: «Ἡ ἀνθρωπίνην κατάστασις», σ. 281-286. Ἄρ. Α. Ἀσιπώτη: «Ἡ στάσις τῶν γονέων», σ. 287-289. Th. Bovet: «Ἡ ἐπιστήμη τοῦ γάμου καὶ ὁ οἰκογενειακὸς σύμβουλος»,

σ. 290-295. Leslie D. Weatherhead: «Βοήθεια σὲ κάθε δυσκολία», σ. 313-319. Στ. Πάνου: «Παραδοξότης καὶ διαλεκτικὴ», σ. 320-321. Michel Lemay: «Ἡ ψυχολογία τῆς βοηθείας ἢ ἡ σχέσις μεταξὺ βοηθούντος καὶ βοηθουμένου», σ. 322-326. Γ. Κωστάκη: «Φουτουρολογία ἢ προβλέψεις διὰ τὸ μέλλον», σ. 338-339. Β. Κέκη: «Οἱ ἄγιοι Κοσμάς καὶ Δαμιανός: Οἱ ἱατροί», 340-342.

ΘΕΟΛΟΓΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: Σπ. Δ. Κυριαζοπούλου: «Θρησκεία καὶ τεχνικὴ», σελ. 18-19. Κ. Παπαπέτρου: «Ἡ Ἀνατολή, ἡ Δύσις καὶ τὸ μέλλον τῆς Ὀρθοδοξίας», σ. 128-130. Π. Α. Σινοπούλου: «Ρωμανός ὁ Μελωδός», σ. 139-142, 346-349. Ι. Γ. Ἀλεξίου: «Μία πρόσκλησις στὸ σημερινὸ σπουδαστὴ», σ. 366-368.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: Joseph—Dass—Von Werdt: «Ὁ ἐξανθρωπισμὸς τοῦ γάμου», σελ. 1-7. Ν. Μιναδάκη: «Ὁ Ἐλικὼν Βοστώνης», σ. 38-43. Γ. Κούβελα: «Αἱ ἀμβλώσεις εἰς τὴν Ἑλλάδα», σ. 92-96. Madeleine Delbrel: «Ἐνας Χριστιανισμὸς προδομένος ἀπὸ μᾶς», σ. 135-138. Ἄρ. Α. Ἀσιπώτη: «Τὸ θέμα τῆς ἐκλογῆς ἐπαγγέλματος», σελ. 160-164. Ἄρ. Α. Ἀσιπώτη: «Τὸ πρόβλημα τῆς ψυχικῆς ἀνανεώσεως», σ. 172-173. Α. Τάγαρη: «Ἡ διαβολὴ αἰτίων ἠποσυνθέσεως», σ. 174-176. H. Dubreuil: «Ἀδιαφορία», σ. 180-181. Α. Ζαχαροπούλου: «Ὁ θησαυρός», σ. 191-192. Γ. Κούβελα: «Ἡ τηλεόρασις ὡς κοινωνικὸν πρόβλημα», σ. 211-215. Leslie Weatherhead: «Ὁ αἰὼν τῆς ἀνησχίας», σ. 233-241. Γ. Παπαλεξοπούλου: «Οἱ ἄξιες τοῦ ἑλληνοχριστιανισμοῦ», σ. 249-258.

νικοῦ ἀνθρωπισμοῦ», σ. 242-248. Ἄθαν. Θ. Φλώρου: «Ἡ κρίσις τοῦ πολιτισμοῦ», σ. 259-267. Α. Δωρικοῦ: «Ὁ ἐνάλιος πλοῦτος καὶ ὁ ἄνθρωπος», σ. 298-303. Β. Κέκη: «Οἱ ἅγιοι Κοσμάς καὶ Δαμιανός: Οἱ ἰατροί», σ. 340-342. Ν. Τσιρώνη: «Οἱ νέοι στὴ δράση», σ. 354-356. Μ. L. King: «Ἡ Ἐιρήνη τῶν Χριστουγέννων», σ. 361-365.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: Ἄρ. Α. Ἀσιώτη: «Σχεδιάσμα ψυχοπαιδαγωγικῆς ἐργασίας εἰς τὸ Σχολεῖον», σελ. 8-12. Ν. Πιζάνια: «Ἡ χαλάρωσις τῆς οἰκογενειακῆς συνοχῆς», σ. 13-17. Ἄρ. Κεσσοπούλου: «Ἡ μορφωτικὴ ἀγωγή τοῦ νέου», σ. 143-146. Ἄρ. Α. Ἀσιώτη: «Ἀνθρωπολογικὴ ἀγωγή», σ. 126-127. Ἄρ. Α. Ἀσιώτη: «Δέκα συμβολαὶ διὰ τὸ σχολεῖον», σ. 190. Ἄρ. Α. Ἀσιώτη: «Ἡ στάσις τῶν γονέων», σ. 287-289.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: Joseph—Dass—Von Werdt: «Ἐξανθρωπισμός τοῦ γάμου», σελ. 1-7. Α. Τάγαρη: «Ἡ διαβολὴ αἰτίων ἀποσυνθέσεως», σ. 174-176. Στ. Πάνου: «Παραδοξότης καὶ διαλεκτικὴ», σ. 320-321. Ἀχιλ. Τάγαρη: «Ignorabimus», σ. 369-371. Σπ. Κοντογιάννη: «Αἱ παρ' Ἀριστοτέλει πηγαὶ τοῦ θρησκευτικοῦ διώματός», σ. 384.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: Ν. Μιναδάκη: «Ὁ Ἑλικὼν Βοστώνης», σελ. 38-43. Χρ. Παπαθανασίου: «Ἐλεύθεροι πολιορκημένοι», σ. 101-105. Γ. Μουστάκη: «Τ' ἀντρεϊωμένου βασιλεῖ τῆς πόλης ὕμνος καὶ θρῆνος», σ. 177-179. Ν. Ἄλ. Μακρῆ: «Διονυσιακὸς Μυστικισμός καὶ ἐλευσίνα μυστήρια», σ. 343-345.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ—ΤΕΧΝΗ: Β. Χαραλαμποπούλου: «Ἡ βιβλιοθήκη ὡς λαϊκὸν μορφωτικὸν κέντρον», σελ. 25-27. Δημ. Μπισινάκη: «Ὁ πνευματικὸς Παπαδιεμάντης», σ. 99-100. Ἡρ. Παπαβασιλείου: «Ὁ θάνατος στὸ Σολωμό», σ. 106-109. Β. Χαραλαμποπούλου: «Αἱ δημοτικὴ βιβλιοθήκη εἰς τὴν Ἀγγλίαν», σ. 372-375.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ: Στ. Μπολέτη: «Σκέψου τὴν Μπιάφρα», σελ. 71. Ν. Καμβύση: «Κύκλω τοῦ τάφου», σ. 125. Ἀντ. Ζαχαροπούλου: «Τηλεόρασις», σ. 130. Β. Μάργαρη: «Πόθος», σ. 134. Γ. Βερίτη: «... Καὶ Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ Ἄριμαθαίας», σ. 146. Γ. Δ. Κακριμάνη: «Τὸ ἀντίδοτο», σ. 215. «Ἐλευθερωτρία», σ. 297. «Χώρα Σφακιῶν», σ. 321. Π. Β. Πάσχου: «Θάρθεις», σ. 225. Ε. Καριτά: «Ὁ ἀρραβῶν τοῦ πνεύμα-

τος», σ. 226-228. Β. Μουστάκη: «Ὁ Θεὸς τῶν μετανοούντων», σ. 241.

ΜΟΡΦΑΙ: Ἰ. Γ. Ἀλεξίου: «Τόμας Στέρν Ἐλιοτ», σελ. 31-34, 52-56. Δ. Λιαρομμάτη: «Πέτρος Στρούβε. Μιά ζωντανὴ παρουσία», σ. 57-60. Ν. Τσιρώνη: «E. M. Forster», σ. 61-65. «Κάρολος Ντίκενς», σ. 216-221. Ε. Ν. Μόσχου: «Φρ. Μωριάς: Μιά ζωὴ στὴν ὑπηρεσίᾳ τοῦ πνεύματος», σ. 327-337. Ν. Πιζάνια: «Σεβαστὴ Καλλισπέρη», σ. 375-383.

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ: σελ. 47-48, 80, 388.

ΜΕ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ: Ἰ. Γ. Ἀλεξίου: «Ποῦ εἶναι ὁ ἄνθρωπος», σελ. 72. «Ποῖος ὁ λόγος;», «Κατὶ θάρυ...», σ. 110-111. «Ἀπάντησις σὲ σχόλιο σπουδαστοῦ», «Βλέπω, μὰ δὲν μὲ πειράζει», σ. 188-189. «Τὴν ἀπειρὴ συμπόνοια μου», σ. 147. «Παίξεις ἀχρωμα ἢ γενναία;», σ. 229. «Τὰ πεθαμένα ἀδελφία», σ. 273-274. «Κάποια ἄλλη ἀκτινογραφία», σ. 275-276. «Καινούργιες κρῆθρες στὴν κατεστραμμένη κυψέλη», σ. 304. «Υπάρχουν πολλὰ κύμβαλα ἀλαλάζοντα», σ. 350.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ: Ν. Α. Ἀρβανίτη: «Ὀὐκ ἐπ' ἄρτω...», σελ. 193-194. «Ἡ πέμπτη πράξις», σ. 148-149.

ΘΕΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ ΜΑΣ: Ἰ. Γ. Ἀλεξίου: «Ἡ ρευστότητα», σελ. 150-151. «Ὁ Θεὸς ἐπιστρέφει», σ. 305-306. «Νὰ εἶσαι διαφορετικὸς», σ. 351.

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ: σελ. 47-48, 80.

ΣΕΛΙΔΕΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ: Ἰ. Κάνδουλα: «Οἱ ἀμμόλοφοι», σελ. 184-187.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ: G. Duguid: «Ὁμάδες πνευματικοῦ ἔργου», σελ. 73-74. «Alec Diskson: Ἰδρυτὴς μιᾶς καινοουργίας ὑπηρεσίας», σ. 114, 280.

ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΡΙΤΙΚΗ: σελ. 118-120, 199-200, 277, 359-360.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ: σελ. 75-76, 112-114, 195-197, 152, 307-309, 352-353, 387, 388.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ: σελ. 44-47, 76-79, 115-117, 198, 230-232, 278-279, 310-312, 357-358.

Ἄλφαβητικὸν εὑρετήριον 1970 τριακοστοῦ τρίτου τόμου

Α'

Ἀγάπη σ. 7, 15-16, 50, 316
Ἀγχος σ. 28-30, 123
Ἀγωγή σ. 8-12, 126-127, 143-146
Ἀλγία σ. 298-303
Ἀμβλωσις σ. 93-96
Ἀναγέννησις σ. 36-37, 67-68

Ἀνανέωσις ψυχικὴ σ. 172-173
Ἀνάργυροι, ἅγιοι σ. 340
Ἀνησυχία σ. 233-241
Ἀνθρωπογνώστικὴ σ. 12
Ἀντενάουερ σ. 270
Ἀντιβιοθεραπεία σ. 49
Ἀξία σ. 30, 110-111

Ἀποκάλυψις	σ. 345
Ἀποστολή	σ. 163
Ἀστροναῦτες	σ. 167-168
Αὐταπάρνησις	σ. 239
Αὐτοκριτική	σ. 208-210

Β'

Βιβλιοθήκη	σ. 25-27
Βιβλίον	σ. 27, 353
Βίβλος	σ. 158
Βιομηχανία	σ. 169-171, 222-225
Βιοπάλη	σ. 163
Bovet Th.	σ. 296-297
Βοζνεσένσκι Α'	σ. 103
Βοήθεια	σ. 322-326
Βυζάντιον	σ. 19, 37
Buber Martin	σ. 49

Γ'

Γάμος	σ. 1-7, 290-295, 296-297
Jung C.	σ. 155
Γραφή	σ. 24

Δ'

«Δημόκριτος»	σ. 308-309
Διαλεκτική	σ. 320
Διάστημα	σ. 165-168
Δίκαιον	σ. 1-5
Δυναμισμός	σ. 255
Δυσκολία	σ. 315-316

Ε'

Ἐγκληματικότητα	σ. 213
Ἐκκλησία	σ. 17
Ἐκκλησιολογία	σ. 45
Ἐλευθερία	σ. 240-241, 251-253
Ἐλιοτ. Στ. Τόμας	σ. 31-33
Ἐνοχή	σ. 81-86, 281-286
Ἐπάγγελμα	σ. 160-164, 169-171
Ἐπιμόρφωσις	σ. 25
Ἐπιστήμη	σ. 66-67, 168
Ἐργάτης	σ. 222-225
Ἐργασία	σ. 8-12, 131-134, 163-164
Ἐργοδότης	σ. 98
Εὐαγγέλιο	σ. 283

Ζ'

Ζωή	σ. 22-23
-----	----------

Η'

Ἡρώα	σ. 352
------	--------

Θ'

Θάνατος	σ. 21, 63, 106-109
Θεός	σ. 305-306
Θρησκεία	σ. 18-19

Ι'

Ἱατρική	σ. 21-22
Ἱατρός	σ. 49-51, 121
Ἱδανικά	σ. 110-111
Ἱχθυοτροφία	σ. 302

Κ'

Κάντ	σ. 174
Κατασκήνωσις	σ. 353
Καρρέλ	σ. 288
Κεΐζυ Ο Σων.	σ. 47
Κέντρα μορφωτικά	σ. 25
Kierkegaard:	σ. 320
Κοππερφλντ. Δαυίδ	σ. 224

Λ'

Λεβέσκε Μαΐκ	σ. 112
Lovell James	σ. 167

Μ'

Μαλρώ Ἄντρέ	σ. 28
Μάρτυρες	σ. 102-106
Maeder	σ. 287
Merton Thomas	σ. 198
Μεταμόσχευσις	σ. 20-24
Μηνιάτης Ἡλίας	σ. 357
Μνήμη	σ. 88
Μόνωσις	σ. 275
Moore E. G.	σ. 61
Μόρφωσις	σ. 25
Μπέρξον	σ. 87
Μπήτλς	σ. 243
Μπιάφρα	σ. 71
Μυστήριον	σ. 321
Μυστικισμός	σ. 343-345
Μωριάκ Φρ.	σ. 327-337

Ν'

Νεολαία	σ. 243-248, 268-271
Νεότης	σ. 77-78
Ντεκερού Τερέζα	σ. 331
Nougias Th.	σ. 239
Ντίκενς Κάρολος	σ. 216-221
Nrickson Alec	σ. 114

Ο'

Οικογένεια	σ. 12-17
Ὄμαδες	σ. 73
Ὄπερέττα	σ. 118
Ὄρθοδοξία	σ. 128-130
Ὄρφισμός	σ. 344
Ὄυνέσκο (UNESCO)	σ. 25, 307

Π'

Παιδεία	σ. 8, 75
Παιδί	σ. 17
Παλαιολόγοι	σ. 177-178
Παπαδιαμάντης Ἀλέξ.	σ. 99-100
Πασκάλ	σ. 151
Πάστερνακ Β'	σ. 102-103
Πέιπερς Πίκουικ	σ. 218

Πεντηκοστή	σ. 226-228	Τηλεόρασις	σ. 211-215, 352
Πολιτισμός	σ. 260-262	Τουίσιτ Όλιβέρ	σ. 219
Προσανατολισμός Έπαγγελματικός	σ. 160-164	Tournier Paul	σ. 50
Προσευχή	σ. 158-159		
Προσωπικότης	σ. 4, 50-51, 229	Φ'	
		Φολλερών Ραούλ	σ. 116
Ρ'		Forster E. M.	σ. 61-65
Ρωμανός ό Μελωδός	σ. 346-349	Φουτουρολογία	σ. 338-339
Σ'		Χ'	
Σθάϊτσερ	σ. 80	Χάρις	σ. 153
Σιμόπουλος Ήλιος	σ. 45	Χειραφέτησις	σ. 5, 14
Σολζενίτσιν	σ. 101	Χιοϋμορ	σ. 74
Σολωμός Διονύσιος	σ. 76, 106-109	Χριστιανισμός	σ. 135-138
Σταθμοί βρεφικοί, παιδικοί	σ. 16	Χορωδία	σ. 118-120
Στρούβε Πέτρος	σ. 57-60	Χρονικό	σ. 44
Συνείδησις	σ. 87-91		
Σφαίρα σεξουαλική	σ. 44	Ψ'	
		Ψυχανάλυσις	σ. 154
Τ'		Ψυχολογία τής εργασίας	σ. 97
Τεντυμποϋσμός	σ. 243	Ψυχοτεχνική	σ. 98
Τέχνη βυζαντινή	σ. 35-37		
Τεχνική	σ. 66-67	Ω'	
		Όριμότης	σ. 7

.....
 Μηνιαίον Περιοδικόν «ΑΚΤΙΝΕΣ». Έκδοσις Χριστιανικῆς Ένώσεως «Ακτίνες». Γραφεία: δόξ 'Ακαδημίας 45, 'Αθήναι 135 (Τηλ. 624-233). — Θεσσαλονίκης: 'Αγίας Σοφίας 39. — Υπεύθυνος: Γ. Δ. 'Ιατρίδης, κατοικία Δημητρακοπούλου 13 'Αθήναι (403). Υπεύθυνος Τυπογραφείου: Βλ. Σταματόπουλος, 'Ιπποκράτους 189 'Αθήναι (708). Έτησία συνδρομή δεχ. 70, έξωτ. \$ 5. Χειρόγραφα, δημοσιευόμενα ἢ μή, δέν επιστρέφονται.